శ్రీరస్తు

శ్రీ కృష్ణ

రంగారాయచరిత్రము.

దిట్టకవి నారాయణకవి ప్రణీతము.

బొబ్బిలి సంస్థానాధిపతులు

శ్రీ మహారాజా రావు సర్

వేంకట శ్వేతాచలపతి రంగారావు బహద్దర్ కే. సీ. ఐ. ఇ.

వారి యనుమతిని

చెన్నపురి :

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులుఅండ్‌సన్సు వారిచే.

ప్రకటితము.

1911

PRINTED AT

THE AUDI SARASWATY NILAYA PRESS,

69, Malia Perumall Street, MADRAS.

1ST EDITION—1885.

2ND EDITION—1909.

3RD EDITION—1914.

రంగారాయచరిత్రము.

పీఠిక.

శా. శ్రీమద్భూమిభవన్నవాంగరుచిరశ్రీనాత్మవామాంకసీ
మామధ్యంబునఁ జేర్చి లోకవితతి న్మన్నించు ధన్యుండు లీ
లామర్త్యాకృతిరాఘవుండు సుగుణాలంకారు మల్రాజు శ్రీ
రామారాయవసుంధరాధిపుఁగృపన్ రక్షించు నశ్రాంత
మున్. 1

మ. విమలాంభోజసువర్ణకర్ణికపయిన్ వెల్గొందు పూఁబోఁడిచం
ద్రము సైదోడగు ముద్దరాలు మురజిద్వక్షస్స్థలిం బొల్చు
శీ,తమయూఖాననపాలవెల్లి నిసువాఁ దామ్రాధరోష్ఠీవతం
సము మల్రాజుకులాబ్ధిచంద్రుని మహైశ్వర్యాన్వితుం జేయు
తన్. 2

చ. తొలుబలుకుల్ నిజాననచతుష్టయమార్గవినిర్గతంబులై
నెలకొని వర్ణధర్మముల నిర్ణయముల్ పరికింపుచున్ జగం
బుల వెలయింపఁగాఁజెలఁగు ప్రోడ విరించి చిరాయురున్నతు
ల్, పొలుపు దలిర్ప రామనృపపుంగవమౌళి కొసంగుఁ
గావుతన్. 3

ఉ. ఆయతమౌక్తికగ్రథితహారమునం జెలువొప్పు విస్ఫుర
న్నాయకరత్న మట్లు సుమనస్తతి కెంతయు నగ్రగణ్యుఁడై
పాయక యంతరాయములఁ బాపు గజాస్యుఁడు రామ
మేదినీ, నాయకమౌళికిం గృప ననారతముఁ సమకూర్చు
నిష్టముల్. 4

శా. చాపంబుఁ డమరు త్రిశూల శరముల్ శాతాసి ముఖ్యా
యుధ,వ్యాపారంబునుఁ బాణిపంక్తులఁ దలిర్పఁ శాబరో
ద్వేలహే,లాపుంభావమునం జెలంగి విజయోల్లాసంబునం
బొంగున, య్యాపూరీపురవీరభద్రుఁడు జయం బిచ్చుం
గృతిస్వామికిన్. 5

శా. వీణాపుస్తకముల్ కరాబ్జయుగళిన్ వెల్గొంద విద్వత్కవి
శ్రేణీజిహ్వాలపై నటింపుచు రమాసీమంతినీరత్నశ
ర్వాణీముఖ్యసతీవతంసములకు న్వైదగ్ధ్యముల్ నేర్పున
వ్వాణీదేవి యొసంగు మత్కృతికి వాగ్వైచిత్ర్యమాధు
ర్యముల్. 6

తే. కాళిదాసమయూరమాఘప్రభృతుల
నుతులఁ దేలించి యాంధ్రసత్కృతు లొనర్చు
నన్నపార్యుండు తిక్కన నాఁ దనర్చు
ప్రాక్తనకవీంద్రచంద్రులఁ బ్రస్తుతింతు. 7

ఉ. నిబ్బరమైన యక్కరము నేర్చినవారలపోల్కెఁ వట్టి త
బ్బిబ్బులు నాలుగల్లి తమభీకరవేషవిశేషపుష్టికై
యుబ్బి భ్రమల్గొనం గదిసి యొంటరిపాటున మూఢసన్నిధిం
డబ్బులు గొట్టుఁ దుష్కవులు డాయఁగ నోపుదురే రసజ్ఞులన్.

వ. అని యిష్టదేవతావందనంబును సుకవికవితాభినందనం బును గుకవినిందనంబునుం గావింపుచు నిదానీంతనమహా వీరపురుషపౌరుషరసానుబంధబంధురం బగునొక్కప్రబం ధంబు రచియింపం గోరి యున్నసమయంబున. 9

సీ. శ్రుతగుడత్క్షోణభృత్కీర్తి తిమండలోచిత
ప్రాజ్యరాజ్యరమాధురంధరుండు
దానధారాఘాతధరణీసుపర్వాను
సారిదారిద్ర్యరజస్తముండు
సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యారస
రసికతామహితసారస్వతుండు
సామంతభూపాల సంప్రేషితద్వీప
దానకర్షమితసద్మాంగణుండు
తే. పద్మనాయకకుముదినీబాంధవుండు
దర్పితారాతిరాజన్యదర్పమథన
రాజితాటోపకేళి మల్రాజవంశ
పద్మవనహేళి రామనృపాలమౌళి. 10

ఉ. డెబ్బదియేడుగోత్రముల కీర్తి వహించిన యాత్మవర్ణపు
న్నిబ్బరమైనపౌరుషము నేర్పుమెయి న్వెలమ ల్వచింపుచో
బొబ్బిలిరావు వారల యపూర్వపరాక్రమ మబ్బురంబుగాఁ
బ్రబ్బినతచ్చరిత్రము ప్రబంధముఖంబున నాలకింపఁగన్.

వ. మహోత్సాహం బుదయించి యుదంచితశాస్త్రప్రపంచ సరసంచరన్మనోహంసు లగువిద్వాంసులును కవిత్వరచనా చమత్క్రియాచరితోత్సవు లగుకవులును రాజకార్యస్వాతం

త్రు ల్లగుమంత్రులును నాయకులును గాయకులును దక్కుఁ
గలపరివారంబు గొలువఁ గొలువుండి గోష్ఠీవినోదంబున.

మ. సనునానాపృథివీంద్రచంద్రకృతసన్మానుఁ డ్రఘూత్తంస పా
వనపాదాంబుజసేవనానిరతుసత్ప్రాచీనవిద్వత్కవీ
శనికాయాదరణీయదిట్టకవివంశప్రోద్భవుఁ ధీరసా
యను నారాయణుఁ జూచి యిట్లు పలికెఁ హర్షాంబుధిం
దేల్చుచున్. 13

తే. హైమభూషావిశేషవర్షాశనాగ్ర
హారముఖ్యబహూకృతుల్ గారవమున
నందుకొంటివి మాచేత నస్మదాశ్రి
తాగ్రణివి దిట్టకవిరాజ యరుణతేజ. 14

ఉ. భారతయుద్ధమట్టు లతిభాసురతం గనుపట్టుచు న్మహా
వీరరసప్రధాన మయి వేడుక నింపెడురావు వారిదు
ర్వారరణప్రసంగమతిరమ్యతరం బది గద్యపద్యసం
భారయుతంబుగా నొకప్రబంధ మొనర్పు మదంకితంబుగన్.

వ. అని యనూనయింపుచుం బరిమళపరిమిళిత కర్పూరవీటీ
కనకశాటీ నిరాఘాటధాటీ జనవఘోటీ పరంపరాది సత్కా
రంబులఁ బ్రియంబుఁగొలుపుటయుం గౌతూహలంబు వొ
డమి తత్ప్రారంభంబునకు మంగళోజ్జృంభణంబుగాఁ గృతి
పతివంశావతారం బభివర్ణించెద. 16

మ. సనకాదుల్భజియింతు రెవ్వనిపదాబ్జాతంబునే పుణ్యశీ
లుని యంఘ్రిఁ జనియించి జాహ్నవి కడుఁ లోకత్రయీపా
లోకపా, వని యానట్టి రమామనోహరుని దివ్యశ్రీపదాం

భోరుహం, బైన జన్మించిరి పద్మనాయకులు విస్ఫూర్తిం బ్రవ
ర్తిల్లుచున్. 17

క. ఆపద్మనాయకాగ్రణు
లేపలరెడువేడ్క డెబ్బదే డగుగోత్ర
వ్యాపాదితనియమస్థితి
దీపించిరి వెలమసంజ్ఞ తేజరిలంగన్ 18

క. ఆసప్తోత్తరసప్తతి
భాసురగోత్రములయందుఁ బ్రతిభాకరమై
భాసిలె విరియాలాఖ్యా
వాసిం గలగోత్ర మెన్న వన్నె దలిర్పన్. 19

శా. కల్లోలి న్యధినాథతుల్యవిలసద్గాంభీర్యుఁడై శారదో
త్ఫుల్లాంభోరుహవల్లరీ హిమఝురీ భూతేశవాక్సుందరీ
మల్లీ స్వర్ణహారీ కరీంద్రయశుఁడై మల్రాజువంశంబునన్
వల్లారాయనృపాలమౌళి వొడమెన్ వార్ధి న్మృగాంకా
కృతిన్. 20

సీ. తనచేతినిశితాసిధారావిధుంతుదుం
డహితాననేందుల నాక్రమింపఁ
దనరణభేరికాధ్వనిగర్జితంబులు
విమతహంసములకు వెఱపుఁ జూప
దనవాహఖురపుటీజనితధాత్రీధూళి
పరిపంథికంధులమురువుదింపఁ
దనజయధ్వజవీరహనుమంతుఁ డభియాతి
యాదోనిధానంబు లవఘళింప

తే. నలరు నమితవిరోధి ధరాధనాథ
రత్నమకుటాంశురాజినీరాజితాంఘ్రి
నఖరశిఖరసుధాంశుండు నయవచోభి
రామగీష్పతివల్లభరాయనృపతి. 21

సీ. ఆవల్లభనృపాల దేవవల్లభునకుఁ
దనయులు జనియించి రనఘమూర్తు
లసమానలసమానహారి వాక్చాతురీ
పన్నగపతి పెదచ్చన్నగారు
శతమన్యుసన్నిభాద్భుతజగన్నుతసంప
దౌన్నత్యనిధి చినచ్చన్నగారు
వితరణశ్లాఘానవీనకర్ణఖ్యాత
ఘనకీర్తిశాలి జగ్గన్నగారు

తే. కొండమత్మాతలాధిపాఖండలుండు
నాఁగ నలువురు దశరథనందనప్ర
తీతసౌభాత్రకలితప్రదీప్తు లగుచుఁ
ద్రిజగదభినంద్యవైభవశ్రీలఁ దనర. 22

క. ఆనలుగురిలోఁ గొండ
క్ష్మానాయకుఁ డలరె దశదిశామానవతీ
మానిత నాసాభూషా
నానట దురుమౌక్తికాభనవ్యయశుండై. 23

సీ. ఆశ్రితప్రకరవన్యాదైన్యనిరసన
సంభ్రమాశ్రాంతవసంతఋతువు
విద్వద్గృహాంగణావిర్భూతనిజరూప
సంరంభయుతసౌరసౌరభేయి

కవిజనానీకశ్లోకక్రమోదాపాది
విస్రంభశుంభత్సహస్రరశ్మి
సకలబాంధవచకోరకనికాయతపఃఫ
లాయితరాకాసుధాంశుబింబ
తే. మతఁడు నృపమాత్రుఁడే చతురంబురాశి
వలయితక్ష్మాసుపర్వానువర్ణ్యమాన
భూరివితరణవిజితమందారశాఖి
రాజితాకృతి కొండలరాయనృపతి. 24

మ. జలజాతాత్మభవప్రగల్భవచనశ్లాఘానిరాఘాటమం
జులతాలంఘనజాంఘికంబుల హిరాట్సున్యస్తవక్త్రావళీ
స్ఖలితాలాపకలాకలాపములు నై కన్పట్టు మల్రాజుకొం
డలరాయప్రభుసార్వభౌముని ప్రచండప్రౌఢవాగ్వల్లరుల్.

క. ఆకొండలరాయధరి
త్రీకాంతవతంసమునకు దివిషత్తటినీ
వ్యాకోచపుండరీకర
మాకల్పయశుల్కుమారు లావ్వీరు వరుసన్. 26

శా. లీలాసూనశరాసనుల్ వొడమి రా లింగన్న జగ్గక్షమా
పాలగ్రామణి రామభూమిపతియుం బార్థోపమాటోపదో
శ్శీలుండై తగు రామచంద్రనృపుఁడున్ శ్రీరంగపక్ష్మావరుం
డోలిన్ మల్లనృపాలమౌళియు ననా నుర్వీశచూడామణుల్.

క. వారలలోపలఁ గులవి
స్తారకుఁడై సుకవివిద్వదాధారుండై
ధీరోదాత్తుఁడు రామ
క్ష్మారామారమణుఁ డలరె సరసులు వొగడన్. 28

సీ. అతనిచేతికటారి కభియాతినృపశరీ
రములు సజీవకోశములు గావె
యతనిశౌర్యాగ్నికి నభియాతినృపదుర్గ
తండముల్ హోమకుండములు గావె
యతనియాగ్రహశక్తి కహితభూభృచ్ఛిరః
కమలముల్ కబళకోశములు గావె
యతనిజయేందిరకరిరాజకరికుంభ
నికరముల్ హారపేటికలు గావె
తే. భళిభళీ యని తనప్రతాపంబుఁ గాంచి
సకలదిగ్దేశనృపతులు సన్నుతింప
నలరు బెల్లపుకొండ ధరాధిరాజ
రాజమార్తాండమూర్తి యారామనృపతి. 29

మ. అలఘుశ్రీనిధియట్టిరామవసుధాధ్యక్షుండు గాంచెక్ గుమా, రుల మాద్రేయులఁ బాండురాజుకరణిక్ రుద్రప్రతాపుండు కోం, డలరాయప్రభుసార్వభౌముఁడు ప్రచండాటోపియా వేంకటా, చలధాత్రీపతి నాఁగ నిర్వైరమహాసామ్రాజ్యధౌరేయులన్. 30

సీ. అర్థిదారిద్ర్యముద్రాంధకార మడంపఁ
జంద్రార్కులతెఱంగు సంగ్రహించి
దుష్టనిగ్రహకళాదోహలస్ఫురణచే
రామలక్ష్మణుల బీరంబు నెరపి
శాత్రవోత్కరజయోత్సాహసాహసమున
భీమార్జునులపోల్కె దీముకొల్పి

లలితవిలాసలీలాచారుచర్యల
బలరామకృష్ణుల పటిమగల్గి
తే. వార లిరువురు సౌహార్ద్రవైభవముల
నంచితస్ఫూర్తి మిగుల దీపించి రెలమి
రహిఁ వహింపుచుఁ గొండలరాయనృపతి
వేంకటాచలమహిభృన్మృగాంకమూర్తి. 31
క. అం దగ్రజుండు శశభృ
చ్చందనకుందారవిందసాంద్రయశశ్శ్రీ
లం దెను కొండలరాయపు
రందరుఁడు నిజాన్వయానురంజనకరుఁడై. 32
ఉ. కొండలరాయనిం గెలువఁ గోరు సమున్నతధైర్యసంపదన్
గొండలరాయనిం జెనకఁ గోరు నఖండతరాతిభూతిచేఁ
గొండలరాయనిన్ సమతఁ గోరు నతప్రకరావనక్రియన్
గొండలరాయభూరమణకుంజరుఁ డెన్న నృపైకమాత్రుఁడే.
సీ. దశరథసూతి యీధన్యుండు గాకున్న
నరిపంక్తికంఠసంహర్త యెట్లు
బలరాముతమ్ముఁ డీప్రభువరాళి గాకున్న
సత్యాభిరామప్రచారుఁ డెట్లు
రాకామృగాంకుఁ డీరమణుండు గాకున్నఁ
గువలయానందనప్రవణుఁ డెట్లు
జంభవిద్వేషి యీజనపతి గాకున్న
నహితబలచ్ఛేది యగుట యెట్లు
తే. లని జనంబులు వెయినోళ్లఁ దనుభజింప
నప్రతీపప్రతాపమహాప్రదీప

శమితరిపువర్గదోర్గర్వతిమిరుఁ డలరు
రమ్యగుణహారి కొండలరాయశౌరి. 34

శా. ఆసౌభాగ్యబలారి గైకొనియె భార్యాయుగ్మముం గొండ
మాం, బాసాధ్వీమణిఁ జిన్నపాపమసతిం బద్మామనోభర్తల
క్ష్మీసర్వంసహల న్వరించుపగిదిన్ శ్రీరుక్మిణీ సత్యభా
మానీమంతవతీవతంసములఁ బ్రేమం గృష్ణుచందంబునన్.

మ. అనసూయాసతి సన్నపూర్ణను బులోమాత్మోద్భవారుం
ధతీ, వనితారత్నములం బయోధితనయన్ వైదేహి
నశ్రాంతముం, దనసౌశీల్యపతివ్రతాత్వవినయాదార్యాదు
ల స్మించి పే, ర్కొను కొండమ్మకు నింకఁ గాంత లెనయే
కొండొక్క రిమ్మేదినిన్. 36

సీ. తనదయాలీలాంచితనయవిశేషముల్
సకలార్థిజనములు సంస్తుతింపఁ
దనసాధువినయవర్తనసొంపు సేవించి
యుభయవంశంబులు నుత్సహింపఁ
దనగుణపారిజాతనవీనవాసనల్
నిఖిలకకుప్పాళి నిండికొనఁగఁ
దనతాల్మికల్మి యింతనరాక వెగడొంది
తోడిచేడియల కుత్సుకత నెరప

తే. దనరు నాత్మీయసౌశీల్యదానధర్మ
విభవసౌభాగ్యకారుణ్యవిశదకీర్తి
సాధుమాధుర్యనయగుణసారముదిత
బంధునికురంబ శ్రీచినపాపమాంబ. 37

సీ. అందగ్రమహిషియం దలఘుప్రతాపుని
వేంకటరామపృథ్వీపతిలకు
సన్నుతౌదార్య సూరన్నప్రభూత్తంసు
రామభూమీమండలామరేంద్రుఁ
గొండొకసతియందు గురుశౌర్యవేంకట
నరసింహరాయభూవరవతంసు
ఘనునివల్లారాయ జననాయకవరేణ్యు
రామచంద్రకుమారమణచంద్రుఁ
తే. గ్రమము దీపింపఁ బుత్రషట్కంబు గాంచె
మువుర మువ్వురసమతానుమోదశీల
సమ్మహాసాధుసాధ్వీయుగ మ్మెలర్పఁ
బ్రబలరుచిహేళి కొండలరాయమౌళి. 33

తే. తత్తనూభవషట్కసౌందర్యధైర్య
శౌర్యచాతుర్యధుర్యతాసరణిఁ దెలియ
విన్నవించెద మిగుల వేర్వేర నెన్ని
సకలజనమానసానురంజకము గాఁగ. 34

సీ. ఏధన్యుసత్కీర్తి యిందుకుందమరాళ
ధారాళరుచులతోఁ దారసించు
నేధీరువితరణం బినతనూసంభవు
విశ్రాణనప్రౌఢి వీటబుచ్చు
నేవీరుదోశ్శౌర్య మింద్రనందనుభుజా
పాండిత్యమునకు విభ్రాంతి యొసఁగు
నేభవ్యుసౌందర్య మిక్షుచాపసురూప
నైపుణ్యగుణముల నేఁపు గాంచు

తే. నతఁడు చెల్వొందుఁ బ్రణమితాహితశిరస్థస
రత్నమకుటమరీచిపూరప్రరోహ
రాజినీరాజితాంఘ్రినీరేజయుగళి
రాజపవిధారి వేంకటరాయశౌరి. 40

సీ. తనరాజసంబు మాంధాతృభగీరథ
దశరథసగరులదశవహింపఁ
దనచక్కఁదనము కందర్పనైషధరాజ
రాజతనూజుల నోజఁ దెగడఁ
దనదానపటిమ రాధాసుతజీమూత
జీమూతవాహుల చెలువుఁ జూపఁ
దనపరాక్రమము మందాకినీనందన
శరవణోద్భవుల కచ్చెరువు నింప

తే. నిం పలరుఁ దారకాశరదిందుకుంద
శారదాశారదాభ్రమందారచంద్ర
దరహారవియన్మతంగజధవళయశుఁడు
రాజదివిషద్విభుండు సూరప్రభుండు. 41

ఉ. క్రొన్ననవింటివాని యనుగుంజెలిచక్కఁదనంబునందు వే
గన్నులవానిపట్టి కధికం బగు జోదుపరాక్రమంబునన్
మిన్నులమానికం బపరిమేయరుచిస్ఫురణన్ మహాత్ముఁ రా
మన్నను బ్రస్తుతింపఁ దరమా ధరమానవకోటిలోపలన్.42

సీ. అర్థార్థిజనకామితావాప్తి యొనరింప
నవనికి డిగ్గిన యమరతరువొ
కనకధారాసారగౌరవస్ఫురణంబు
నెరప వచ్చినయట్టి నీరదంబొ

భూలోకసంచారఖేలనానిరతిమైఁ
గనుపట్టుచుండెడి కామగవియొ
పద్మనాయకమణిభావంబు గైకొని
మహిఁ జెలంగెడువేల్పు మానికంబొ
తే. భళిర యితఁ డని తనుజను ల్ప్రస్తుతింప
వెలయు విరియాలగోత్రపవిత్రమూర్తి
చారుతరకీర్తి నరదేవచక్రవర్తి
భవ్యరుచిహేళి రామభూపాలమౌళి. 43

సీ. తనరూపు మీనకేతనవసంతజయంత
సౌందర్యధిక్క్రియాసరణిఁ బొదల
దనవదాన్యతవికర్తనతనూజదధీచి
శిబికుబేరాదుల సిగ్గుఁబరచఁ
దననీతిపటిమశాంతనవకామందక
చాణక్యమనువుల జాడఁ దెగడఁ
దనరాజసము పురాతనరాజలోకైక
చూడావతంసకస్ఫురణఁ దెలుప
తే. శ్రుతగుడక్ష్మాభృదధిపుఁడై సొంపుఁ గాంచె
సైపుఖానవజీరభుజావలేప
లోపకృద్వీరవిజయప్రతాపశాలి
వేంకటనృసింహరాయ పృథ్వీపమౌళి. 44

శా. మల్లీవల్లరులన్ హసించు విలసన్మందారకుందారవిం
దోల్లోలన్నవమంజరీరుచులపై వాలుంకించు నభాప్రగా
కల్లోలాంబుశుభప్రభానిభములై కన్పట్టు మలాప్రజు శ్రీ
వల్లారాయనృపాలచంద్రునియశోవల్లీసముల్లాసముల్. 45

క. ఆధన్యుని పినతండ్రి సు
ధాధారారుచిరరుచివిధాయకవాచా
మాధుర్యైకనిధానగు
ణాధారుఁడు వేంకటాచలాధిపుఁ డలరెన్. 46

సీ. అశ్రాంతవిశ్రాణనాభినంద్యప్రౌఢి
యినతనూభవునందు నితనియందు
నంగనాజనమనోహరరూపసౌష్ఠవం
బిందిరాసుతునందు నితనియందు
క్ష్మాభారభరణరక్షాదక్షదోశ్శక్తి
ధృతరాష్ట్రతనయునం దితనియందు
రణరంగవిజయశౌర్యప్రసంగనిరూఢి
యింద్రనందనునందు నితనియందుఁ
తే. గాని కాన మటంచు లోకము నుతింప
స్ఫుటతరౌదార్యరూపప్రభుత్వశౌర్య
ధర్మములయందు మా రెందుఁ దనకు లేక
నలరు మల్రాజవేంకటాచలవిభుండు. 47

తే. అమ్మహాబాహుగేహిని యతిశయిల్లు
నాస్యలక్ష్మీనిరస్తసుధాంశుబింబ
యాశ్రితజనావనాంచద్దయావలంబ
యన్నపూర్ణాకృతివిడంబ యన్నమాంబ. 48

ప ష్ఠ్యం త ము లు.

క. ఈదృగ్విధాన్వవాయసు
ధోదన్వచ్చంద్రమునకు సుర్వీజననం

మోదకరద్యానదాక్షి
ణ్యాదిగుణానీకనిధికి నప్రతినిధికిన్. 49

క. లాటయుగంధరకురుక
ర్ణాటద్రవిళాంగవంగనానావనిభృ
త్కోటీరఘటితమణిఘృణి
పేటీభవదంఘ్రినఖరబిరుదాంకునకున్. 50

క. శ్రీమంతున కతివినమిత
సామంతునకుఁ లసద్యశశ్చంద్రికతది
క్సీమంతున కరిసరసిజ
హేమంతున కలఘుధైర్యహిమవంతునకున్. 51

క. కరుణారసార్ద్రమతికిఁ
జరణానతవిమతతతికి శౌర్యోన్నతికిం
దరుణార్కసమద్యుతికిని
ధరణీభృద్ధృతికి పుష్పధన్వాకృతికిన్. 52

క. కనదురుదరస్మితయుతా
ననసరసీజునకు భూజనస్తుతలీలా
ఘనభాగ్యబిడౌజునకుఁ
దినకరతేజునకు సాహితీభోజునకున్. 53

క. రాజదిలీపునకుఁ మ
హారాజాన్వయకలశసాగరకలాపునకుఁ
రాజత్కలాపునకు న
వ్యాజసుధామధురపేశలాలాపునకున్. 54

క. శాంతరసపాండవాగ్రణి
కంతర్వాణిప్రతానహర్షప్రదనై

రంతరవితరణసరణికిఁ
గాంతాంబాతనయమణికి ఖలగజసృణికిన్. 55

క. శరనిధిగాంభీర్యునకుఁ
సరసౌదార్యునకు మేరుసమధైర్యునకుఁ
స్మరనిభసౌందర్యునకుఁ
నిరుపమశౌర్యునకు రామనృపవర్యునకున్. 56

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నఖిలకకుబంతవిశ్రాంతప్రసి
ద్ధిగా నంకితం బొనర్పంబూనిన యిమ్మహాప్రబంధంబునకుఁ
గథాక్రమం బెట్టిదనిన. 57

కథాప్రారంభము.

మ. అమరేంద్రుం డొకనాఁడు కాల్యకరణీయంబుల్ నివర్తించి
రు, క్ష్మమణీకీలితమండనప్రకరముల్ గై చేసి యాంగీరస
ప్రముఖోదీరితపూర్వపుణ్యపురుషప్రఖ్యాతచర్యాసుధా
ప్తిమహాహర్ష మెడఁ సుధర్మ నొప్పై పేరోలగం బున్నెడన్.

సీ. అమరావతీనగర్యంతరాంతరవినో
దావలోకనజాతహర్షముననొ
రంభాప్రభృత్యప్సరఃకామినీపయో
ధరధరారోహణోత్సాహముననొ
మాహేంద్రలోకసామ్రాజ్యేందిరాసమా
క్రమణసంసక్తదీక్షాభిరతినొ
యైరావణభుజాబలాత్మీయదోస్సార
తారతమ్యజ్ఞానతత్పరతనొ

తే. ప్రమద మెసగంగ మర్త్యలోకమున నుండి
నిండి రెల్లెడ తండోపతండములుగ
నింద్రపురియందు నిజభుజాహీనచలిత
కలితకరవాలవీరు లాకస్మికముగ. 59

తే. అట్లు చనుదెంచుచున్న శూరాగ్రయాయి
జననికాయంబుఁ గాంచి యాశ్చర్య మొంది
తత్పురీగూఢచరు లతిత్వరత నేగి
మరుదధీశ్వరుఁ గాంచి నమస్కరించి. 60

శా. దేవా దేవర వీటి కెవ్వరొ ధరిత్రీభాగమందుండి తే
జోవైశ్వానరులాజిరంగనరులత్యుద్రప్రభాభీక్ష్ణబా
హావిక్షేపితశాతహేతిరుచిధారాకృష్టదుష్టాహిత
ప్త్రావర్యేందిరు లేగుదెంచి కనదాశ్చర్యం బవార్యంబుగన్.

సీ. ఉచ్చైశ్శ్రవంబు చుంచొడసి పట్టి చరాల్న
నెగిరి యెక్కమ్మడి నెక్కువారు
నందనోద్యానమన్దారశాఖలు వంచి
యొఱపుగా నుయ్యేల లూగువారు
కామధేనువ నడ్డఁ గట్టి గుమ్మలు గ్రోలి
యాబెయ్య యిది మంచి దనెడివారు
సురసరిత్కనకతామరసమ్ము లుడివోక
తెమలించి బారుగాఁ ద్రెంచువారు

తే. జలవిహారావసరసాహచర్య మమర
నమర కన్యాకపోలస్తనాతిచిత్ర
మకరికాపత్రములచూపు మాపువారు
నగుచు నెల్లెడఁ దారె వైరగవిరోధి. 62

చ. తోడఁబడ వచ్చి హెచ్చరికతో మును జన్నము లెన్ని
యేని యే, ర్పడ నొనరించు పుణ్యమున బాంధవ మొం
దిన పారుటయ్యలక్, వెడల నదల్చి యచ్చరల వెన్వెనుక
న్వగగాఁ జరించుచోఁ, బడచుతనంపుటాటలనెపంబున
వారల కయ్యె కయ్యముల్. 63

వ. అని మఱియునుం బ్రళయసమయసముచితరుచిపిచండిలప్ర
చండ చండ కిరణమండలమండలాయితమాననీయప్రతాప
కలాపధురీణులును నభినందితసౌందర్య రేఖామోఘీకృత
ప్రసవబాణులును నతినిశితకులిశధారానిరాకరణకారణప్ర
భావిభాసమానబాణబాణాసనకృపాణ పరశుపట్టిసప్రాసము
సలముద్గరప్రముఖనిఖిలసాధనప్రసాధితపాణులును ననర్ఘ్యశ్రీ
తరచిరంతనోదారహీరమణితనుత్రాణులును నమందానంద
కందళితసుధాబిందు సందోహ ప్రస్యందిమధురవాణులును
మానత్రాణులును నగు వీరపుంగవశ్రేణు లిరుగెలంకులందు
నేతేర రేఁచినతీరునం బరవకట్టె రాసమయంబున. 64

సీ. మగమానికపుతురాసొగసురాఁజెక్కిన
కలువరావన్నెపాగా ధరించి
గంబురామెయిపూఁతడంబురాజరబాబు
ఖండువా వలెవాటుగా ధరించి
చలువరాచెలువురా చవులనిద్దాతరా
కట్టాణి గొప్పచౌకట్లు దాల్చి
జాళువామొసలివాజముదాడుశత్రుల
గెలువ నోపెడుదానిఁ గేలఁ బూని

తే. పెలుచ నీరేడుజగములు గలయఁ దిరుగ
నరుగుదెంచిన గరుడవాహనునికరణి
నరుణిమలఁ జొక్కు హైమపల్యంకికంబు
నెక్కి యొకదొడ్డదొరబిడ్డ యుక్కు మెఱసె. 65

క. మున్నెన్నఁడు మాదృశు లిట
విన్నది గన్నయది గానివిస్మయ మిది య
న్నన్నా కన్నారంగనుఁ
గొన్నారము తమకుఁ దెలుపు కూరిమికతనన్. 66

చ. అనవుఁడు విస్మయంబును భయంబును సంభ్రమ మొక్క
వ్రేల్మిడిం, బెనఁగఁగ నెమ్మనంబునను బేర్కొను చింతల
నెంతయుం బురా, తననహుషాదికృత్యములు తద్దఁ దలం
పుచు ఖిన్నచిత్తుఁడై, వెనుకయు ముందుఁ దోచమిని వృ
త్రవిరోధిదురాధిమగ్నుఁడై. 67

ఉ. పెచ్చుపెరుంగు నక్కజపుఁ బెంపునఁ గూరు నిలింపభర్త క
భ్యుచ్ఛ్రయహేతువై తనదుపూర్వతపఃఫల మిట్లుఁ దోచె నా
నెచ్చట నుండి యెచ్చటికి నేగుచునోఁ జనుదెంచెఁ బుణ్యసం
పచ్చరితుండు చుక్క దెగిపడ్డగతిం గలహాశనుం డొగిన్.

సీ. కొమరుగాఁ బుట్టిన కుఱుఁగెంపుజడగుంపు
బాలార్కబింబసంభ్రమమునీన
నిగురుపూఁతమిటారి జిగిఁ బూను తెలిమేను
శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురణఁ జూపఁ
జక్కనిపటికంపుజపసరంపుటొయార
మతితపఃఫలసంఖ్య నభినయింప
మువ్వన్నెమెకముతోల్ మవ్వపునడికట్టు

సౌరు శక్రాయుధచ్ఛవినిఁ దెగడ

తే. మహతినారాయణాత్మకమహితమంత్ర
వర్ణములు సారెఁ బల్కించువన్నెకాఁడు
దురముటోరెంపుదాసరి సరసగతుల
నతులవైఖరి మెఱయ నిట్లరుగుటయును. 69

ఉ. కప్పురపాటుతో నతనిఁ గన్గొని కన్గొనలందుఁ జాలుగాఁ
జిప్పిలు హర్షబాష్పములచేఁ బద మార్జన మాచరింపుచుఁ
ముప్పిరిఁగొన్నసంభ్రమసముద్రముద్రతఁదాల్చి పొంగిరా
నప్పరమోపకారనిధి యంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి యల్లనన్.

వ. అమ్మహామహుం దోడ్కొనివచ్చి నిజాసనార్ధభాగంబున నునిచి నముచిదమనుండు సముచితప్రకారంబుగా ననిచినకుతూహలంబునఁ బునఃపునరభివందనంబుల నతనిడెందంబు నానందింపం జేసి యప్పురాతనతపస్వియాననారవిందం బవలోకించి కించిదభ్యంచితపంచమస్వరప్రపంచితవిపంచికారవానుకారిభూరిమాధురీధురీణవచనరచనా చమత్కారంబు మెఱయ నిట్లనియె. 71

క. నారదమౌనీశ్వర ని
ష్కారణ మరుదెంచినట్టి కారుణ్యసుధా
ధారానీరాకరమా
నీరాక రమాకరంబు నిక్కము మాకున్. 72

తే. దేవమునివర్య తావకపావనాంఘ్రి
జలజసందర్శనానూనసంభ్రమమున
నభిమతార్థంబు లొడఁగూడె నంతెకాదు
జన్మసాఫల్య మొదవె మజ్జాతికెల్ల. 73

తే. ఆజవంజవమ్మాలిన్య మపనయించు
దురితములనొంచు నుత్తరోత్తరశుభాభ
వృద్ధి సమకూర్చు మీరాక వినుతిసేయ
నింక వేయేల పలుక మునీంద్రతిలక. 74

చ. అని వినయంబు దోఁపఁగ మహర్షిసమాగమనంబు మెచ్చి
హె,చ్చినకుతుకంబుచే నతనిచిత్తమురా మధురోపహారము
ల్,మునుపుగ భక్ష్యభోజ్యముఖముఖ్యపదార్థసమాదరార్హ
భో,జనమున గంధిలార్ద్రహరిచందనచర్చలఁ దృప్తిఁజేయు
చున్. 75

మ. కలకాలంబు నహర్నిశంబును భవత్కారుణ్యసంపత్తిచేఁ
గలిగెన్ స్వస్థత మాకు సార్థకముగాఁ గళ్యాణసంధాయకో
జ్వలలీలావిభవంబు లెన్నియొకో తత్సర్వంబు సంపూర్ణతా
కలనం జెందెనొ కంటనుం గుఱు తెఱుంగన్ రానిభాగ్యో
న్నతిన్. 76

చ. వశిజనవర్య మీకెఱుఁగవచ్చు సమస్తము నైన యాచతు
ర్దశభువనంబులం గల యుదంతము మీరు త్రిలోకవేదులీ
దృశమహిమంబు మీకె తగు దేసరవారికవేద్య మెద్ది యీ
దిశలఁ జరించుపేరు గల దేవఋషుల్ మిముఁబోల రెవ్వరున్.

చ. అని కొనియాడి యాతపసియాత్మకు నెయ్యము దోఁపఁగా
మహా,వినయముతోడ నిట్టులను విన్నప మొక్కటి యున్న
దిప్డు మా,మనమునఁ గల్గు సందియము మాన్పవ మీరు సమ
ర్థులౌట నొ,య్యన వినుపింతు మీకు నిదె యంజలి నెంజలి
వాపుసంయమీ. 78

వ. అది యెయ్యది యంటేని. 79

చ. ఇపుఁ ఢాకయక్కజంబు జనియించిన దిప్పుడు దెప్పరంపుఁగా
ర్యపుఁ బని ము న్నెఱుంగని తెఱం గగు నిట్టిమహాద్భుతంబు
మీఁ, నిపుణత దక్కఁగాఁ దెలియనేరము నేరము సైఁపు
మెవ్వరో, విపులపరాక్రమక్రమ నవీనధనంజయు లిందుఁ
గ్రందుగన్. 80

క. చనుదెంచి వీటి నెల్లెడ
ఘనతరదర్పం బఖర్వకలనవహింపం
జనవరు లల్లన విడిసిరి
జనవరు లగువారి తెఱఁగు సాకల్యముగన్. 81

క. వినుపింపు మనుడు నారద
మునిచంద్రుఁడు లేతనగవు మొగమునఁ జిలుకం
దనవాక్సుధారసాప్లుతి
ననిమిషపతిడెంద మలర నల్లన ననియెన్. 82

మ. ధరణీభాగమునం దపూర్వ మగు యుద్ధం బయ్యె భీభత్సరౌ
ద్రరసాలంబనమై మహాద్భుతతమద్రాఘిష్ఠదోశ్శౌర్యభీ
కరమై పర్వుచుఁ బద్మనాయకులకున్ క్షత్రాళికిం దద్రణో
ర్వర మేను ల్విడనాడి శూరులు మహేంద్రా వచ్చి రివ్వీటికిన్.

స్రగ్ధర. ఘోరాటోపంబుమీఱన్ గురుతరసమరక్షోణినన్యోన్య
వైర,ప్రారంభోత్పాతజాతప్రబలజయరుషాపాటవం బేపుమీ
ఱన్, బీరంబుల్ చూపిక్రొంచున్ బిరుసనక ధరం బెల్లుగా
వ్రాలు శూరుల్,వీరస్వర్గానుభూతిన్ వెలయుదు రనఁగా వీట
నిక్కంబు దోపన్. 84

వ. ఇత్తెఱంగున ననన్యసామాన్యదార్ఢ్యజన్యం బగు నొక్క
జన్యంబు విస్మయప్రాధాన్యంబై పరంగినకారణంబున నితరే

తరనిశితకరవాలధారానిపాతనంబుల నేదురు గాయంబులం గాయంబులు పదులు జోదులు ధర్మాధర్మప్రకారంబుల ననుకరించి కొంద ఱీయమరావతిని గూర్చియుఁ బరేతపతి నికేతనంబు ననుసరించి కొందఱు ప్రవర్తించి రనవుడు నౌడు కఱచి శచీజానియూసంయమిపుంగవుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 85

శా. భూలోకంబున నెవ్వ రెవ్వరికి నాపోరాట వాటిల్లె త
చ్ఛీలంబుల్ కులముల్ బలాబలములుఁ సేనాసముజ్జృంభి
తా,భీలాటోపవిడంబనంబులు జయాపేతప్రచారంబు ల
య్యాలంపుఁ బరుషత్వముల్ వినుట కయ్యా వేడ్క యా
నిత్తఱిన్. 86

క. యీకథ సాకల్యంబుగ
మా కెఱుఁగింపుము కృపాసమగ్రకటాక్ష
ప్రాకటవచోవినోదో
ద్రేకము దీపింప మౌనిశేఖర యనుడున్. 87

చ. చిఱునగ వాననాబ్జమునఁ జెన్నలరన్ మునిచంద్రుఁ డ
ప్పురం, దరునిమనంబు రంజిల సుధామధురద్రవముద్రితం
బులన్, నిరుపమగోస్తనీస్తబకనిస్సృతచారుమరందపూర
భా, స్వరములు నైన పల్కు లతిసమ్మదలీలఁ దలిర్ప నిట్ల
నున్. 88

చ. కలవు ధరిత్రియందు సరకారు లనేకములందులో శ్రీకా
కుళము కళింగసంజ్ఞిత మకుంతతఁ [illegible]
బొ, బ్బిలి యను నొక్కపట్టణ మభీష్టత [illegible]

మం, జుల మగుచుఁ ధరారమణిసొమ్ములఁ బెట్టెయ నా మ
హోన్నతిన్. 89

ఉ. నీలమణిప్రరోహరమణీయశిఖాపరిచుంబితాంబరో
త్తాలవిశాలసాలకలితద్యుతిరూపితదిక్తటంబు కే
ళీలసదాపవన్యలవలీసుమనిర్గళదానవాంబుధా
రాలలితంబు బొబ్బిలిపురం బెసఁగుఁ సుజనాభినంద్యమై.

ఉ. ఆపురిసాల మాకసము నాఁగ నభోగతి తా గమింపఁగా
నోపకఁ గాదె యవ్వలికి నూకువతోడుతఁ జౌకళింపఁ గా
నోపు నటంచు నెంచి జనితోత్సుకుఁడై తురగంబుగాఁ
గొనెఁ, జాపలయుక్తవరా హరిణశాబకముఁ హరి యా
త్మ మెచ్చుచున్. 91

మ. జితవారాన్నిధి యైన పీటిపరిఘం బెన్నొందు వాఃపూర మ
ద్భుతలీలఁ భుజగాధినాయకపురంబుల్ జొచ్చె నందుఁ జల
ప్లుతిబాతాళతలం బొకింతయును నంభోవ్యాప్తి గాకుంట
జు, మ్మతలంబుఁ వితలంబు నన్నయభిధల్ ప్రాపించుటల్
వానికిన్. 92

ఉ. వ్రాలిన యాఖనీలిమకరంబు నజాండముఁ బ్రాకి యొప్పు న
ప్పోలి యనూనమానములఁ బొల్పగు మేడలఁ బెట్టినట్టి
యా, నీలపుటోడుబిళ్లల జనించిన నైల్యము జుమ్ము గాని
చో, మే లగునే యరూప మగు మిన్నునకుఁ గుణాయుక్తి
జెప్పాటల్. 93

మ. విలసద్వాతవిధూతకేతనసముద్విగ్నస్ఫురద్ఘంటికాం
చలరావంబులు రేయునుం బగలు హెచ్చె దాపునఁ
మ్రోయఁగా, నలరూదఁ గను మూాయలేమిని గదా

యస్వప్నసౌఖ్యంబు వే, ల్పులకుఁ గల్గుట వీటిసౌధముల
పెంపుల్ జెప్పఁగా నేటికిన్. 94

క. అన్నగరి నున్నసంపఁగి
క్రొన్ననల నమర్త్యనీలకుంతల లుత్సా
హోన్నతిఁ దాల్తురు తురుముల
నెన్నంగను బైడితేకు లివియో యనఁగన్. 95

ఉ. తెక్కలు లేని యండజవరేణ్యము లుజ్జ్వలరూపసంపదన్
మిక్కిలి విఱ్ఱవీఁగెడు సమీరణముల్ జనలోచనోత్సవం
బెక్కఁగఁ జేయు చిత్రము లమేయసుధానిధి యైన చంద్రుపై
రకుఁకనఁ జొక్కుచుండెడి కురంగము లప్పురిలో తురంగ
ముల్. 96

క. వేదండము లప్పురి శుం
డాదండము లెత్తి వంచుటలు దిగిభములన్
వాదున కే పిలుపుగదా
కాదే నినవెత్తి వంపఁగా నేమిటికిన్. 97

ఉ. కంటికి గూర్కు గాన రొకకాలమునందును గూటి యాస
నిం, టింటికి సత్రముల్ వెదకు హీనత కోడరు పాకవైరి
తో, జంట దొరంగ రద్దివిజసంతతు లెంతటివార లంచున
న్నింటను సౌఖ్యము ల్గను మహీసురు లొప్పరు వేల్పులం
బురిన్. 98

మ. అరివర్గంబుల నొంచుపట్టు నరణాహంకారదోశ్శౌర్యబం
ధురులై ధర్మసహాయవర్తనల నెందున్ దక్కు రాకుండఁ
గ్రు, మ్మరుచున్ రాజకుమారసంజ్ఞితము సన్మానింపఁగా

నుండు ర, ప్పురిలో రాజకుమారు లాహవవిజయస్ఫూర్జత్ప్ర
తాపోన్నతిన్. 99

మ. నవతం బూను నిధానముల్ గలుగు నంతర్గర్వ సంపత్తివై
భవ మందేఁ దనగుహ్యకేశవిదితప్రఖ్యాతిఁ గానండు వై
శ్రవణుం డంచుఁ గుబేరు నెంచరు మహాసంపూర్ణసంపత్క
ళా, వివిధైశ్వర్యనిధుల్ కిరాటు లెలమిఁ వీటఁ నిరా
ఘాటతన్. 100

సీ. ఒకక్రౌంచమును గెల్చి యుబ్బి తబ్బిబ్బైన
షాణ్మాతురుని పౌరుషంబు ఘనమె
ఒకయంధకుని ద్రుంచి యుగ్రతఁ గైకొన్న
పశుపతివిక్రమప్రౌఢి యరుదె
ఒకవీరుఁ గెల్వ నోపక వీఁగిపాఱిన
హరిదశ్వమగటిమి యబ్బురంబె
ఒకసైంధవోద్రేక ముడిపి పెల్లు నటించు
పార్థుని యాటోపపటిమ యరుదె
తే. యనుచు నభినవవిక్రమార్కావతార
సారదోస్సారనిస్సారితారివీర
వారదుర్వారగర్వాంధకారగిరులు
వెలమదొర లొప్పుచుందు రవ్వీటియందు. 101

ఆ. అంటి పొడిచి పోటుగంటు వెంబడి దూరు
వీరవరులు పురుషకారపరులు
మేరమీఱు సంఖ్య మెఱయుదు రవ్వీట
నదురుగుండె పిక్కచెదురులేక. 102

మ. ఒకయెద్దేఱుగలంతనే వృషలుఁడై యుద్యద్విభూతిన్ మహా
ధికుఁడై భిక్షుఁడు రాజశేఖరుఁ డనాఁ దీండ్రించు సంపత్తిమా
మకనామాంకము లూఁది కాంచె నిల నస్మద్వృత్తు లెవ్వారి
న్నుత్సుకతన్ రాజులఁ జేయ వంచుఁ బురిలో సొంపొందు
చుం డ్రంఘ్రిజుల్. 103

మ. హరిణీరమ్యతఁ జూడ్కిచేత శశిరేఖాహ్లాదమాస్యంబునన్
మఱిరంభాతిశయంబు పెందొడల హేమాభ్యంచితస్ఫూర్తి
భాస్వరమా మేనఁ దిలోత్తమాధికతనాసాపుష్టిచే గెల్వ న
చ్చరలం గెల్చుట కెంతవింత పురివేశ్యాకామినీజాతికిన్. 104

చ. ఉపవనమండలంబులమహోన్నతులున్ సరసీవ్రజంబు తో
రపుసొబగున్ బురీనికటరాజితశాలివనీసమగ్రతల్
విపులతరాపణప్రకరవిస్తృతనిస్తులవస్తుజాలముల్
నిపుణతఁ గాంచు సత్కవుల నేర్పునఁగాని నుతింపఁ బోలునే.

వ. మఱియు నతివిమలనీరంధ్రప్రఫుల్లహల్లకకల్హారపరిమళమిళిత మధురమధురసాసారంబు లగు కాసారంబులవలనను గుసుమితలతాప్రతానవేల్లితనానానోకహవితాన బంధురగంధప్రలుబ్ధవిభ్రమద్భ్రమరసంతానంబు లగు నుద్యానంబులవలనను హరిహయాయుధప్రస్థరస్థగితహర్మ్యనిర్మలప్రభాపటలప్రణుతరాకానిశాకరకళంకంబు లగువిటంకంబులవలనను నభ్రంలిహాదభ్ర సౌధాగ్రతల పరిభ్రమ త్పురపురంధ్రీ కచప్రచయ పయోధరావలోకన ప్రభూత కుతూహల చటుల నయనాపరాయణ పోషిత మయూరవర్గంబు లగు రాజమార్గంబులవలనను ననర్ఘ్యతరచిరంతనరత్న ఘంటికాఘణఘణత్కార ఘీంకారసంకులారవనిరంకుశాకుంచన

ప్రసారణోద్దండశుండాదండంబు లగు వేదండంబులవల
నను దుముులతమలడమామికాతమ్మటపటహఢక్కాహు
డుక్కాప్రముఖభేరికా నినాదమేదురదురాసదప్రాంగణసుం
దరంబు లగు తత్తత్ప్రభుమందిరంబులవలనను నిజభుజాగ్ర
జాగ్రన్మండలాగ్రధారానిరాఘాట విజయధాటీసముద్భటు
లగు వీరభటులవలనను నమూల్యకల్యాణపల్యాణకలితవిల
యపవమానజవమాన బాంహ్లీక పారసీకారట్టఘోట్టాణస
మారోహణోద్వృత్తు లగు రాహుత్తులవలనను వప్రస్థలస్థా
పితాపరిమితశతఘ్నికానికాయంబుసొంపునం బొంపిరివోని
పెంపుమిగిలి సుధర్మాభిరామంబై యమరావతి ననుకరింపు
చుం బుణ్యజనేశ్వరవిరాజితంబై యలకాపురంబు తెఱంగున
గరంబు రంజిల్లు నప్పురంబున కధీశ్వరుండు. 106

ఉ. రావుకులాభిమానిబుధరంజనధర్మగుణప్రధాని నా
నావసుధాధినాయకగణ స్తవనీయయశోనిధాని శౌ
ర్యావసథాయమానవివిధార్భటిమద్వరసేని రంగరా
యావనిజాని పొల్పెసగు నాహవరంగజితారిమాని యై.107

వ. ఏతదీయవంశానుక్రమం బభివర్ణించెద. 108

చ. పరమపవిత్రయై భువనపావనిజాహ్నవి గల్గెనే మహా
పురుషునిపాదపద్మమునఁ బుణ్యతమం బగుతన్మురద్విష
చ్చరణసరోరుహంబుననె సంభవ మందినకారణంబుచే
నరయఁగఁ బద్మనాయకులు నావెలమ ల్నుతిఁ గాంచి రిమ్మ
హిన్. 109

క. ఆవెలమవంశములలో
రావుకులీనులు ప్రసిద్ధరమ్యయశశ్శ్రీ

లావణ్యమూర్తు లగుచు ధ
రావలయం బేలుచుంద్రు రాజన్నీతిన్. 110

శా. శ్రీనాథాంఘ్రిసరోరుహాదయముచేఁ జెన్నొందుచుం బౌ
రుషా,ధీనస్వచ్ఛతరస్వజీవనకులై దీపింపుచున్నట్టి య
వ్వానై కాలయపద్మనాయకులకున్ మాన్యాదిపీఠస్థులై
శ్రీనిర్వాహకులై రి వేంకటగిరిశ్రీరావురాజాగ్రణుల్. 111

సీ. అనపోతవిభుఁడు మహాపరాక్రమశాలి
గావునఁ దనశౌర్యకలనఁజేసి
యాజిరంగమునను రాజుల నోడించి
కృష్ణానదివఱకు గెలిచి దేశ
మును దనకు నధీనముగఁ జేసికొనియె నిం
కొకపరిఁ బొసఁగిన యుద్ధమునను
దనమీఁద వచ్చినఘను లగుదొరలను
నూటిపై నొక్కని గీటడంచి

తే. యేకవీరుం డటంచును నెన్నికఁ గనె
వేంకటగిరికుటుంబపుఁ బృథివిపతుల
లోన నారవపురుషుఁ డామానఘనుఁడు
వెలమలకు నెల్లఁ గలిగించె విమలకీర్తి. 112

సీ. సర్వజ్ఞసింగయ జనపతి యెల్లవి
ద్యలనేర్చి తనపేరు సార్థకముగఁ
బండితకోటిచేఁ బలుకవీంద్రులచేతఁ
బరివేష్టితుం డయి ప్రౌఢి మెఱయ
విద్యావినోదియై హృద్యమైనరసార్ణ
వసుధాకరం బనఁబరగు గ్రంథ

ము రచించె సంస్కృతమునఁ బండితుండసి
కవివరుం డనియును గాంచెఁ గీర్తి
తే. నతఁడు వేంకటగిరివంశమందు నుదయ
మందిన వసుంధరావరులందు దశమ
పూరుషుం డయి జను లెన్నఁ బేరు వడసె
దగదె యాతనివర్ణింప జగతియందు. 113
క. అల వేంకటగిరిపురరా
జులలోఁ బదునేనవపురుషుం డగుచు మహిం
బాలించెఁ బెదరాయఁ డాతఁడె
వెలసెను నిర్వాణరాయవిభుఁ డనుబేరన్. 114
సీ. మొగలాయిప్రభులకై పూని షేర్మహమదు
ఖానుఁ డనెడుపేరు గల్గినట్టి
సరదారుడు మనదేశమును జయింపఁగ
వచ్చె నాతనితోడ వచ్చినట్టి
యిరువురుప్రభులలో నీతఁ డొక్కరుఁ డయి
యుండెఁ దత్కాలపుయుద్ధములను
బలుసాయ మొనరించి పాదుషావలన రా
జామనునట్టి సంస్థానము బ్రతి
తే. ఫలముగను నొందె రెండవప్రభువు విజయ
నగరరాజ్యము మొదటివాఁడుగ గణింపఁ
బడిన మాధవవర్మ యన్ బుడమిరేఁడు
వీరిలో బెద్దరాయపృథ్వీవరునకు. 115
సీ. సంస్థానము నొసంగు సమయంబునందె వం
శక్రమంబుగను రాజాబహాదరు

మొదలైన బిరుదులు ముఖ్యమౌ తెల్లజెం
డా నవుబత్తును ఢక్కయాది
గలిగిన రాజచిహ్నలొసంగఁబడె నుత్త
రపుసరకారులం దపుడు పోరి
సందడి యడగ దాజనపతి కూడవ
చ్చినయట్టి లింగప్ప యనుసుతునకుఁ
తే. దనకు సమకొన్న యారాజ్యమును నొసంగి
తండ్రితాతలనాటిదై తనరు వేంక
టగిరి రాజ్యమ్మునకును దిరుగ జనియెను
బెద్దరాయ వసుంధరావిభువరుండు. 116
శా. శ్రీమల్లింగపరాయమానవపతిశ్రేష్ఠుండుసర్వప్రజా, క్షేమా
పాదకరాజ్యరక్షణ పరస్వీయాంతరంగాఢ్యుఁడై, రాముం
బోలుచుఁ దండ్రిగారివెనుకన్ రాజ్యంబు పాలించె ది,గ్భా
మాకాయదుకూలతా విభవశుంభత్కీర్తిసంపన్నుఁడై.
చ. అపుడు శ్రీగాకుళాఖ్యపురమందు వసించు నబాబు గారు త
ద్విపులపరాక్రమాతిశయ విశ్రుతలింగపరాయనాముఁడౌ
నృపమణిరంగవాకను వనీస్థలికి మృగయార్థ మేగి శ
త్రుపటలబద్ధు నాత్మసుతుదోర్విభవంబున వారిఁ గొట్టితే
నపరిమితప్రమోదభరితాంతరుఁడై కడునన్నుతింపుచున్.
శా. గారామొప్పఁగ నప్పు డీతనినిరాఘాటప్రతాపాఢ్యతా
ధీరత్వాదిగుణప్రపంచమునిజాం ధీగోచరం బౌనటుల్
దారాగంబున వ్రాయఁజూచియతఁడుత్సాహంబుచేనిచ్చెరం
గారావన్ ఘనపౌరుషాఖ్యఁగులజమ్మోపాలచిహ్నంబుగన్.
ఉ. అంతియెకాక యొక్కనిశనాయనగ్రామము లెన్నితోరణా

క్రాంతి వహింపఁ జేయునవి గౌరవ మొప్పఁగ శాశ్వతంబుగా
సంతస మొప్ప నాతనికిఁ జయ్యన నిచ్చెఁ దదీయపౌరుషం
బంతయునిత్యమైజగములందు వెలుంగఁగఁ జేయునూహచేన్.

శా. ఆరాజన్యుఁ డపుత్రకుం డగుటచే నాత్మీయవంశోదయుః
ధీరుః వెంగళరంగరాయనృపతిః దీనావనోదారునిః
గారా మొప్పఁగ దత్తపుత్రకునిగాఁ గైకొంట నాధీరుఁడే
యారాజాగ్రణి వెన్కఁ బూజ్యగతిరాజ్యం బేలె నత్యున్నతిన్.

శా. శ్రీమద్వెంగళరంగరాయవసుధాసీమంతినీశుండు సు
త్రామప్రోజ్వలభూరిభోగవిభవభ్రాజిష్ణుఁ డౌచుం గృపా
భూమాన్వితమనోంబుజాతుఁడయినద్భూమిసురవ్రాతముః
గ్రామాదిప్రదుఁడౌచు మోదయుతముః గాఁ జేసె సంప్రీతి [చేః.

క. రంగపతి రంగరాయనృ
పుంగవుఁ డొకఁ డతనిసుతుఁడు భూరితరశ్రీ
రంగపతి భక్తిపరుఁ డై
మంగళగతిఁ దండ్రికరణి మహిఁ బాలించెన్. 123

క. కాయజతులితాకృతియుః
ధీయుక్తివిశేషవిజితధిషణోన్నతియుః
రాయఁ డపరంగరాయా
ఖ్యాయుతు నొకసుతు నతండు గనె సుకృతమునన్. 124

క. ఆఘనుఁడు విష్ణుపదకల
నాఘటితనిజాత్ముఁ డగుచు నైజవసుశ్రీ
మోఘితకవిదారిద్ర్యని
దాఘోన్నతి యగుచుఁ జిరము ధరఁ బాలించెన్. 125

క. ఆపార్థివుఁ డసుతుం డై

భూపాలననిపుణుఁ డైన పూర్వోక్త శ్రీ
గోపాలకృష్ణరంగ
క్ష్మాపాలకు దత్తపుత్త్రుఁ గా జేసికొనెన్. 126

తే. క్షితితలంబున గోపాలకృష్ణరంగ
రావటంచును మఱి రంగరావటంచు
నామముల రెంటిచేత నాభూమినాయ
కాగ్రగణ్యుండు మిగులఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచె. 127

క. అతఁ డినుఁ డయ్యును కువలయ
హితుఁ డగుచుఁ రాజనామ మెసఁగియుఁ బద్మ
ద్యుతి యగుచుఁ దాను ఘనుఁ డై
క్షితి మెలఁగుచుఁ జిత్రరీతిఁ జెలఁగుచు మఱియున్. 128

సీ. తనభుజాదండాసి ధారామహోరాహు
వరిరాజతతుల వెన్నంటి మ్రింగఁ
దనసముద్దీప్తప్రతాపసహస్రాంశుఁ
డహితాంధతమసముఁ గుహలఁ జొనుపఁ
దనకీర్తికుముదబాంధవుఁడు శాత్రవలోక
ముఖపంకజముల సొంపులు మాంపఁ
దనదృఢాజ్ఞావేల మొనసి ప్రత్యర్థిభూ
పతిసముద్రంబులఁ బట్టువఱప

తే. నహుష నల రంతి సగర మాంధాతృ పూరు
పృథు భగీరథ శశిబిందు విక్రమార్క
ధర్మతనయుల మఱపించి ధరణి నేలె
రమ్యగుణజాలముల ప్రోవు రంగరావు. 129

తే. మన్నెహంవీరపెరమన్నె మదవిభాళ

గాయగోవాళబిరుదవిఖ్యాతిధనున
తమ్మహీజాని కనుఁజన్ముఁ డై తనర్చె
రావుకులహేళి వెంగలరాయమౌళి. 130

క. ఇంద్రోపేంద్రులకై వడిఁ
జంద్రార్కులపగిది రామచంద్ర సుమిత్రా
చంద్ర ముఖిజులక్రియ ని
స్తంద్రత వెలయంగ నం దుదారక్రీడన్. 131

తే. అగ్రజుం డైనరంగరాయావనీంద్ర
చంద్రమునిసాహసౌదార్యసద్గుణములు
వినయధర్మప్రజానుపాలనవిధములు
పెద్ద లగువారి దెలుప నప్రియముదొట్టె. 132

సీ. ఆమన్నెకొమరుని యభినవసౌందర్య
వీరప్రతాప సద్వృత్తి యరసి
యాపద్మనాయక క్ష్మాపాలతిలకుని
ప్రకటితసప్తాంగపటిమ నరసి
యావెల్మదొరబిడ్డ యప్రతీపవిచార
పంచాంగనిర్ణయప్రౌఢి యరసి
యారావువంశపయఃపయోధిసుధాంశు
చతురుపాయజ్ఞానసరణి నరసి

తే. చాల దనలోనఁ జూపోపఁజాల కునికి
నిర్నిమిత్తవిరోధంబు నెఱయ మెఱయ
రయసముద్వగ్నరోషాగ్ని రవులుకొనుచు
డెందమగలింపదుర్వ్యథామందుఁ డగుచు. 133

తే. రావుకులజన్ముఁ డగురంగరావుపేరి

గొప్పమగమహానికవుఁబూన వెుప్పినమున
కాత్మసామ్రాజ్యవైభవం బక్కటకట
వెదకికొన గాజుపూసపాటది యటంచు. 134

తే. భాగ్యసంపన్నుఁ డగు పూసపాటివిజయ
రామరా జను నొకదొడ్డరాచబిడ్డ
యనుదినంబును రంగరాయక్షితీంద్రు
పెంపుమది నించు కేని సైరింపలేక. 135

వ. ఇ ట్లున్నంత. 136

సీ. గుఱిదప్ప కొకట నేగుర నాగ్గురను నొంపఁ
గలయలగో ల్తుపాకులబలంబు
కోట్లల నడఁచి గగ్గోలుగాఁ బడఁద్రొమ్ము
వేబారుటీటెల వెలమగుంపు
టెక్కెమొనల్ గాచి ఱెక్కవైచిన డాగి
తెఱపులు వఱపెడు ఠేజిపౌఁజు
నాటి కొక్కఁడె చాలి మేటిమగంటమిఁ
గాలుద్రవ్వుచు నుండు కాలిమూఁక

తే. యగ్గిఱా వీని కెద్దిరా నుద్దియైన
జోదువివ్వత్తుఁ డొకఁడేమొ చూడ ననుచు
నివ్వెరఁగుఁ గాంచి పైనెత్తి చివ్వకెదుర
నోప నేరని కడిమిమై యుండునంత. 137

శా. డిల్లీపాదుషహానియోగమున రూఢిన్ రాజరాజౌ నిజా
మల్లీ పేరటి మేటిసాహెబు సుబాయాత్మం గళింగంబు రా
జిల్లీలన్ ఘనుఁ డాఫరాసునకు మూసాబూసి యన్వాని క

త్త్యుల్లాసంబున నాధిపత్య మొసఁగన్ ధ్యేయించి రావింపు
చున్. 138

ఉ. భాస్కరసన్నిభం బయిన భవ్యతరస్ఫురణాభినంద్యవ
ర్చస్కతగల్గు నీకు నతిసాహసశీలునకుం గళింగస
ద్భస్కరు భార మిచ్చి శుభలక్షణలక్షితుఁ జేసిపుత్త్ర శ్రే
యస్కర మిట్టికార్య మని యాదరపూర్వముగా వచింపు
చున్. 139

వ. అప్పు డప్పరాసులజేనికి నుత్తుంగతురంగమాతంగంబులు
మొదలుగాఁ గొన్ని యుపాయనంబులు నుద్ధతులముల్కుగ
జఫరజంగుసిఫహాసరదారుగా రనియెడి దొడ్డకితాబులు నొ
సంగి యతనికిం దగిన సంగడిగా హైదరుజం గనియెడు
యవనపుంగవుం బ్రధానత్వంబునకుం గుదురుకొల్పి మఱి
యును. 140

మ. తరవుల్ పాలన సేయుచుండునెడలం ధర్మప్రకారంబు సుం
దరమై పర్వఁగ నచ్చటచ్చటిజమీందారుల్ దివాణానకొ
ప్పరులై గ్రుమ్మర సీమలెల్ల ఖరదాబాదాను గావింపుచున్
సరకారర్థము దస్తు సేయుఁడు ఖజానా నింపుఁ డింపొంద
గన్. 141

మ. అని రాజ్యప్రతిపాలనానుగుణవాక్యంబుల్ నిజామల్లినాఁ
జను సర్వాధిపుఁ డానతిచ్చుటయు మూసాబూడి వల్లే
యటం, చను దా హైదరజంగుతోఁ జనఁ జమూస్తోమం
బుతోఁ బైన మ, య్యేను లెక్కింపఁగ రానిరాజసము
పెంపెక్కం గళింగానకున్. 142

వ. తత్కాలంబున. 143

సీ. దిగ్గజంబులకైన దివులు కొల్పెడు బృంహి
తధ్వనుల్ నెఱపు దంతావళములు
వాసవాశ్వముకైన నవడిఁ జూపి లంఘించి
తోఁకఁ ద్రొక్కఁగ జాలు తురగతతులు
మంథానగిరికైన మాయున్నతముతీరు
గలదె నీకను శతాంగములగములు
సేనానికైన నాసీరమ్మున నెదిర్చి
తప్పులు వెదకు పదాతిచయము
తే. ఘనతరోల్కానికాయముల్ గ్రక్కఁ దివురుఁ
బారు దీర్పఁగ నగునరాబా తెఱంగు
మందుశకడాలుగుంటి సామానుబంఖ్లు
చెకుముకి తుపాకి సాబుకుకౌతుకము నెఱప. 144
సీ. సాహసోద్ధతమూర్తిజంద్రాల్మహమ్మదు
హుస్సేన్సయూరనా నొప్పునతఁడు
మోహీకృతారిలాదూఖాన్కమందమర్
పటుతరాభిఖ్యఁ గన్పట్టు నతఁడు
బహుయుద్ధములఁ బేరువడ్డ విక్రమశాలి
సిద్దీబిలాలునాఁ జెలఁగు నతఁడు
శూరాగ్రయాయియౌ జోదుజానూఖాను
మీర్జా యనెడిపేర మెలఁగు నతఁడు
తే. మఱియు హసనల్లిఖానుఁ డన్నానధనుఁడు
మొదలుగాఁ గల్గుసరదారు లెదుట నిల్చి
వేలకొలఁదుల జీరాగుఱాలతోడ
నిరుగెలంకులఁ దనుఁ గొల్వ నేపు మిగిలి. 145

శా. మూషాశబ్దము పూర్వమందు మెలఁగెన్ ముఖ్యుల్ సజాతీ
యులౌ, లాసూమర్తైనదొమ్మితీరువిపులాంలస్సేనకుప్లాంకు
వే, మూసూనామములు వానిఁ జేరి రతిదుర్మానుల్ జిరాకూ
ర్పు మి, న్నానసన్నంపు బనాతుపింజరుల సౌన్నాపాలకీ లె
క్కచున్. 146

మ. సమరోజ్జృంభితశౌర్యధుర్యు లగు సార్జంతుల్ మయూరుల్
కుమం,దములన్ వీరులు సోలుదారులు సుబేదారుల్ మొద
ల్గల్గుసై,న్యము లాత్మీయులు గొల్వ నుద్ధతుల ముల్కాఖ్యా
మహాఖ్యాతిమ, త్సముదగ్రప్రతిభావిభాసి యగు మూసా
బూసి యుల్లాసియై. 147

వ. వెండియుం బ్రచండదోఃపాండిత్యంబునం జుఱుకుగల షుకు
రుల్లాప్రభృతిఖానువర్గంబులును ఛత్రపతిరామచందురుప్ర
ముఖు లగు రజపుత్రులును నాగోజీరాయపురోగము లగు
పండితప్రకరంబులును సమరసన్నాహదోహాళంబు లగు
కాహాళంబులును గర్జాసమూర్జితవిరావంబునకుం దానకం
బు లగునానకంబులును దూరీకృతశీతవాతోష్ణవృష్టిప్రచా
రంబు లగుపటకుటీరంబులును భారవహనక్రమవిక్రమంబు
లగుక్రమేళకంబులును నీలపీతారుణవిభావడంబరాంబరతల
చుంబిత పటపటత్కృతిచంచలనిజాంచలప్రభూత నూతన
వాతనిర్ఘాతజలభృజ్జడంబు లగుసిడంబులును సమస్తవస్తుసం
భారభరణధురీణంబు లగు నాపణంబులును దక్కంగల
సామగ్రియుం దనడెందంబున కమందానందంబు సంధింప
గందళితహృదయారవిందుండై ఫరంగులదొర కళింగస

స్ఫారుభరంబుఁ బూని షహారు వెడలి కతిపయప్రయాణం
బులం జనిచని. 148

ఉ. రాజమహేంద్రపట్టణ విరాజదదూరతలంబునన్ సము
త్తేజిత మైన గౌతమనదీతటసీమను గోటిలింగవి
భ్రాజిత మైన యొక్కనవపాదపమంజుల నిష్కుటస్థలిన్
రాజితలీలఁ జేరి శిబిరంబువడిన్ విడియించె వేడుకన్. 149

సీ. అచటిలేమావిమోకాకుఖాణాదిను
పులుగులరొదలు విందులు ఘటింప
నచటిపుష్పాడితిన్నె యలరారు క్రొవ్విరి
తేనెవాకలరాక దేఁటలీన
నచటియేడాకులనంటిచెట్టులఁ బుట్టు
కపురంపుఁజిదురుపల్ గన్నుఁ దనుప
నచటియేటికరళ్ల నలరు దమ్ములమిాఱి
కమ్మతెమ్మెరతావి ఘుమ్ము రనఁగ

తే. మంచిచెంగావిమేల్కాకమాల్కనాతు
కుట్టుసొగ సుట్టివడఁ దీర్చి కట్టినట్టి
రాంకవ మైమ్రనయొకగుడారంబులోన
సిఫహాసరదారుగారు వసించి యుండి. 150

ఉ. కారుణికత్వ మేర్పడ శ్రీకాకుళపుంసరకారులో జమీ
దారుల రామరాజవసుధావలయేశ్వరముఖ్యుల న్సదం
బారఁగఁ బిల్వఁ బంపు మని హైదరజంగున కానతీయఁ ద
చ్చారవచక్రమంబునకు సత్వరుఁడై పిలిపించె వారలన్.

ఉ. పాయనివేడ్క విద్విషదపాయకరాయతబాహుశౌర్యలా
పాయకరాయఁడున్ గిమిడిపట్టణపుం బృథివీశ్వరుండు నా

రాయణ్ణ దేవుఁడుఁ నరసరాజు మఱింగొల్లుగొండమన్నె పుం
రాయఁడు నాదిగాఁ గలధరావరు లందఱు వచ్చి రత్తఱిన్.

తే. ఉద్ధతులముల్కు సందర్శనోత్సుకత్వ
మాత్మఁ జిట్టాడ నాడాడ నలరు మన్నె
దొరలు వచ్చి రమానుషదోఃప్రసంగ
కలితుఁ డగురంగరాయఁ డొక్కరుఁడె దక్క. 153

సీ. నిజభుజాదండనిర్ణిద్రకోదండంబు
గాండీవిగార్ముకక్రమముఁ జూపఁ
జరమభాగస్ఫురచ్చటులతూణీరముల్
గవదొనసొంపు సంఘటిలఁ జేయ
నాసీరముఖరనానాశాంఖికధ్వనుల్
దేవదత్తారవోద్వృత్తిఁ దెలుప
సూరెలఁ బఱతెంచుజులమతీ తేజీలు
ధవళాశ్వములమస్తు ద్రస్తరింపఁ
తే. గలియుగార్జునుఁ డొర యీఘనుఁ డటంచుఁ
దనుజగర్జన మెన్న నుద్ధతులముల్కు
వీక్షణాపేక్ష నేతెంచె విజయరామ
రాజరాజన్యలోకమార్తాండమూర్తి. 154

వ. ఇట్లరుగుదెంచునవసరంబున. 155

సీ. సౌవర్ణకలశముల్ సవరించినవిలాతి
సకలాతిహౌదాలసామజములు
జిలుగుచీనాపట్టుచెంగావిచెఱఁగుల
నిద్దాజరీనిశానీలకరులు

గడలికరళ్ల చప్పుడుల నారడిసేయు
గొప్పనగారాల కుంజరములు
నజగరప్రతిమంబు లగు కంచుషఃతురునా
ళములు బన్నిన జిరాసమదగజము
తే. లన్నియున్నియు ననరాక చెన్నుమిగిలి
తెగలుగా గొల్వవచ్చి యెంతేనివేడ్క
మానితము లయ్యె నారాచజేని కెదుట
నంతకంతకుఁ గనుదోయి కబ్బురముగ. 156
తే. అర్జునఖ్యాతిరాము శౌర్యాతిశయము
రాజభోగంబు మెఱయ నారాజమౌళి
విశ్వవిఖ్యాతిఁ గాంచెను విజయరామ
రాజనామంబు తనకు సార్థతవహింప. 157
సీ. చక్కనిసన్నంపుజరబాబుగవిసెనల్
జాలఁ జొప్పడు జెజాయిాలబారు
మందుఘట్టనలవలందు బాజునయించి
చాలు దీర్చిన ఫిరంగీలదారు
ధన్నాసరీవజాతాప్తాముసుంగుల
నోలి గన్పడు రేకలాలబారు
జానకీ త్రాళ్లకృశానుకీలలఁ జేర్చి
కేల నూఁదిన తుపాకీలబారు
తే. మేర మిాఱినకొలఁది సమిద్ధలీలఁ
బూసపాట్యన్వయాబ్ధిరాకాసుధాంశు
మ్రోలఁ జూపట్టెఁ జూడ్కి కమూల్యమైన
నిబిడతరనిర్భరానందనియతిఁ దెలిపి. 158

శా. కాజాల్గూడ్చి ఖలీనవల్గనకశాఘాతోరుసంజ్ఞాదులం
దేజీలన్ దుమికింపుచున్ గరములన్ ధీరుల్ గమాను ల్వాగం
బౌఁజుల్ గట్టి సహస్రసంఖ్యలు శిలేబక్తర్లతో వచ్చి రా
రాజన్యోత్తముచిత్త మొప్ప మిగులన్ రాహుత్తు లత్యు
న్నతిన్. 159

సీ. పొలుపొందఁ గాకర్లపూడి జగన్నాథ
రాజుగా రొకకొంతపౌఁజుతోడ
సత్యవరపుపురస్వామియగా నలరామ
భద్రరా జొకకొంతబలముతోడ
ఘనయశోనిధిముఖికాశీపతిక్షమా
ధవమాళి యొకకొంతదళముతోడ
నలఘువిక్రముఁడు జింతలపాటినీలాద్రి
రాజుగా రొకకొంతపౌఁజుతోడ

తే. విజయరామరాజక్షమావిభునిమ్రోల
నేత్రపర్వం బొనర్చిరి నిజభుజాభు
జంగరసనాయమానప్రచండనిశిత
మండలాగ్రప్రభావళుల్ మెండుకొనఁగ. 160

శా. శ్రీరంజిల్లు కడానిపైడిజలతారీమాహురీకెంపుటం
బారీయేనుఁగు నెక్కి పెక్కులు మదేభంబుల్ దనున్ గొల్చి
రాఁ,గా రూఢిన్ జతురంగసైన్యములతో గర్జిల్లుచున్ వత్స
వా,యీరాయప్రభుమాళి వచ్చెఁ గడు రా జీక్షించి హర్షిం
పఁగన్. 161

మ. జగ మొక్కుమ్మడిఁ గ్రమ్మఁ జాలెడు మహాసత్త్వంబుచే నొప్పా
గొ,ప్పగు జాలాశ్రితులు గైతలొట్టియలు శోభాస్ఫూర్తిఁ

దగ్గోల్వమా,దుగులింగావనిభర్తరాజమణి సంతోషిల్లఁగా
వచ్చెనో,కళ్ళగజోత్తంసము నెక్కు చొక్క మగు నుత్కం
ఠాతిరేకమ్మునన్. 162

శా. ధన్యాటోపులు మందపాటికులరత్నంబుల్ మహారాజమూ
ర్ధన్యుల్ శ్రీరఘునాధరాజబలభద్రక్ష్మావరుల్ మున్న సౌ
జన్యక్రీడలఁ బొలుదెంచి శిబికాచంచద్గతుల్మీఱ రా, జన్య
గ్రామణి కిచ్చి రుత్సవముఁ దత్స్వాంతంబు కాంతంబుగన్.

చ. నలువదివేలకాల్బలము నాలుగువేలతురంగమంబులున్
నలువదియేఁబదేనుఁగు లనంతములైన శతఘ్నికాచయం
బులు నొకవేయులొట్టియ లపూర్వవిభావిభవంబుఁ దెల్పు
చుం,గొలువ ఫరాసుచేనిఁ గనుగోఁ జనుదెంచెను రాజతి
త్వరన్. 164

వ. ఇట్లు మిన్ను మెఱసి యనన్యసామాన్యసామ్రాజ్యధురంధ
రుం డగు నారాజపురందరుండు గంధబంధురసింధురస్కం
ధం బధివసించి విచిత్రముక్తాతపత్త్రప్రముఖరాజలక్షణాలక్షి
తుండై సపరివారంబుగా నరుగుదెంచునప్పుడు. 165

తే. దుర్నిమిత్తంబు లొకకొన్నిఁ దోచె నెదుట
దానభావ్యర్థసూచకంబౌ నటంచు
నెఱిఁగి యెఱుఁగక పత్రించి రెందఱేసి
కారణము దీర్పఁబోల దెవ్వారికైన. 166

శా. ఆసన్నాహవిజృంభితస్ఫురణచే నారాజచంద్రుండు కై
లాసక్ష్మాధరతుంగశృంగగతలీలాకందరం బంచితో
ల్లాసప్రౌఢిమడిగ్గు సింగముక్రియన్ లావణ్య మింపొదఁ గ్రీ
డాసన్నాహసముజ్జ్వలద్గజము వేడ్కం డిగ్గి యల్లల్లనన్. 167

సీ. నిశితాసిపాణులై నిలిచి శిఫాయీలు
పేర్మిమజ్రా మ్మాని సలాముసేయ
నానమ్రమణిమకుటాంశుమాలికలతో
సామంతనృపులు సాష్టాంగ మెరఁగఁ
గలధౌతమయకనద్ఘనవేత్రములవారు
బలసి ముంగల బరాబరులు సేయ
వందిమాగధులు కైవారముల్ ప్రకటించి
కొమరైన బిరుదుపద్యములు చదువ
తే. మదవదైరావతముమాడ్కి మందమంద
గతుల నడతెంచి వచ్చి యుద్ధతులముల్కు
గారి సందర్శన మొనర్చి గారవమున
కోచ యొకింత లేక యూరాచపట్టి. 168
తే. దర్శనానంతరంబునఁ దత్తదుచిత
బహుబహూకృతు లొదవె శుంభన్మదేభ
శోభమానాంశు కాదికలోభనీయ
రాజితోపాయనములు బరస్పరంబు. 169
ఉ. అంత ననంతసంభ్రమసమంచితమైన మనంబుతో ధరా
కాంతుఁడు దంతపుంబని చొకాటపు నీటిమెఱుంగు గెంపు
రా, దొంతరవింతసంతనలతోఁ దగు పాలకి నెక్కి వచ్చి ని
శ్చింతమెయిఁ నివేశనము జేరె వడిఁ దివిటీలవెల్గునన్.
సీ. గుబ్బెత లందిచ్చు గోదావరీనదీ
స్వాదూదకంబుల జలక మాడి
శారదచంద్రచాంద్రీరోచిరుద్వాహ
దములైన ధౌతవస్త్రములు గట్టి

యభిమతభక్ష్యభోజ్యాదికాహారమ్ము
లాప్తవర్గములతో నారగించి
నటనటీగాయకనానావినోదప్ర
సిద్ధప్రసంగముల్ జిత్తగించి
తే. రాయభారులు దెలుపువార్తలు గ్రహించి
యొక్కచొక్కంపురాకుటి నుక్కుమిగిలి
నిదుర వాటించి మరునాటియుదయకాల
కృత్యములు దీర్చి కొలువు సాగించి యుండె. 171
చ. సరసగుణాభిరామ మురశాసనభక్తివిశేషధామ సా
గరతనయాకటాక్షపరికల్పితవైభవగేహసీమ ని
ర్భరరుచితీవ్రధామ పటుపౌరుషభార్గవరామ పార్థివో
త్కరనవసోమ పండితవితానగృహాంగణకల్పకద్రుమా. 172
క. ఆచక్రవాళశైల, క్ష్మాచక్రనృపాలజాల సమ్మదకరలీ
లాచతురకీర్తిపూరా, యాచకమందారమన్నెహంవీరవరా.
ఉత్సాహవృత్తము. అనతవైరి లోకదర్పహారిభూరివిగ్రహా
ధనదనందనానురూపతరుణరూపవిగ్రహా
ఘనదయారసానురాగకలితవాగనుగ్రహా
మనుపమానసయభృతక్షమావధూపరిగ్రహా. 174
గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాశ్యపగోత్ర దిట్టకవివంశ పవిత్రాచ్చ
నామాత్య పౌత్ర పాపరాజకవిపుత్ర శ్రీరామచంద్ర చర
ణారవింద ధ్యాన పరాయణ నారాయణాభిధానప్రధాన
మణిప్రణీతం బైన రంగారాయకదనరంగచరిత్రం బను
మహాప్రబంధంబునందు ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

రంగారాయచరిత్రము

ద్వి తీ యా శ్వా స ము.

క. శ్రీజానకీంద్రచరణాం
భోజాతాయత్తచిత్తపుష్పంధయఘో
రాజిస్థలీజితాహిత
రాజన్యచమూనికాయరామారాయా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానం బెట్లు జరిగె నని యని
మిషేశ్వరుండు దివిజకర్మంది నడుగుటయు నతం డతని కి
ట్లనియె. 2

చ. గజఫరజంగుదర్శనవికాసితచారుముఖారవిందుఁడై
నిజపరివారవారపరిణీతమహాకుతుకంబుతో ధరా
భుజతిలకంబు సాం పెసఁగెఁ బుంఖితనైజమయూఖమంజుల
వ్రజపరివేష్టనాధిగతవర్ణ్యరుచిస్ఫురదర్కువైఖరిన్. 3

సీ. ఒకవంక నాప్తరాజకుమారసంతతుల్
సరససల్లాపముల్ సలుపుచుండ
నొకవంక రాజకార్యకళావిశారదు
లగుప్రధానులు రహస్యములు దెలుప

నొకవంకఁ గోవిదప్రకరముల్ నిరతంబు
ఘనతర్కశాస్త్రంబు లనువదింప
నొకవంక నిపుణులై గీర్వాణశీకనికాయ
గాయకు ల్గానసంగతులు సలుప
తే. నోలగం బుండి తనలోన నూహఁజేసి
యతిభయావహయవనసభాంతరస్థ
జనమనోహరభూరివచఃప్రసంగ
శీలు నొక్కవకీలు నీక్షించికొనుచు. 4

క. యావనసభాంతరంబుల
నీవు బహుప్రౌఢి మెలఁగ నేర్పరివి వచః
ప్రావీణ్యశాలి వని సం
భావింపుచు రాజకార్యఘటనేతిం బలికెన్. 5

చ. యవనజనావతంస మగు హైదరుజంగు కచేరిఁ జేరి నీ
వివిధవచోవిచక్షణత వేడుకఁ గొల్పఁ గళింగసీమతోఁ
దవిలిన రాచకార్యము యథావిధిగాఁ బయికంబుతో నిఖా
వివరణఁ జేసి మాకు సెల విం డని తెల్పుడుఁ జేసి వెండి
యున్. 6

శా. ముందెల్లప్పటికిం గళింగమునకున్ మోతాదుగాఁ గట్జమా
బందీద్వాదశలక్షరూపికల కేర్పాటున్నదా చొప్పు పెం
పందన్ సా మిపు డిచ్చి పుచ్చెదము పర్యాయంబునన్
సాము మీ,కుం దోడ్తోడన మీరు లేచి తిరుగా గోదావరిం
దాఁటినన్. 7

క. అని రాజ యసంగతు
లనువుపడం దేటపఱచి హైదరుజంగుం

గని పునరుత్తరములు వేఁ
గొనిరమ్మన రాయభారి గొబ్బునఁ జనియెన్. 8

మ. చని యారాజశిఖావతంసము సమంచత్ప్రీతిఁ దగ బంపు ని
ప్పని తీరు ల్సరకారుతోఁ గలజమాబందీవిచారంపు జో
ప్పును దన్నిష్కృతియుఁ దదర్థనియమంబుల్ సమ్మదస్ఫూ
ర్తి నో,య్యన నాహైదరుజంగుసాహెబున కాద్యంతం
బునుం దెల్పినన్. 9

ఉ. హైదరుజంగుసాహెబు రయమ్మున నిట్లనియెఁ వకీలుతో
నాదర మొప్పఁ బైకమున కైనవిచారము లేటికమ్మ దీ
నాదరగా మొలాజుమతునామది రంజిలుఁ దద్రిరంసనే
కా దనరా దవశ్యము శ్రీకాకుళ మానఁగ వత్తు మిత్తజిన్.

తే. ఇవ్విధంబున నానతీ నవ్వకీలు
లు మలిపిన ప్రతిమనుబోలి మరలి
రాచబిడ్డకు విన్నపం బాచరించెఁ
బెనచి హైదరుజంగు వల్కిన తెఱంగు. 11

శా. ఆవార్త ల్విని రామరాజవసుధాధ్యక్షుండు కౌటిల్యచే
ష్టావైదగ్ధ్యము మానసాబ్జమునఁ దోట్టగ సాహెబుం గొం
చు తా,నావిర్భూతమనోవికారగతిఁ బర్యాయంబునం బుట్టు
తో,భావృత్తుల్ గనలేక బొబ్బిలిగడీపై డించు దుశ్చేష్ట
తోన్. 12

శా. మీతోఁ గొంత ప్రసంగసంగతికి నెమ్మిఁ ముచ్చట ల్సేయఁగా
జేతఃప్రీతి జనించి యున్నయది మీచిత్తంబునం దెట్లయ
ల్లే తేజంబున నందు నన్నియును సందేహంబు లే దిందు నేఁ
బ్రాతఃకాలమునం దె వచ్చితమతో భాషించెదగ సర్వమున్.

చ. అని పునరుత్తరంబులు దదాత్మకు హృష్టమెలర్ప దూత నా
క్కనిఘను నర్చియుంచితవికాసమున న్నిదురించి లేచి ప్రా
ద్ధునఁ జని యాప్తవర్గములతోఁ బొడగాంచి యభేష్టగోష్ఠివ
ర్తనలఁ దురుష్కనేతకు ముదంబొదవం దగురీతి నుంచుచున్.

వ. తనయంతరంగంబునం బొడమిన యన్యాయసూచకాసూ
యావిశేషంబునకు నశేషంబునకు ననుకూలంబుగా నస
హ్యాజనకంబు లగు నుత్తరంబు లయ్యవనపుంగవునకుం గ
లుపువాఁడై ప్రసంగవశంబున. 15

ఉ. భూరితరాభిరమ్యరుచిఁ బొల్పగు నూసరకారులో జమీ
దారులు వెల్మవారు భుజదర్పసమాహృతవైరివీరభూ
మీరమణీమనోరమణమేదురరాజ్యరమాంగనామణీ
వారపరిష్క్రియుల్గలరవార్యులు బొబ్బిలిపట్టణంబునన్. 16

సీ. పాండవేయులభుజాపాండిత్యసామగ్రి
కార్తికేయుని పరాక్రమసమిష్టి
గంగాతనూభవురంగత్ప్రతాపంబు
హరునిదోశ్శౌర్యమాహాత్మ్యకలన
విక్రమార్కునిభూరివిక్రమప్రక్రియ
సంకర్షణుని మహాసాహసంబు
కార్తవీర్యార్జునకలితబాహాశక్తి
పరశురాముని యుగ్రపౌరుషంబు

తే. ప్రమదమున సంగ్రహించి శూరప్రపంచ
కల్పనాకల్పచాతురి గానుపింప
నంచితప్రౌఢిమమున నిర్మించెఁబోలు
సలిలభవసూతి బొబ్బిలివెలమదొరల. 17

తే. ఉగ్రసేరసింహమూర్తులై యొప్పువారి
సాహసమ్మున కన్యరాజన్యసమితి
రహి వహింపక యున్నె హిరణ్యకసిపు
లీల లిఁక నేల దచ్చౌర్యశీల మరయ. 18

తే. అంబరమణిప్రభావవిడంబనంబు
ఘనతరోజ్జృంభితప్రభాకరనిరూఢి
వెలయఁ జూపట్టువా రౌట వెలమవారు
పద్మనాయకు లౌట స్వాభావికంబు. 19

శా. గారా మొప్పఁగ దాదు లుజ్జ్వలరసాంకప్రౌఢిదోశ్శౌర్యపుం
బీరం బాతని కుగ్గుతోఁ బెనచి త్రావింపంగ బోల్పిన్ననాఁ
డామూఢి న్సహజప్రతాపనిధు లాహా వెల్మవా రందు రం
గారాయప్రభుసాహసం బెసఁగు బంగారంపునెత్తావియై.

ఉ. భండనభీముఁ డార్యజనబంధుసముద్రుఁడు భాగ్యవైభవా
ఖండలతుల్యుఁ డర్థిజనకల్పమహీజము భూపలోకమా
ర్తాండుఁడు వైరివీరభటదర్పవిదారణబాహువిక్రమో
ద్దండుఁడు రావురంగవసుధావరుఁ డాతని నెన్న శక్యమే.

తే. అతనిఁ గొల్చిన కమ్మకట్టైనబలము
బలమురాంతక గాంగేయపాండవేయ
కార్తికేయ రఘూద్వహ కార్తవీర్య
జామదగ్న్యాదికాంశాభిజాత్యసరణి. 22

మ. అకలంకస్థిరధైర్యనిర్మథితమంథాహార్యుఁ డైనట్టి రా
వుకులాగ్రేసరు సన్నిధానమునఁ జెల్వొంజూప నొక్కొక్క సే
వకుఁడే చాలును ఖాన్మహాలఫవుఁజు ల్వంచించి తే ఘోటక

ప్రకటాటోపము వీటఁబుచ్చుటకు దృప్యద్దోర్విలాసంబునన్.
సీ. కరుగునఁ బోసెనో ఘనభుజాపాండిత్య
భావంబు సవరించి యావిరించి
గనిగాఁగఁ జేసెనో గాఢవిక్రమకళా
కౌశలప్రౌఢి యొక్కంటఁ గూడి
మొలక లెత్తెనొ రసాతలవలత్ఫణిపాంత
విషవహ్నికీల లుర్వికిని వెడలి
పక్ష్మనాయకులరూపములఁ గైకొనియెనో
నారాయణుని సహస్రారధార
తే. దారుణాటోపదీపితౌద్ధత్యు లగుచు
బొబ్బిలిపురస్థలమ్మునఁ బుట్టఁగన్న
వెలమకొమరులవడి యెన్న నలవి యగునె
నలువకైనను వేనోళ్ల చిలువకైన. 24
శా. రంగారాయనృపాలసోదరుఁడు ధైర్యస్థైర్యమంథాద్రియై
వెంగలాౘియఁడు బారుటీటెఁ గొని దోర్వీర్యంబునం దూ
గినన్, గంగానందనుఁ డైనభీముఁడయినన్ గాండీవియైన
న్వాడిన్, భంగం బొందరె ఘోరవీరరణభూభాగంబులన్
వ్రేగుగన్. 25
సీ. చెలికాని వెంకయ్య యలఘుదోర్వీర్యంబు
ధనదుని చెలికాని దాఁటనోపుఁ
దాండ్రపాపయ్యప్రతాపనైపుణ్యంబు
పెఱరాచతాండ్రల పెంపు డింపుఁ
దామరదమ్మభూధవుఁడు మార్తురమోము
దామరసిరులచందము లడంచుఁ

గాకళ్లపూడి వేంకటరాయభూజాని
యనువొంద జయలక్ష్మి కాకరంబు
తే. ముత్తియము లెల్ల నొకచోట హత్తినట్లు
మగఁటిమిఁ జెలంగు వెలమ లామన్నెపిన్న
వాని బొబ్బిలికోటలో వన్నె మెఱసి
యున్నవా రింక వేయేల యోనవాబ. 26
క. ఆబొబ్బిలిగడ్డపై తెర
గాబురుజులపై నెసంగు నాగ్నేయకళా
శ్రీ బదయోమయమైన య
రాబాసాం పెన్న నెన్నరా దెవ్వరికిన్. 27
సీ. క్రొవ్వాఁడి వసియార్పుగుమిదార గా నిడ్డ
బలితంపు లగ్గదింపుల బెడంగు
మొనలు గామలచి తీర్చినసీలిశాసపు
గురిజాతి దంచిన గుళ్లసొబగు
నూనె కాకలఁ దేఱి జాన్నైన చిగురుటం
బలిఁ గాచు పెనములపదనుతీరు
యీాగకాలంబైన నెత్తిపాఱని గుఱి
నలవోని గుండు కోపుల యొయార
తే. మారసాతలకలితగభీరనీర
పరిలుఠన్నక్రకమఠాహిం భయదపరిఘ
యార బొబ్బిలికోటమాహాత్మ్య మరయ
నబ్బురము నింపదే యెరికైన నహహా. 28
ఉ. బెబ్బులిమీాసమైన మెలిపెట్టి తెమల్పఁగవచ్చుగాని హా
నిబ్బరగండఁడైన ధరణీపతి రావుకులీనుఁ డేలు నా

బొబ్బిలికోటకై నడచి పోరఁగ రాదు కిరీటికైన మా
యబ్బపదంబు లాన నిజ మాడెద హైదరుజంగుసాహెబా.

మ. మదదంతావళగండశైలమదభీమస్యందసత్త్వావహం
బుదితక్షిప్రహయావళీహరిణముద్యోతత్ప్రతాపాతపా
స్పదపాదాతమృగేంద్రమవ్వేలమరాజకాలికమంథాద్రివై
ర్యదధిక్ప్రచ్ఛుట వింతయే మునలిమానుర్వీపతిగ్రామణీ.

ఉ. నాలుగువేలకాల్బల మనారతముం దనుఁ గొల్వ నాపయిం
జాలిన మేటిమానసులు సాహసధుర్యులు పద్మనాయకుల్
కాలునఁగాలు మెచ్చికొనగాఁ దగియుండు సహస్ర మట్టిహీ
పాలునియొద్ద నాఘనుఁ డపారపరాక్రముఁ డెన్నిభంగులన్.

ఉ. కావున బద్మనాయకశిఖామణి యైన మహానుభావుఁ డా
రావుకులాగ్రగణ్యుఁడు దురాగ్రహబాహుబలప్రభూతగ
ర్వావిలమానసుం డయి దివాణమువారలఁ జేరికిం గొనం
డావిభుఁడెట్టిధన్యుఁడొ భయంపడఁడెంతటిఖాన్నిఘూలకున్.

తే. సీమలోపల పితరులు చేసికొనుచు
సిస్తు వడసీఁడు పైకంబు దస్తుగాఁగ
నివ్వఁ డవ్వల నిఁక నేమి అవ్వబలుక
వారు తమజేరు దస్తులో రారు నిజము. 33

మ. అని రాజన్యునితప్పు దాట్లు కుటిలవ్యాపారసంభాషణల్
వినుచో హైదరుజంగుసాహెబు కడు న్విస్మేరచేతస్కుఁడై
నిను మున్వొందు మమందశౌర్యకలనాని స్తంద్రసైన్యావళీ
ఘనసంరంభి వటంచు నవ్వేలమ నీకన్నన్ బలాఢ్యుండొకో.

మ. అన నారాజవతంసుఁ డిట్టులను నాహోతాంద్రపాపయ్యనాఁ
జనువాఁ డొక్కఁడె చాలు మామకభుజాశౌర్యంబుఁ గో

ల్పుచ్చుతెం, పున కామన్నెకుమారుపౌరుషరసంబు ల్వాల్క
గా నేల న, ర్జునగంగాసుతకుంభసంభవులనేర్పు ల్గావె తద్ద
ర్పముల్. 35

తే. అనుచు నారాజుపలికిన యాగడంపు
ముచ్చటల కబ్బురం బంది మొఱకుతురక
కఱకుఁదన మూఁది కొనవ్రేలిఁ గఱచికొనుచు
నాగ్రహమ్మున నతనితో ననియె నిట్లు. 36

శా. ఏలా జేరకురాఁ డతండు పయికం బేలా దివాణాన కేఁ
జాలం డస్మదపారఘోరనిబిడజ్వాలాకరాళాయితా
భీలక్రూరశతఘ్నికానికరగంభీరారవప్రౌఢిమం
బేలా గుర్తెఱుఁగండుచూతమిఁకఁ దద్భీమప్రతాపోద్ధతుల్.

శా. కేలాభీలము లిప్పరాసులఫిరంగీ లగ్నిమూర్తు ల్మహా
కాలుండైనను గాలుఁడైన నెదురంగా నోప రిచ్చోట మ
న్నీలంచుం బలుకంగ నేటికి పఠాణీల న్నిరాణీతురా
ణీల న్గోటను జిమ్మలేదె మును బిన్నిబారులం బోరులన్. 38

సీ. తలఁపుతాశ్శీళ్లలో మెలఁగఁ జేసితిఁగదా
శకసింధుఘూర్జరాశ్మంతపతులఁ
జేరుదస్తునకుఁ దెచ్చినవాఁడ నేకదా
మరహాట కరహాట మత్స్యపతుల
ధర బందిగీలఁగాఁ దార్చి తెచ్చితిగదా
మాళవ చోళ నేపాళనృపుల
తజివీజులో మెల్గ రుజువు జేసితిగదా
నానావగైరాల నాఁడునాఁట

తే. ఫాదుషావార్నిమీరు బరీదుసైదు
ఫక్కను మొగ్గల్గరీబుపఠాణు లాది
ఫౌఁజులఁ బలాయన మొనర్చుపటిమ గల్గు
తురకదొరలము మాకు హిందువులు భరమె. 39

తే. సిఫహాసరదారుగారితో జిక్కుగొన్న
కవ్వడికి నైనఁ గాండిశీకతగడంగు
మన్నెవారనఁగా నెంత మాఫిరంగి
మండలంబుల ఘుటికాప్రచండగతికి. 40

చ. అతనిగడీపటుత్వమును నాతనివిక్రమశక్తి తన్మహో
ద్భుతు లగు పన్మనాయకుల దోర్బలవైఖరి యెన్న నేలమ
ద్వితతశతఘ్నికానికరవేగము మమ్ముల మాఫరాసుసం
తతులపరాక్రమక్రమముఁ దల్పఁగ లేవయితే నృపోత్తమా.

చ. అలఁతుల బోవనేర్తురె దురాగ్రహచిత్తులు నిప్పరాసులు
జ్వలతరధాంధమీనినదసత్వరభూరిభయానకార్భటీ
కలితశతఘ్నికాతతినగాదులు దెల్పుచుఁ గొండలైన బ
ద్దలు వడి వ్రాలఁ జేయఁ గల తద్గతి కిట్టిగడీలు లక్ష్యమే.

ఉ. అంగభవారిభూరినిటలాంబకవహ్నికణంబులట్టు లు
ప్పొంగుచు గుండు వ్రాలునెడ భూగగనస్ఫుటనాకఠోరతా
భంగురకాలమేఘరవభైరవరావము లుగ్గడింప కా
రంగులు మాఫరంగుల ఫిరంగుల రంగులు మీరెఱుంగరే.

శా. లాడూఖానుకుమంద మొక్కరుఁడె కిల్లాలెల్ల లగ్గల్గొనెం
గ్రీడాశాలి ఫరాసుజేని కెదురేరీ మున్ను లోకత్రయిం
జూడ న్నాయుశిఫాయి గుంపులభుజాస్ఫూర్జత్ప్రతాపంబు లే
డేడం గన్నవిమాకలక్ష్యములుగా హిందూలదోర్దర్పముల్.

శా. కాని-మ్మెంతప్రయోజనం బనుచు న్యట్టారంబుగాఁ బల్కు
నా,ఖానోత్తంసముఁ జూచి రాజు మదిలోఁ గౌతూహలం
బంది యెం,తైన న్నామము దాన భేదములుగా వప్పట్టునం
జూడ నా,భూనాథాగ్రణి దండసాధ్యుఁ డని నీబుద్ధి న్వితర్కింపుమా. 45

మ. అని యాఖానుని మానసం బెఱియఁ గూ)రాలాపము ల్గొన్ని ప,న్ని నిజాంతఃకరణంబున న్మెలఁగు దుర్నీతిప్రసంగం
బునే,ర్పున విజ్ఞప్తియొనర్పు వేళ గలిగెం బోనేఁడుగా మాక
టం,చునుదీర్ణప్రతిభావిభాసితముఖాబ్జుండౌచు రాజంతటన్.

మ. బలవద్విక్రమశాలినాన్నృపుని మీఁబల్మి న్నివారించి బొబ్బిలిలోమ మ్మభిషిక్తుఁ జేసి పిదపం బెంపేది తద్రాజ్య మెల్ల లసత్ప్రీతిని మా కొసంగినను లీల న్మీకుఁ బంద్రెండుల
క్షులరూపాయలు పాయనంబులుగ రొక్కం బిత్తు నిక్కం
బుగన్. 47

శా. ఆమాట ల్విని ఖానుఁ డర్థకృతమా నత్యాశ దీపింపఁగా
నామీఁదం బ్రభవించుహానికిని బాపాయత్తదుర్వృత్తికిన్
మోమాట ల్గనలేక మంచి దని సమ్మోదంబునం బొందెఁ జాలా ముఖ్యుంబుగ నర్థకాంక్షులకేలా యూర్జితాలోచనల్.

మ. అలఘుప్రాభవరాజవర్య భవదీయాశాస్య మెట్లట్ల బొబ్బిలిఖిల్లా కధికార మిచ్చి నిను నొప్పింతుం దదావాసులన్
మలలం జొన్పుదు సాహుకారుతసిలీ మ్మాకిచ్చి కట్టంబుతోఁ
గలకార్యంబిదిరూఢిసేయుమన నాతుత్రాగ్రగణ్యుం డాగిన్.

తే. పారసీకాగ్రగణ్యా నీపరమమైన
చారుకారుణ్యరస మిట్లు సంభవించె

దాన విశ్వాస ముదయింపఁ దగినకొలఁది
నమ్మికలు సేయు టిది మాకు సమ్మతంబు. 50

క. పరిధాన మిచ్చుపలుకులు
కొఱఁ గాదన మిపుడు మీరు కోరినవారికిన్
నెఱతనపుసాహుకారులఁ
గర మరుదుగఁ గూర్చి పూఁటకాఁపులఁ జేతున్. 51

క. విశ్వాసపుట్టునట్లుగ
శశ్వద్గతి మాకు నమ్మఁజాలినరీతిన్
విశ్వస్తుతగుణయవనా
ధీశ్వర ప్రామాణ్య మొసఁగు మిత్రతి ననుడున్. 52

శా. తేజం బంది తురుష్కనేతతనయుత్కీర్తిస్ఫూర్తి దీపింప రా
జాజీ సీమదిలోన నింతవసవాసాసర్వదిఙ్మండలీ
భ్రాజత్సత్యపరాక్రమప్రకటితప్రాంచద్యశశ్శాలికిన్
నైజం బొక్కటికాక మారు గలదే నావాక్యము ల్బొల్లులే.

క. హల్లాసేయుదు బొబ్బిలి
కిల్లాతజ్జయము నీకుఁ గీల్కొల్పుదునే
కల్లాడఁ జుమ్మి యిది నా
యల్లాచరణంబు లాన యధిపవతంసా. 54

మ. అని రాజన్యుని పాణిపల్లవము స్వీయంబైన కెంగేల గై
కొని రమ్మంచును దోడుకొంచుఁ జనుచుం గోదావరీతీర
కా, నన దేశంబున నొంటిపాటున శమే నాలోనఁ గూర్చుం
డి యా,జననాథాగ్రణి యాత్మ మెచ్చఁగ నభీష్టాలాపము

తే. కపట మొక్కింతలేక నిక్కమ్ముగాఁగ
ఖానుఁ డర్థంబుపై దృష్టిఁ గట్టిపఱచి
నృపమణికి నిచ్చె నమ్మిక లక్కృప దలిర్ప
ఘోరతరమైన యొకతరవారు ముట్టి. 56

శా. కత్తిం గొట్టి ప్రమాణపూర్వకముగా ఖానుండు నమ్మించి నం,జిత్తస్వాస్థ్యము నొంది క్షత్రియకులశ్రేష్ఠుండు తౌరుష్కరా,హుత్తగ్రామణిమానసం బలర సాహూకారుటీపి చ్చి శో,ధ్వృత్తి న్వాని యనుజ్ఞఁ గైకొనుచుఁ జేరెకా వేల మాత్రీయమున్. 57

వ. ఇవ్విధంబున విజయరామరాజధరారమణ వతంసంబు సంస త్ప్రికారంబునఁ దనమనోరథంబునకు ననురూపాటోపంబు లాచరింప నిరపాయం బగు సహాయంబున కనుకూలించు కతనం జతనం బగు మనంబున జనించు నప్రతీపప్రమోదం బప్రమాదంబునం బరఁగ నారేయి నిలచి చలిచీమకాటు గా దనయొనర్చు కుయుక్తిచేష్టావష్టంభంబు లోకులకు నిం చుకించుక సూచించుచు మఱునాఁటియుదయకాలంబున.

శా. రాచక్రంబున మేలుబంతి యనఁగా రాజిల్లు నారాజుకూ చీఁ జేయించి సమంచితాత్మబలవత్సేనాసమేతంబుగా భూచక్రం బదు్రవంగ బూరటిలు విస్ఫూర్జత్సమిద్భేరిస ధ్రీచీనంబుగ మున్నుగాఁ గదలి యర్థిం జేరెఁ బెద్దాపురిన్.

తే. ఖానుఁ డంతట నతులితోత్కర్ష మెఱయ
నుద్ధతులముల్కుగారితో నొయ్యనొయ్య
రాజుఁ దానును సలుపు వార్తారహస్య
మంతయును దెల్పె నతనికి హర్ష మొదవ. 60

క. మూసాబూసీవారిదు
బాసీలక్ష్మణసఖాఖ్యఁ బరఁగు సతండు
ద్భాసితమనస్కుఁడై తా
నాసాహెబుపన్నుగడకు ననుకూలించెన్. 61

శా. ఆరాజన్యుఁ డొనర్చు దుర్నయవిచారాలాపచేష్టావిధుల్
మేర న్మీఱుచు నంతకంతఁ బ్రచురోన్మేషక్రియావైఖరీ
రారాజద్గతి నెల్లవారలకుఁ గణ్ణాసహ్యాతం బర్వె రం
గారాయప్రభుమాళియున్వినియెఁ దత్కౌటిల్యవార్తాస్థితుల్.

సీ. ఈరాచబిడ్డని క్రూరకర్మవిచార
మిదియ నూర్జిత మని యెన్నువారు
పౌరుషశాలిరంగారాయనృపమాళి
వెనుకఁ ద్రొక్కం డని యనెడువారు
ఘనులు వీరుం డొరుల్కలహింపఁ దద్ధిరా
జనులకుఁ ద్రొక్కటం బనెడువారు
జయపరాజయములచందము దెలుపదై
వాధీన మిది యని యాడువారు

తే. నిర్నిమిత్తవిచార మీదుర్నయంపుఁ
బనులు బలనాశకర మని పల్కువారు
నెవ్వరెట్లయ్యెదరొ వీర లిట్టికలత
ననుచుఁ జింతానిమగ్నులై రఖిలజనులు. 63

తే. అత్తెఱంగునఁ దమలోన నఖిలజనము
లిటఁ గలుగువారు పలువురుఁ బలుదెఱఁగుల
పలుకులవిచారములఁ గుంది కలఁతనొంది
డెందములయందు ఖిన్నతఁ జెంది రంత. 64

శా. రంగారాయనిగారు గారుడశిలారంగద్వితర్దీజ్వల
చ్ఛృంగారాయతనంబునందుఁ బెలుచం జెంగల్వ రాచె
ల్వారా సింగంపుం దనువైన గద్దియపయిం జెల్వొప్పఁ గూ
ర్చుండి సప్తాంగప్రాంచదమేయరాజ్యభరణప్రజ్ఞామహోద
గ్రుఁడై. 65

మ. హితులు న్మంత్రులు గాయకుల్కవులు సాహిత్యప్రధాను
ల్పురోహితులు న్నాయకులు న్సఖు ల్సహజులు న్మేలా
గతిం గొల్వ నప్రతిమోల్లాసవికాసలాలసమనఃపంకేరు
హుండై నిజాప్తతతిం జూచి రసోచితంబుగ వినం బల్కె
న్మృదూక్త్యార్భటిన్. 66

సీ. సరకారుభారంబు వరియించి పెల్లుగా
వడి ఫరాసెకిమీఁదు వచ్చుటయును
విజయరామక్షమావిభుఁ డాదిగా జమీ
దారులెల్లను వానిఁ జేరుటయును
దత్ప్రధానత్వంబు దాల్చు హైదరుజంగు
రాచయేలికపక్షమై చనుటయు
మనమీఁదివైరంబు పెనఁకువతో రాజుఁ
జొప్పించి కొండెము ల్సెప్పుటయును
తే. లక్షలకొలంది పైకంబు లంచ మిచ్చి
రాజు మనపైకి జాతివారలఁ గురించి.
వచ్చి కలహించి యీరాజ్యవైభవంబు
తా ననుభవింపఁ దలఁచుట దా నెఱింగి. 67

క. అనిమిత్తవైర మీచొ
ప్పునఁ దలపెట్టినవిరోధి భూపతి యాఖా

నని వెనుకొన్ని రాతద్ద
ర్శన మొనరింపంగ మనకుఁ జన నొప్పగునే. 68

ఆ. తగు వకీలుఁ బనిచి తన్మనోగతములఁ
దెలిసికాని పోవ చలనుగాదు
ఖానుఁ డర్థకాంక్ష నానవాధీశ్వరు
పిశునకృత్యమునకు వశగుఁ డగుట. 69

క. తనధనబలసంపన్నత
కెన యగువా రెవ్వరనుచు నెంతయు గర్వం
బునఁ బెనఁగొని యుండుట యా
యన మనపౌరుషముతీరు లరయమిఁ గాదే. 70

తే. తగవు ధర్మంబు విహితంబుఁ దప్పనీని
నయవిచారమ్ముచే దివాణమ్ము వారు
మనల వారల సమదృష్టి నెనయునట్లు
చూచిరా లెస్స కాదేని సూటిపడదు. 71

ఉ. చూతము మీఁదిదైవగతిచొప్పునఁ గాఁగలయర్థ మెట్లొ త
ద్రీతిని నానృపాలకులదీపకుఁ డాతఁ డొనర్చు దుష్టక
ష్టాతతతంత్రయుక్తుల కొడంబడి ఖానుఁడు నిర్నిమిత్త మే
లా తగ వాలకింపక చలమ్మున నాలపుదొమ్మి కొప్పెడున్.

ఉ. ఖానునిచేత నమ్మికలు గైకొని లంచము లియ్యకొల్పి కా
ర్యానకు వచ్చువాఁ డయి ఫరాసులతోఁ జను రామరాజభూ
జానిప్రయత్నమెల్లఁ గొనసాఁగఁగ నీని యుపాయ మెన్ని దూ
రాననె తప్పఁ ద్రోచుటయె రాజతనం బని తోఁచు నామదిన్.

చ. ఒరులధనంబుఁ గోరు రిపుయోజనదవ్వులఁ దూలపుచ్చు ని
ర్భరతరమంత్రశక్తికి నపాయము లేనియుపాయ మిప్డు బం

దరుపురి నొక్కనిం బనిచి ధార్మికలోకవతంస మా కుమం
దరుఁ బొడఁగాంచి శాత్రవవిధంబులఁ దెల్పి మరల్చు
టొప్ప దే. 74

మ. మనల న్భూరికృపానురాగములచే మన్నింతురా రెడ్డినా
యనిగారుం గపితాన్కుమందరును నెయ్యం బొప్పఁగా వారిఁ
గ,న్గొని తన్మూలముగా విరోధిజనులం గుంఠీభవత్క్రౌర్యవ
ర్తనులం జేసి తొలంగఁ ద్రోచుటయె యుక్తం బెన్నిచందం
బులన్. 75

మ. మనతోఁ గూడినకార్యమెల్ల తమజిహ్మాయున్న దారావువం
శనిధానం బగురంగరాయమహీభృచ్చంద్రుండు మా కిష్టుఁ
డా,యన మే లొప్పనిరాజుమాటలవి మీఱాలింపరా దంచు
ఖా,నునకు న్భూసికిఁ దగ్గ యుత్తరము లెన్నో యన్నియుం
దేఁ దగున్. 76

శా. గోరుం దోరుహితోపదేశమునకుం గొండొక్కటాడం డమదు
శ్చారిత్రుండు మియామయావిలుఁడు మూసాబూసి హర్షాద
మో,దారాత్ముం డగు రాజుఁ దల్చు కుటిలాద్ధత్యంబ సత్యం
బునం,జేరు న్సూర్యకరప్రసారణమునన్ శేషించు మంచో
యనన్. 77

ఉ. హైదరుజంగుతోఁ బలుకనక్కఱ యించుక లేకయుండ
నౌఁ,గా దని సీమతోఁ గల నిఘూసరకారుక్రమంబునం బరి
చ్ఛేద మొనర్చి యందె యరసేయక ఫూట యొసంగి తగ్గ
తా,ఖీదులు వీరిపేరట లిఖింపఁగఁ జేయుట మంచిదే కదా.

మ. అని మంత్రాంగనిరూఢి యేర్పఱచి ధైర్యస్థైర్యవాక్చాతురీ

ఘనునిం బెంతెనవంశ్యు బుచ్చన యనంగాఁ బేర్చువాని
న్వాక్కులునిజాప్తుం బనిచెం గుమందరుని నాలోకించి కార్యం
బు సం,తనఁగూడం దగురీతిగాఁ బలికి ఘోక్తా సేయు మం
చు న్వడిన్. 79

శా. చాతుర్యోక్తులఁ బంతెనాన్వయమునన్ సర్వాంకమప్రేక్షిప్ర
ఖ్యాతిం గాంచిన కొండమంత్రిమణికిన్ గారాలపుంబట్టివై
సీతారామన వెంకనాహ్వయులకుం జెల్వంపుసైదోడువౌ
నీతో నీ డెవరంచుఁ బుచ్చె నను మున్నే యన్ని మన్నిం
చుచున్. 80

తే. అనుపమానప్రభావుఁ డజ్జనవరేణ్యుఁ
డనుప మసలక యతనిచే నాజ్ఞ వడసి
అతులితస్వర్ణపల్లకీకాధిరూఢ
గాఢసామ్రాజ్యరమ నేలి కదలివచ్చి. 81

ఉ. ఆపరమప్రగల్భవచనామరదేశికుఁ డావ లు పె
ద్దాపురిమీఁదుగా నరిగి తత్పురసంస్థితురాజుఁ గాంచి స
ల్లాపము లొక్కకొందదువు లాననచేఁ బచరించి యందుఁ
జూ,పోపమి యాత్మలో నెఱిఁగి యూర్పు నిగుడ్చుచు లేచి
డిగ్గునన్. 82

చ. ఇతనిమనంబు కూర్మిరతవహించినచొ ప్పెఱిఁగించుచున్న ది
మ్మతమిటువంటి దమ్మునలిమాన్ద్రర మానసవృత్తి యట్టిదో
కతిపయవాక్ప్రసంగములఁ గానఁగ నయ్యెడు నంచు నత్వ
రా,యతగతి నప్పుడేకదలి యాయన లస్కరుచేర నేగు
చున్. 83

చ. కదువడి పిన్నపెద్ద లగుఖానులకు న్నజరు ల్నయించుచుం

బాడగ్గనియెం 'దురుష్కజనఘుంఖితపుష్టసభాంతరంగునిఁ
గుడపరిమిశ్రధూమచయగుంభితభూత్కరణానుషంగునిఁ
జడరసమద్యపానమదసంగుని హైదరుజంగు నొయ్యనన్.

తే. గుడిగుడీధూమపానవిఘూర్ణమాన
చకితదృగపాంగు హైదరుజంగుఁ గాంచి
నజరుగుజరానుపఱచె సొన్నాకడాని
జాలె మాతఁడు కూర్నినిషాతుచేసి. 85

శా. ప్రాంచద్విక్రమశక్రసూతి యగు నా రంగావనీభర్త దాఁ
బంచె న్వీఁడె వకీలు హాజరుగ రీ ప్పర్వర్మెహార్బాన్ సలా
మంచుం గొంచక చోపుదారు లెదుటన్ హర్షంబునం దె
ల్పఁగాఁ, గాంచెన్ హైదరుజంగు క్రోధరసయుక్తామ్రా
త్యుఁడై యాతనిన్. 86

శా. ఖానుం డట్లతనిం గనుంగొనుచు రంగారావ్ జమీదారు
కే, జానీహేతుమిదల్కమాయ యని యస్తవ్యస్తపునై ౨
జభా, షానై పుణ్యముఁ జూపుచుం బలుక హోసాహేబు
మాటాడకన్, జానేవాస్తెహమా యటంచు నతఁడున్
స్వా లిచ్చెఁ బ్రత్యుద్గతిన్. 87

తే. ఈవకాలతుపసహారహీ వహించు
బహుతుగుండాతరాజితుబహ్మ ననుచు
కోపవల్లులు చివురింప గూఢపఱచి
మెల్లమెల్లన నతనితో మ్లేచ్ఛుఁ డనియె. 88

శా. రంగారాయఁడు మామొలాజుమతుకై రాకేటికిం జిక్కె
నా, బంగాళాపురగౌతమీతటనటద్బహిర్వ్యాప్తధాత్రీశు లె
ల్లం గూర్మిన్ మదనుజ్ఞఁ జెంది హిత లీల న్వచ్చు నిష్టాప్తిఁ

జో, కృంగానం డోకో వెల్మబిడ్డ మేములం ఖాత్రీరుకుం
దేఁడోకో. 89

మ. ధరణీమండలి నుండు నెల్లరు జమీందారు ల్భయం బంది
మా, ఫరమానా శిరసావహించుకొనిరా పాటింప కారా
యఁ డీ, సరణిన్ రామికి నేమి చెప్పదన కేల్ శెంషేరు త్రా
రీపుచే, నరు దేర స్మదిఁ దల్పఁడేమొ యతఁ డాహా మేల్సి
ఫాయీగదా. 90

చ. తురకలరాజ్య మాట మదిఁ దోచక యున్నదొ నాశ్వసా
పహూా, ద్ధురరణరంగవిక్రమము దోగెడువారు ఘనాసు
లన్న పే, రెఱుఁగఁడొ రావు నాకునికి హేతువు గానని
మాకుఁ దోఁచె ని, వ్వఱునుదనాన మ హ్మతఁడు భావము
నందు ఘనందు సేయఁడో. 91

చ. విపులపరాక్రమాతిశయవిశ్రుతమూర్తి నటంచుఁ దోడిధా
త్రిపులు దొఱంగి పాఱ బెదరించెడిచాడ్పున నిప్పరాసులం
గపటమనస్కతం జులక గాఁ దలపోయుట లెల్ల వేఁడి గా
లపుసిడిగానిగంపసిడిలాగున నుండదు మన్నె తేనికిన్. 92

శా. ఫల్లామంచిది రావుగారు తనదోఃపాండిత్యసంపద్బలా
ద్యుల్లాసంబున గర్వితుం డగుచు రా కున్నాఁడు గాఁబోలు
మే, మెల్ల స్మీదొరదర్శనంబునకుఁ గా నేతెంతు మంచు న్స
నా, గ్భల్లుండై ఖరడాజవాబు నడపెన్ ఖానుండు తద్దూత
తోన్. 93

ఉ. అంతట నవ్వకీలు వినయమ్మున లేచి సలాము చేసి మీ
యంతటిఖానుసాహెబుల నాదరణోక్తులఁ బల్కఁ బాడియే
సంతతధర్మశాలి విలసన్నయశీలి మదీశ్వరుండు గో, రంత

యు నింత నేరనిమహాత్ముఁడు మీకు విధేయుఁ డెన్నిటన్.
చ. కరమరుదైనపేర్మిని శ్రీకాకుళపు న్సరకారుభార మీ
సరణి వహించి యోర్పున ప్రజాహిత మొప్పఁగ ఫౌఁజుదారి
కిఁ, నెరపెడివాఁడ వెల్ల ధరణీధవచంద్రులఁ గూడ కట్టు నే
ర్పరయక యిట్టులాడఁ దగవా నృగవా పగవానికై వడిన్.
మ. తలితండ్రాదులవంటివారలుగదా తల్పం దివాణంపువా
రలు చూడ న్ధరణీజనమ్ములు కుమారప్రాయు లట్లాటఁ గే
వలరాద్రోక్తులఁ బల్కఁ జన్నె పితరు ల్వంచింతురే మీరు బి
డ్డలమీఁదం గృపనివ్వటిల్లు కడకంటం జూడ్కి సారింపఁగన్.
శా. మీచిత్తంబున కిట్లసూయ పొడమ న్మ్లేచ్ఛాగ్రణీ యింత
దు, ర్వాచాతంత్రము లెవ్వ రెవ్వరలు మద్వైరు ల్నివేదించి
రో, యీచాటూక్తి కుయుక్తి కల్పనలచే నీబుద్ధి నీకుండెనా
మాచేఁదీఱదు తగ్గవారు దెలుప న్మా నేర్పు నీధార్త్యముల్.
చ. అని తెగనాడి యాయవనుఁ డర్థకృతాశలరాచవారికో, పు
నఁ బడి దుర్ణయంపుఁబని బూనినవాఁ డని యాత్మ నెంచి యి
క్కనుక యణంపఁగాఁ దగినకీర్తిధురంధరుఁ డగ్గముందరుం
డని కృతనిశ్చయుండగుచు నాయన బందరుమార్గగామియై.
తే. అచట నడచినవృత్తాంత మాత్మనృపతి
కంతయు నెఱుఁగఁ బనిచి యనంతరమున
ఘోరకాంతారగిరిగుహాకుంజపుంజ
నదనదీదుర్గముల దాఁటినాఁడు నాఁట. 99
చ. చని చని కాంచెఁ గాంచననిశాతశిరఃపరిచుంబితాంబర
మ్మునులవణాంబురాశిజలపూరనిరంతరదూర్మిమాలికా
నినదసమగ్రజాగ్రదవనీజనబంధురము న్ఫరాసువా

రినిభరియించుబందరుపురీవరముం గరమొప్ప డాయుచున్.

సీ. అభ్రంలిహోదభ్రహరిహయాయుధశిలా
కలితసౌధావళు ల్గాంచి కాంచి
మందురామందిరసందీప్తజవనాశ్వ
సుందరాకృతిగతు ల్చూచి చూచి
వివృతాస్యగహ్వరవిస్తారితాయోమ
యాగ్నేయయంత్రంబు లరసి యరసి
సమదసామజఘటాచటులగమాగమా
తిప్రసంగములను దెలిసి తెలిసి
తే. రక్తరాంకవకంచుకయుక్తదృప్త
పాణితలచాలితకృపాణపటలజటిల
భీకరకరాళవదనులై పేర్చువారిఁ
గ్రూరులఁ బరానుజనులఁ గన్గొనుచు నరిగి. 101

ఉ. రాయవకీలుకట్టెదుట రాజిలు నొక్కచిరత్నరత్ననూ
త్నాయతనంబునందు గొలువై చెలువై నయొయార మింత
యౌ, రా యనఁ గానుపించి రుచిరాయనకీర్తిధురంధరుంజు
నా, రాయణుఁడో యనం జెలఁగు రాయని గాంచెను రెడ్డి
నాయనిన్. 102

తే. కాంచి యాభాగ్యసంపత్తి కౌరవేంద్రు
సాంద్రకరుణాతరంగముల్ సంగ్రహించి
సరస గూర్చుండి తనకార్యసరణి యప్పు
డతని కంతయుఁ దెల్పెఁ బండితవరుండు. 103

చ. అతఁడును నట్టికృత్యమున కద్భుత మంది యనింద్యకీర్తిరా
జతనికి నేమిటం గొఱత యన్యులసొమ్ముల కాస గోరి దు

ర్మతి ఘనువాని కమ్మునలిమానున కెవ్విధి కోపముట్టఁగా
నతికెనొ యెట్టిమానవుఁడొ యంచు సహో యని వెచ్చ
నూర్చుచున్. 104

ఉ. రాజున కెంతవెట్టి యపరాజితమూర్తులు వెల్మవారలా
పై జగతిం బ్రసిద్ధు లురుభండనభూములరావు వారల
వ్యాజముగాఁగఁ బ్రోల్దుడిపి రన్నయశం బటు కావునం దదు
ద్వేజకచేష్టలెల్లఁ గొఱవిం దల గోకికొనం దలంచుటల్.

మ. ప్రకటీభూతబలావలేపకలితప్రజ్ఞావిశేషాప్తి గొం
కక నిష్కారణ మిట్టిదుర్ణయపుమార్గం బంట వర్తించు క్ష
త్రకులగ్రామణికిం తెకా దొగి నధర్మం బన్నచో సప్పురా
రికి నైన న్వెనుకంజ వైవరుగదా రేచెర్లగోత్రోద్భవుల్. 106

తే. గర్వితారాతిరాజన్యకాండకఠిన
కంఠలుంఠనజాతరక్తాంబుపూర
మజ్జనవ్రతదీక్షాభిమానఘనులు
రావువారలు వట్టివారా తలంప. 107

మ. తమపైఁ గీడొనరించువారలపయి న్దర్పించుట లాజన
త్తము లావారికి ప్రీతిలోకులవిషద్వైషమ్యసంప్రాప్తిగా
ర్యములో నడ్డము వచ్చి కాచుటలు క్షత్రాచారము ల్గాన ధ
ర్మమెయీరాజకుమారమన్మథున కారావాతనింబోరుటల్.

చ. తురకలునుం బరాసు లతిదుర్మదు లర్థముమీఁది తృష్ణ నె
వ్వరియెడనేని తెంపు తెగువల్గొనఁ జూతురిఁ కెందు వచ్చి
యొం, దరుగునో యట్టిదుర్ణయపుటారడి కెంతయు నియ్యొ
కొల్పుటల్, నెరవరిగాఁడు రాజనుచు నిష్ఠురవాక్యము లుగ్గ
డించుచున్. 109

క. ఆరెడ్డినాయకుండు రం
గారాయవణిక్కు సతికృపాసనలోలుఁ
గారా మెప్పుంగ రమ్మని
గోరుం దొరదర్శనమునకుం గొనిపోవన్. 110

చ. ముదితమనస్కుఁడై యతఁడు మూల్యమణీఖచితంబులైన రా
ట్సదనము లాపణంబులు విశాలశిలామయవేదు లద్భుతా
స్పదవిజయధ్వజావళులు పద్మసరఃప్రకరంబులుం జిర [న్.
స్మదవదిభప్రకాండము లమందగతిం గనుఁగొంచు నేఁగుచు

శా. ఘోరాకారులు శోణితాననులు రక్షోవీరసంకాశులుఁ
ఘారా గ్రుమ్మరు ద్రిమ్మరీ లెదుర సంభావించుచు న్మంచిశ్రృం
గారం బైనహజారముఁ విధుశిలాకల్ప్యాంతరంబు న్దృఢ
ద్వారద్వారకవాటము ల్గడచి సౌధం బెక్కె యాచెంగటన్.

సీ. రత్నపాంచాలికారాజత్కరాంభోజ
కీలితవాలప్రకీర్ణకంబు
మణిపంజరాంతరామూకశౌకస్సంఘ
సంఘటితాలాపజనచయంబు
చంద్రోపలస్తంభచకచకద్యుతిమృషా
కౌముదీముదితవీక్షణచకోర
మభ్రంకషాభోగహర్మ్యగవాక్షాగ
తర్క్షప్రతానము స్తావితాన

తే. మగుచుఁ గనుపండు వైన సౌధాగ్రభాగ
చంద్రశాలాంతరంబునఁ జందమామ
జాతికురిచీలమీఁద ఫణానువారల
సొంపుదారలఁ గనుఁగొని చోద్యమంది. 113

మ. కుతుకం బొప్పఁగఁ గాంచె నందుఁ గఖితు న్గోరుం దొరం
బ్రస్ఫుర, ద్ధృతిసంరంభ నిరస్తమేరు హిమవద్వింధ్యాద్రిరా
ణ్మందరున్, శతకోటిప్రసవాస్త్రసుందరురహాచంద్రాననా
పాదప, ద్మతులాకోటిఝుళంఝుళా రవయుతో దంచన్మణీ
మందిరున్. 114

తే. ఇట్లు గనుఁగొన్న మన్నిని హేజుబారి
కప్పరాసులయెకిమీఁడు చెప్పరాని
మెప్పురాఁగప్పురపువీడ్య మప్పు డొసఁగి
కుశలసంప్రశ్న మొనరించి కుతుక మొదవ. 115

క. ఆరాయభారి వచ్చిన
దూరాగమనంబుఁ జూచి దోడ్తో నడిగెన్
నీరాక కేమిగత మని
గోరుం దొరతనదుబాసికులమూలముగాన్. 116

క. మద్దాలరెడ్డినాయఁడు
తద్దయు నారాచవారిథార్త్యము సర్వం
బుద్దవిడిఁ దెలుపఁ దెలియుచు
నద్దిఅ యని మిక్కుటంపుటక్కజ మందెన్. 117

ఉ. బందరుపట్టణాధిపతి భాసురభోగపురందరుండు గో
రం దొరగారు విస్మయకరం బిటువంటిదురాగతంబు రా
జుం దురకాతఁడుం దలఁచుచు న్వెస రావుకులాగ్రగణ్యుపై
కిందిటమూఁదియేగగమకించుటచోద్యముగా దెయారయన్.

ఉ. మానితకీర్తిఁ గాంచు నభిమానధను ల్దర రావువారు న
న్మాన మొనర్ప నర్హు లసమానపరాక్రము లట్టివారిపైఁ
బూనిక చేసి కార్యగతి పొంకము సేయుట లెస్సగాని దు

ర్మానితమూను, నమ్మునలిమానును రాజును బుద్ధిమంతులే.

మ. మును రాచాత్మఁడు వెల్మబిడ్డఁడును మమ్ముం జూడఁగా వచ్చి వా, రును వారున్వివరించుచోఁ దగదు మీాకు స్మీరు చూపో పకుం, డని వైరంబునఁ బోరు పెట్టుకొని యి ట్లాడంగ రా దంచు నా, కినుక ల్మానిపిపుచ్చినారము మృదూక్తి న్వారి నత్యంతమున్. 120

మ. అభిమానం బె ధనంబుగాఁ గలుగువా రారావువారల్మహో విభవుం డీతఁ డటంచు నోడరు రణావిర్భూతమై పేర్చు ప్రా ణభయావేశము లేశమైనఁ గనుగాన న్రాక రేచర్లగో త్రభవుల్బావనుజంప రాజునకయుక్తంబిట్టిచో వైరముల్.

తే. రావువారిగడీమీాఁద రాచవారి
పనుపునఁ బరాసువారు కోపంబు జేసి
నడచినా రనుదుష్కీర్తి పొడమకున్నె
మామకీనుల కిదియ ధర్మంపుఁ దెరవు. 122

తే. నేర మొదవినచో నెట్టి క్రూరమైన
కర్మమున కొప్పు టిది జగత్ఖ్యాతిగాని
నిరపరాధులపై నిట్టిపరుసఁదనఁపుఁ
బని యసంభావ్య మని దూలఁ బలికికొనుచు. 123

శా. భీమాటోపుని నాభిజాత్యపురుషుఁ భీమప్రతీకాశు మూ సామ ర్త్యేనుసమాఖ్యునిం బనిచె లమ్కర్లోనికిం బోయి మ త్సామర్థ్యం బెఱిఁగించి ఖానునకు మూసాబూసికిం దెల్పి ర మ్మామాయామయుఁడైన రాజుపలుకు ల్మన్నింపరా దం చొగిన్. 124

తే. రాజుపిశునోక్తి చెవి నాని రావువారి

తెరవు,బోరాదు మనకుఁ దద్దేశరాజ
కార్య మెల్లను మేమె సౌకర్యపఱచి
యర్థ మొనఁగూర్తు మిది ముఖ్య మనుచుఁ బలికి. 125

మ. మన కత్యంతహితంబుఁగూర్చినజగన్మాన్యుల్సుమీ రావువా
రనియు న్వారు కుటుంబసంగతులరై యచ్చోఁ బ్రవర్తిల్లువా
రనియు న్వారికి రాచవారికినిఁ బ్రత్యాసక్తివైరంబు ము,న్న
నియుం దెల్పుఁడిచేసియీవిషమకార్యంబున్నివారింపుమీ.

చ. అని నియమించి రావుకుల జాగ్రణి పంచిన మంత్రివెంట మ
ర్తైనుఁ డను జాతివాని నతితీవ్రముగాఁ దగు నుత్తరంబులె
ల్లను లిఖియించియిచ్చి కుశలంబుగఁ బొండనిపంప నంతవా
రును బయనంబు సాగి చని రుగ్రతరత్వరగాఁ జరించుచున్.

తే. ఇట్లు చనుచుండ రాజమహేంద్రపురముఁ
గదలి పెద్దాపురమున లస్కరు వసించె
వారు కలియకమున్నె దుర్వారఘోర
వితతచతురంగసైన్యసంగతముగాఁగ. 128

మ. అటఁ బెద్దాపురిపట్టణంబుననె మున్నావాసముం జేసి మీఁ
దటికృత్యంబు కృతప్రయత్న మయి చెంద న్జాగ్రదాలోచన
స్ఫుటవైషమ్యమనోవికారుఁ డగుచుఙ్ జూపట్టుచుఙ్ ఖా
నుఁడ, చ్చటికి న్వచ్చు టెఱింగి డెందమున హర్షం బందె రా
జెంతయున్. 129

తే. ఖానుఁ డచ్చటనిల్చి నిఖా యొనర్చి
పోలునాఁ డాది యగు సర్వభూమిపతుల
రాజ్యములు వారివారికిఁ బూజ్యఫణితిఁ
దేరుగడ జేసి యిచ్చుచు ధీరమతిని. 130

తే. అచట నొకరెండుదివసంబు లధివసించి
కదలి చేరెను లష్కరు కసిమికోట
యందు గలసిరి వచ్చి కుమందరనుపు
మత్తె నాహ్వాయుఁడును రాయమంత్రిమణియు. 131

ఉ. వచ్చినవానిఁ గాంచి చెలువంబున బూసియు నెమ్మనంబునన్
హెచ్చిన కౌతుకంబున సహీనయశుండగుమంపరుండు పెం
పచ్చు పడంగఁ బంపిన మహామహుమత్తెను గారవించుచున్
ముచ్చట సల్పి యంతటఁ గుముందరుపల్కు హితోక్తి మె
చ్చుచున్. 132

ఉ. హైదరుజంగునిం బిలిచి యాయనకుం దెలియంగఁ జెప్పి య
త్యాదరణీయుఁడైన సుగుణాఢ్యుఁడు మాకు గుహూప మా
నుఁడున్, సోదరసన్నిభుం డతనిసూక్తులు లెస్స గ్రహించు
టుత్తమ, స్వాదుసుధారసైకపరిచర్యలు సుమ్మని సమ్మదంబు
నన్. 133

చ. అదియునుగాక రావుకులజాగ్రణితోడి నిఖాసమస్తమున్
మదుపరినిష్ఠితం బతని మన్నన సేయుట మంచిమాటరా
జుదితవిరోధబద్ధుఁ డయి యోర్వక చేయు కుయుక్తి నీరబు
ద్బుదమని వ్రాసి పంపె నిది బుద్ధిపరం బని యెంచి చూ
డుమా. 134

తే. ఇంక మన మిట్టు బొబ్బిలి కేగుపనికిఁ
గారణం బేమిగనుక సికాకులంబు
మార్గమునఁ బోదమనుచు సమ్మతిగఁ బలికె
నోడఁబడియె ఖానుఁడును బూసియు [illegible] 135

తే. అప్పటికి మంచి దని వచ్చి యాత్మలోన

ఖానుఁ డూహించెఁ దమ్ములఁ గణుతిగొనక
బందరుకుఁ బంపి యచ్చోట బట్టు సేసి
యుత్తరము దెచ్చినా రన్నయుత్తలంపు. 136

తే. క్షత్త్రవర్యుండు హైదరుజంగుఁ గలిసి
చూచితిరె మి మ్మొకింతైన సూటిగొనక
రావుకులసంభవుం డైన రంగనృపతి
కార్య మితరప్రపంచంబుగా నొనర్చె. 137

మ. మును నే నెంతయు విన్నవించు పౌరపు న్మచ్చట్లకు న్వారు చే
సినతంత్రంబునకు న్సమాన మయి మీచిత్తానకుం దోఁచి
యుం, డెనో లేదో తమచేరుదుస్తునకు రా డీరావువంశో
దయుం, డనుమాట ల్నిజమేకదా యనుచు రోషావేశ
మెక్కించుచున్. 138

క. ఎక్కడిబందరుపట్టణ
మెక్కడిబొబ్బిలిగడీ మరెటగోరుందో
రిక్కార్యము వడి మించం
ద్రొక్కెడె మే లనుచు రాచదొర పల్కుటయున్. 139

తే. ఖానుఁ డట మున్ను జ్వలితకృశానులీల
నుండుటకు దోడు నారాజునుడువు లంత
వన్నియ వహించె మిగులఁ బ్రవర్గ్యఁజల్లు
బాలచందంబుఁ దెలుపుచు భగ్గురనఁగ. 140

మ. కలితక్రోధరసాంతరంగుఁ డగుచున్ ఖానుండు దర్పించి చా
రులఁ బంచె న్సహాయగూఢపూర్వగతుల నూర్థింబుగా నేగిబొ
బ్బిలిఖిల్లానలుదిక్కు లారసి తదాభీలస్థితిస్ఫూర్తిజం, గలు
ఝూడీమయిథానులం దెలిసి రంగారాయనిం గాంచుచున్.

తే. ఖాన్కుహాఁ మిమ్ము రమ్మని కాగితంబు
వ్రాసినాఁ డని చూపి శీఘ్రింబుగాఁగ
వర్తమానంబుఁ దెమ్మన వారు నట్ల
నరిగి గిరికాననమ్ముల తెఱఁగు లరసి. 142

మ. హరకాలా లిటువచ్చినారు భవదీయాలోకనేచ్ఛారతిం
దురకాతం డనిపించినాఁ డనిన సంతోషించి రంగక్షమా
వరచంద్రుండును గొల్వుగూటమునకు న్వారిం గడు న్వేగ రా
నరు నంపించిన వారు వచ్చిరి మహానందంబు సంధిల్లఁగన్.

క. హరకాలా ల్గొనివచ్చిన
ఫరావానా చూచి హర్షపరవశుఁ డగుచుఁ
శిరసావహించికొనుచుం
దిరమగు బహుమానజలధిఁ దేల్చె న్వారిన్. 144

మ. తగు ప్రత్యుత్తరము ల్మహావినయసంధాబంధురస్ఫూర్తిమై
నగధీరుం డగురంగరాయనృపుఁడు న్వ్రాయించి పంపించె
నిం,పుగ నావచ్చినవారిసంగతముగా భూరిప్రతాపైకర
మ్యగుణాలంకృతుదామెరాన్వయునిదమ్మన్నప్రభుగ్రామణిన్.

మ. అతఁడుం దగ్గబలంబుతో నరిగి ధూమ్రాక్షప్రతీకోద్ధతా
కృతియా హైదరుజంగు నుగ్రతమదృగ్జ్వాలద్రుమావకో
ద్ధతకీలాముఖవిస్ఫులింగుఁ గని యాత్మ న్నివ్వెఱం గందు
చుఁ, హితముం దెల్పుచు నర్జుదాస్తుగుజరాయించె న్న
మంచపద్ధతిన్. 146

తే. అట్టు లరుదెంచి పొడఁగనునంతలోన
నెరపరము కన్నుదోయికి నెగరఁబాఱి
మెట్టుడా ల్బాప ఖానుసాహేబుగారు

అలిగి దా మెుపదమ్మన్నవలనుఁ జూచి. 147

శా. ఏలా రాఁడు భవత్ప్రభుం డిటకు రాఁడేనిఁ మఱిఁ మేల్గడీ
ఖాలీ చేసి యథేచ్ఛ నేగు మని మీా ఖావందుకుఁ వ్రాయు
మీా, వాలాయంబుగ నిప్పు డీవని జ్వలద్వైశ్వానరుండో
యనం,జాలాకోపముతో డమండిపడి పాశ్చాత్యుండు పల్కె
న్వడిన్. 148

తే. అట్టిపలు కాలకించి దమ్మన్న యనియె
కోట ఖాలీ యొనర్చుట కేటిసబబు
మావలన నేర మేమి మారావుగారు
తమ్ము దైవంబుమాఱుగాఁ దలఁచుచుండు. 149

ఉ. నేరము లేనివారి మము నిష్ఠురవాక్యము లాడ మీాకుఁ జ
న్నే రుచిరాంతరంగుఁ డవనీధవచంద్రుఁడు రంగరాయనిం
గారు భవన్నిరీక్షణనికామమనఃప్రమదంబె కైకొనం
గోరినవాఁడతండు తమకుం గరుణింపఁగ నర్హుఁ డన్నిటన్.

ఉ. ఓపిక లేక యిట్లు దగు నోటు భయోక్తులు పల్కె మీారు
హో, కీములి కించు కేని పరికింపక యస్మదరాతిరాజులే, మేమి
వచించినారో యవనేశ్వర వారలు పల్కినట్లుగా, మీామన
సిట్టిదె నఁ దరమే మెదురాడఁగ మాకు మీాయెడన్. 151

ఉ. రాయనిగారివద్ద నపరాధ మొకించుక యేని లేదు ము, న్నే
యిటు వచ్చి మిమ్ము రమణీయగతిం బొడఁగాంచు యుక్తి
కిఁ, మాయకుఁ డైన యస్మదరిమానవనాయకుఁ డిందుఁ
గల్గుటఁ,రాయడి పుట్టునన్న విధురం బగు బుద్ధిని రామి
తక్కఁగన్. 152

తే. మాయెడల నిట్టితక్సీరు మాపుచేసి

కాలు దయచేసినను రావుగారి నిపుడు
తావకీనావలోకనోత్సవము నెఱపఁ
బిలువ నంపింతు ననవుడు నలుక వొడమి. 153

చ. తరమిడి చూచి దమ్మనృపధర్మనయప్రకటప్రసంగముల్
కరమును గర్ణశల్యములు గాఁగఁ బొరింబొరి నాటిన న్మ
హో, ద్ధురగతి ఖానుఁ డిట్టు లను దోర్బల సంపద విఱ్ఱవీఁగి
య, ప్పురుషుఁడు మాకు మార్మసలిపోరఁ దలంచినచూ
డ్కిఁ దెల్పెడిన్. 154

శా. కాలుం వ్రాయము తాను రా వలవ దంకం గోటపై
ల్వెళ్లి జా, గాలో నుండక లేచి పో వ్వనుచు లేఖ ల్వ్రాసి
పుత్తెంచు మీ, వేళం గూడక యుండెనేని నిఁక నీవే పో
యి వేగంబ ఖి, ల్లాలో నుంచి వెడల్పు మంచు నతఁ
డల్కం బల్కె నెల్వేందుచున్. 155

ఉ. బొబ్బిలివచ్చి దమ్మనప్రభుప్రవరుం గని ఖానునొద్ద నా, గు
బ్బకొనం జనించు పలుకు ల్వెవి నించిన ధైర్య మూఁది
లో, నుబ్బెడు నర్థమోహమున నుక్కుమెయి న్బెదరించు
నేరుపుల్, దబ్బర సుద్దులాడుటలు తల్ప దివాణపువారినైజ
ముల్. 156

మ. గరిమం జూపి దివాణ మర్థకృతకాంక్ష న్వంచనాపూర్వభీ
కరచాటూక్తులఁ బల్కునంతనె గడీ ఖాలీయొనర్ప న్రిపూ
త్కరము ల్నవ్వఁ బలాయనంబు మదిలోఁ గావింప నెంతా
టపా, టరుపాదర్పితుఁ డత్తురుష్కుఁ డనుచుం దక్కోడఁగా
నేటికిన్. 157

ఉ. కోరినయర్థ మెంతయినఁ గొమ్మని యీ నొడఁబాటుఁ జెంది

యు,న్నారమున నేర మించుకయు నాయెడలన్ సరకారుప
ట్లలే, దూరక కూర్రకర్మమున కొప్పి వధూజనతానమేతు
లౌ, వారల మైన మాపయికి వారలు వత్తురె ద్రోహ
బుద్ధికిన్. 158

మ. అపరాధం బనుమాట లేనియెడ నర్థాపేక్షచే భీకరా
లపనంబు ల్బచరింతు రింతియ రణోల్లాసంబుచే నెత్తివ
చ్చుపను ల్పొట్టవు పైక మెంతయిన నర్జోడింప కర్పింతు మ
ర్థపుటాసం గమకించువారలక యుక్తంబు ల్దురంపుంబనుల్.

ఉ. కావున నిందుకై జడియఁ గాఁ బని యేమని యాత్మవర్గ
చిం,తావలమానసంశయకృతాఖిలచింతలు మాన్చి పుచ్చి
థై,ర్యావసథాయమానహృదయాంబురుహుం డయి రంగ
రాయధా, త్రీవరుఁ డుండె నంత రుషదీంద్రిలఖానుఁడు
బూసి చెంగటన్. 160

తే. చేరి యిష్టానులాపము ల్నేసికొనుచు
రాచకార్యంపుసరళిలో రావువారి
ముచ్చటలు కొన్ని దెచ్చి సమ్మోదమొదువఁ
దాను రాజును డాసి మంతనము సలిపి. 161

మ. మనకున్ బందరునుండి వచ్చిన సుధామాధుర్యవాక్సంగ
తుల్, వినతిగ్రాహ్యము లిందుమీఁద నొకఁ డావెల్మాతఁ డ
ర్థాఢ్యుఁడా,యనచేఁ గట్నము పేరువాడుకొని యర్థాకృష్టిఁ
గావించి పైఁ,జనుట ల్నాటియ నా నతండు మది హర్షం
బందెఁ దద్రీతికిన్. 162

ఆ. అంత నపుడు వార లఖిలసైన్యములతోఁ
గసిమికోటఁ గదలి కడురయమున

నొప్పు మిగిలి నడచి యొడ్డాదిమీఁదుఁగాఁ
బోయి దేవులపలిపొంతఁ దిగిరి. 163

చ. మనసరిహద్దునన్ ముసలిమానుఁడు రాకొమరుండు బూ
సియన్, మొనకొన వచ్చి డిగ్గి రను ముచ్చట లందెను రా
వుగారి క,య్యనుపమధైర్యుఁ డప్పుడు రయంబుమెయిం
జెలికానివంశజున్, ఘనయశు వెంకభూధవశిఖామణి సంపఁ
దలంపు వేడుకన్. 164

ఉ. పోడిమి మీఱ రాముఁ డనుపూరుషుఁ జెట్టిలవంశజుం గ
డుం, దోడుగఁ గూర్చి సమ్మదముతోఁ దగు నుత్తరము ల్రి
చించి యా, జేఁ డనిచెం బ్రతాపవిధురీకృతసర్వదిగంతవై
రిస, మ్రాడుదయున్ దయామయుసమగ్రయశోహరిణాంకు
వెంకయన్. 165

చ. అతఁడును నేగి యయ్యవను నానతిఁ గన్పెదుట న్నిమజ్జకై
హితము నయమ్ముదోఁపఁగ నొకించుక కొంచక యుగ్గడించు
చో, నతఁడును గోపఘూర్ణితహృదంతరుఁడై నడపె న్వెసన్భవ
త్త్రి తిపతికోటఁదా వెడలిశీఘ్రమె పోయెనొ లేదొ నావుడున్.

ఉ. హైదరుజంగుతో ననియె నప్పుడు వెంకనృపాలవరాళియు
న్నాదొరగా రొకింత యనుమానములేక కృపార్ద్రమైన మీ
యాదరణ న్నొలాజుమతుకై చనుదేరఁ దలంచినాఁడు స
మ్మోదముచేత రమ్మనెడి ముఖ్యముగాఁ దమకౌలు వచ్చినన్.

తే. వచ్చినయనంతరమ్మున వారు తమరు
గలసి ముచ్చటలాడెదు గారవమున
వ్యగ్రత యనంగరాక మీవచనసరణి
నడపఁ గలవాఁ డతం డని నుడువుటయును. 168

చ. పలికెద వేల యిట్లు పసిబాలులతోడుత మాటలాడి న
వ్వులు పచరించినట్లు చనువు ల్నెరపే వది మంచిమాటగా
దలఘుపరాక్రమాతిశయు నాతనికోట వదల్చురీతిగాఁ
దెలియఁగవ్రాయుమిప్పుడని తీవ్రతఁజూపుచుఖానుఁడల్గుటన్.

తే. కస రొకించుక దొట్టి వెంకయ్య యనియె
రావువారికి నీకు పూర్వంబు వైర
మున్నదా యేమి కార్పణ్య ముప్పతిల్లు
కారణం బేమి నీ కయో ఖానవర్య. 170

సీ. సరకారుపట్టున దురహంకృతి వహించి
మరలుఁబాటుతనాన మసలినామొ
పైక మీఁజాలక బాకీ కటాయించి
యొఱగొగ్గ్రములఁ బల్కుచుండినామొ
తమకు నిష్టముగాని దారిగ్రమ్మరుమతి
గేడించి రుజువుగా నోడినామొ
నాఁడునాఁ డేమైన నయరహితము లైన
నడక లేమేనియు నడచినామొ

తే. దొంగలము మేమొ యిలువెల్లి తొలఁగునంత
పనులు మాకేమి నేరము ల్పంచినావు
సాహెబునుబావు నీ వను జంకు వొడమి
కౌలు గావలె ననుటయే కంటకంబె. 171

క. స్త్రీబాలవృద్ధజనముల
తో బహుకాలంబునుండి దొరతనపుఁబసన్
శాబాసి గీలుగొంటిమి
మీబోటిసుబాలవద్ద మే మలఁతులమే. 172

క. అవరోధజనమ్ముఁ దోఁడ్కొని
భువిజనములు నవ్వఁ గోటఁ బోనిడి పో హే
తువు మాకు నేమి నీ కీ
యవివేకపుఁ దెరవు బుట్టెనగునా ఖానా. 173

మ. అధికారంబు వహించివచ్చిన సుబావామీఁద ఖావంద వె
వ్విధి నైన న్సరకారుశిస్తుఫరోతిన్ విత్తంబు చిత్తంబురా
వ్యథలం గొల్పక కొంచు నేననక మీరాకోటఖేటింపుఁడన్
పథము ల్దప్పినపట్లు నల్కఁ దగునే పాశ్చాత్యలోకేశ్వరా.

చ. ఇఁక నొకమాట కోట వెడలించెద నన్న ప్రతిజ్ఞ నీకుఁ బూ
నిక యయి యుండెనేని ధరణీధవచంద్రునిఁ జిన్నవారితో
నకలుషవృత్తి బైట దిగునట్టుగఁ జేసెద నీవు వచ్చి కొం
కక బలుకోటలో డిగు సుఖంబుగ నస్మదరాతి దక్కఁగన్.

చ. పొగలుచు మీర లిట్వొడలిపా ష్మను సుద్దులు కోటలోన
మా,పగతురఁ దెచ్చి డింతు మనుభాషణము ల్వివరించి చూ
డఁగా, దగవులు గావు నూర్జితపథమ్ములు గా నవి మీకు
నిట్టి వి,య్యగణితపౌరుషాధికుల మా మముబోంట్లకు గావు
నర్హముల్. 176

శా. సాహంకారుఁడవై మదీయరిపువాచాపద్ధతిం బోయినన్
ద్రోహంపుం బనిఁ గూడఁ బెట్టుకొను టెంతో నిక్కమా
నీకు సం,దేహం బే మిఁకఁ గోట వీడుటలు మా దేహాలతో
నొప్పులే, మాహాయిట్టిదురాగ్రహంపుఁబను లేలా ప్రేల
ఖాన్ సాహెబా. 177

ఉ. నాయము దప్పి మీపయి రణంబొనరించుట కెత్తిరాము మా
యాయతనస్థలు ల్దొలఁగి యన్యగృహంబులగోరి పోము మీ

చేయ్యఁ గలంతిచేయుఁ డజుచే మును నెన్నుదుట న్లిఖించునం
తాయువు దప్పనేరదని యాయనరాయనిఁ జేరెఁ గ్రమ్మఱన్.

క. రంగారాయనృపాలుని
చెంగటికిం జేర నరిగి చెలికానికులుం
డంగీకృతార్థనిధి యై
సంగరమె ప్రధాన మనుచు సర్వముఁ దెలిపెన్. 179

తే. తెల్పి యచ్ఛిద్రకర్ణుని తెఱఁగుఁ జూడ
బవరమున కోహటింతు నన్పలుకె కాని
సంధి కొడఁబడుమాటల జాడ లేదు
మీఁదటి ప్రయత్న మొనరింప మేలు మనకు. 180

మ. కలనైన న్మనకు న్దివాణముపయిన్ ఖడ్గంబు సారించుటల్
కలలోన న్విహితంబు గానియది నిక్కం బింక స్త్రీబాలవృ
ద్ధుల దూరమ్ముగ నంచి పొంచికొని యస్తోకస్థితిం గోటలో
పలనిల్తామటుగానిచో ననిపడన్ భంగంబు వచ్చున్నృపా.

ఉ. క్రూరతరాజు ఖానుమతిఁ గోమలమై చిగురొత్తఁగా మహా
వైరముఁ బెంచుచున్నెడ దివాణమువారు నయమ్ము దప్పి దు
ర్వారగతిన్ శతాంగహయవారణఘోరచమూశతఘ్నికా
వారముతోడ మిన్నొరయునై ఖరిరానిటులుండ యుక్తమే.

ఉ. వెయ్యననేల రంగపృథివీవర జాగ్రత నొంది యుండు లే
తియ్యము నెయ్యమైన మదుదీరితనీతి గ్రహింపు మంచు వెం
కయ్య వచించుడున్నృపశిఖామణి యిట్లను డాగియుండినన్
దయ్యమునెత్తికొల్తలఁపు దప్పదుపో మన మెట్లు చేసినన్.

ఉ. వానికచేరి భీకరత వానిజవాబులు వాని చెయ్దముల్, కానిక
గావు మీర లవి గన్గొని భీతిలనేల యర్థమె, లైన గ్రహిం

పఁగాఁ దలఁచి గ్రామాడెద రిందుల కెంతవింతేమి గ్రైనవిచార
మేమి చనుఁడా యని యించుక యూరడించుచున్. 184

క. విమతతతగాని యొక్కెడివా
ణాముపా రెక్కడికి దూగి నడచిరయేని
సమయానుగుణక్రమమే
గమనాగమనంబు లెన్నఁగా నుచితంబుల్. 185

ఆ. మనవిరోధి రాజుఁగాని వారువచ్చుచో
వెనుకఁ ద్రొక్కిపోవు టనుచితంబు
వీరవర్యు లయిన వెల్గోటిశాసనాం
కులవిధంబు గాదు తలఁగు చూడ్కి. 186

చ. మనగడిదుర్గపుంబలుపు మత్కులధర్మము మమ్ముఁ గొల్చుని
మ్మైన గలయట్టిపోటరుల మొక్కలుపోనిమగంటుము ల్భళీ
యన కిటులాడ నీకుఁ దగునా మృగనాభియలంది చంక లె
త్తనీఁకఁ బనేమి యాత్మబలదార్ఢ్యముఁదాగణుతింప నేటికిన్.

తే. ప్రధనభూములఁ బిరుదీక పగఅ నొడిచి
జయముఁ జేకొన్న సత్కీర్తి జగమెఱుంగు
రణము గుడిపిన వీరులు రావువారు
మార్తురకు దాలఁ దొలఁగుట మంచిపనియె. 188

చ. వెలమ లమోఘవిక్రిములు విశ్వధరాస్థలినందు నెల్లది
క్కులవినకారు రేచరల గోత్రులపౌరుషమందు రావువా
రల భుజశక్తి యద్భుతకరం బటుగావున నట్టిదైన యి
క్కులమునఁ బుట్టి రంగనృపకుంజరుఁ డోరసిలంగ నొప్పునే.

తే. వేపిఁ జేపట్టి గజరాజు విడిచినట్లు
గత్వరము లైనప్రాణముల్ గాచికొనుట

కామ్యగాంకోర్కు తారాగ్రహంబుగాఁగ
వెలయు సత్కీర్తిగోల్పోవు వెఱ్ఱిగలఁడె. 190

శా. లాసూముఖ్యులకెల్ల నొద్దుగరసాలావారియెల్లోల్తుపా
క్కీసామానుగుజాలపౌఁజునకు రాకేసర్యుపాలంభదో
ర్వ్యాసంగంబు వరింపఁ దాండ్రికులజున్వప్రంబరాబాకుగా
పైజెసాచక బురిగొల్పి శాశ్వతయశస్సంపాదినై పొల్చెదన్.

ఉ. ఆదిమవీరయోధతతి నైన వెరం గొనరింపఁజాలు మ
త్సోదరుఁడగ్గె నావిమతశూరవరేణ్యులు వల్లతంబులౌ
నాదినిశీలతత్తదధిపాగ్రణులైనఫరాసువారి నా, హైదరు
జంగు నొక్కమొగి నాహుతిసేయఁడె రోషవహ్నికిన్. 192

ఉ. ఈగడిదుర్గమీఁగయితలీతెలగాబల మీతుపాకిబా
రీగజవాజిరాజితతులీమనబాంధవవర్గమీయరా
బాగమి యీముకుందపురిబల్లెపురాణువరిత్తబోవునే
భూగగనంబు లొక్కతరి బొక్కిపడన్ జగడంబుఁ జూపకన్.

తే. ఇంత సామగ్రి గలిగి మీయంతలేసి
మడమ దిరుగనిమగటిమి మారుమసలు
పద్మనాయకబలముతోఁ బగతు రెదుర
మార్కొగము జూప బాపురే మనల కగునె. 194

చ. అని బహుభంగులం దనబలాబలదర్పవిజృంభణంబునే
ర్పున వివరించి పైననియె భోరున నాచెయి మించెనాధరా
జనము నుతింప నిప్పుడమి సర్వము నేలుదు వారిచేయి మిం
చిన సురరాజ్య మేలుదుఁ బ్రసిద్ధముగా సకుటుంబినై కడున్.

క. మాతోపాటున కొడఁబడి
భీతిల్లక నిలుచువారిఁ బేర్కొనఁనేలా

యీతెఱఁ గొప్పనివారలు
చేతఃప్రమదంబుఁగోలఁది సేయుం డనుచున్. 196

క. ఆజికి పైకొపని యా
రాజున కెదురొడ్డఁజేసి రాజాంకోటం
దేజమునఁ దాండ్రపాప
త్మాజానిం గుదురుకొలిపి సంభ్రమ మెసఁగన్. 197

సీ. నక్తందివంబును నాదుపాదుకొనంగ
సాహేబునౌబత్తు చరుపఁబనిచి
కడుగడీపైనలంగముచుట్టు నెల్లెడ
గస్తుగ్రుమ్మఱునట్లు గట్టిపఱచి
బురుజులమీఁద నిష్ఠురతరాయోధన
సాధనసామగ్రి పాదుకొల్పి
బిరుదువస్త్రాదులఁ బేర్వేఱ నాడాడ
ముస్తాదుగా నిల్వఁ గుస్తరించి

తే. యసి ముసల కుంత పరశు పట్టసముఖాది
పరుషహేతిచ్ఛటలకెల్ల బదను దీర్చి
తగుబలస్తోమములతోడఁ దగినరీతి
రావుకులహేళి యుండె బీరమున నంత. 198

సీ. తురగరింఖాముఖోద్ధూతభూతలరేణు
జాతంబు దివికిఁ బ్రచ్ఛదము గాఁగఁ
గరిఘటాపటలఘీంకారనిర్ఘోషంబు
గర్జారవమ్ముల గారవింపఁ
జటులధ్వజానీకఝుంపాప్రకంపన
ప్రతతియభ్రావళిఁ బాఱఁదోల

రథచక్రనేమిపరంపరాఘాతకా
తదితమై పాతాళతలము బెగడ
తే. నగణితాయుధచయధగద్ధగితకాంతి
సవితృబింబంబు నొరఁబట్టుజాడఁ దెలుప
రాజమణిసంగతముగా ఫరాసుబలము
లగ్గడీడగ్గరకు డాయ నరుగుదెంచి. 199

క. గవ్యూతిమాత్రనికటత
లవ్యుత్పాదితవినిర్మలస్థలసరసీ
దివ్యోదపానవిగతప
థవ్యథులయి సేద దేఱి తద్దయుఁ బ్రీతిన్. 200

సీ. జలజపత్రాంచలచ్ఛాయావినిద్రిత
కమనీయకోకస్తనములదాని
శైవాలనీలరోమావళీవళితని
మ్నాభిరామావర్తనాభిదానిఁ
జంచరీకోత్కరచ్ఛదరుచికజ్జలాం
తరితాంబుజాతనేత్రములదానిఁ
గాదంబవలయకాంచీదామవేష్టన
ప్రబలసైకతనితంబములదానిఁ
తే. గంటి కింపైన నెచ్చెలివంటిదాని
నచ్చెరువు గాంచి యచ్చెరు వందుకొనుచు
నిలిచె నచ్చెరువన నవనీపకుటజ
తరువరశ్రేణినీడలఁ దురకబలము. 201

ఆ. రాచపుడమిఱేఁడు రాజిల్లి తత్తటీ
కాంతసీమ నొక్కకాంతమైన

రాతిగుట్టయెడ్డ నరాతిభయమ్మున
నండ యిది యటంచు దండు విడిసె. 202

తే. అట్లు విడి మట్టుసేయ దిగంతదంతి
కర్ణకోటరపాటనక్షమ వహించి
మన్నెహంవీరుకోటలో మిన్నువగుల
మొఱయు సాహెబునౌబత్తుకరము దనరె. 203

తే. కలకుమలుకులచాడ్పున నుఱకమొఱయు
నాదువీన్గవడాసి నోనాఁటిపాలఁ
బారసీకవతంస మపారరోష
భీషణారుణితాక్షుఁడై బెదరి లేచి. 204

మ. వితతోద్వృత్తికసీనికాభయదదుర్వీ తౌక్రుశాను న్విని
ర్జితహిందూవసుధాధిపవ్రజమహాసేనావధాను న్నము
ద్ధతమాయామయవాజ్నిధాను నతిరక్తశ్మశ్రుసంతానవే
ల్లితవక్త్రపరిదోర్విధాను హసనల్లీఖాను నీక్షించుచున్.

సీ. ప్రళయకాలపయోదపటలీపరిస్ఫుర
ద్గర్జాసమూర్జితాఖండశక్తి
శైలశిఖాతటస్ఖలితగండోపల
జనితనిర్ఘోషప్రచండపటిమఁ
బురభిదుద్యత్కరాంభోరుహోచ్చాలిత
కల్పాంతఢక్కానికామకలన
మందరక్షోణిభృన్మథితమహార్ణవ
ఘుమఘుమారభటీకాగుంభనంబుఁ

తే. దెలుపునిదియేమి కలకలం బలుకు నినుచు
ననుడు రా జడ్డగోలుగా నగ్గడీని

వెగ్గలంబుగ మ్రోయించు వెలమతేని
యనుపమంబైన నౌబత్తు వినద మనిన. 206

క. కసరుట్టియుట్టి పడుచు
న్విస మొల్కెడు వేఁడిచూడ్కి వెదఁజల్లుచు న
లెస లారసి యిట్లను నో
హసనల్లీఖానవర్య యనుపమశౌర్యా. 207

శా. నీ వచ్చోటికి నేగి యప్పుడమితేనిం గాంచి నోనాఁడి యీ
క్రేవం డ్గినవాఁడు సాహెబునుబాకేలాచకిట్టు ల్భయా
భావం బైనమనంబుతో నుదుటునౌబత్తుం బజాయించుచు
న్నా విక్కార్యము మాని యింకగడిలోనన్ లేచి పోనో
డవో. 208

క. అని తెలియ నడిగి రమ్మని
ఘనకోపనిరీక్షణంబు గదురఁగ ఖానుం
డనిపినఁ జనువేడుకతోఁ
దనదూత్యద్ర్ఢిమ మిపులఁ దనివి సొరంగన్. 209

మ. మురువై పేర్చుకడానివన్నియజరీమున్నాలు పుస్తుంగుబం
గరుపల్లంబు నిగారపుంబనితరాకళ్లంబు విన్నాణపుం
బిరుదు ల్దిద్దిననిద్దమా నొకయరబ్బీ నెక్కి చొక్కంపుఁ దా
ల్మిరహీం జొప్పడ నేగుదెంచె హసవల్లీఖానుఁ డామోదియై.

ఆ. అతనిరాకఁజూచి హర్షించి కంచుకి
దెలుప నరిగె నంత నిలుపరాని
సమ్మదంబు బొంగుఁ జంద్రోదయారంభ
వేళ జలధిఁ బోలె వెలమదొరకు. 211

తే. హర్షమగ్నాంతరంగుఁడై నానృపాలుఁ
డతని కెదురేగి కౌఁగిట నామతించి
తోడుకొనివచ్చి యొక్కయస్తోకచిత్ర
కంబళావృత మైనకూటంబులోన. 212

క. ఆసీనుఁ జేయ నాతం
డాసారసుధారసాయితాసారసము
ల్లాసంబు నెఱపు నిష్టక
థాసల్లాపములఁ గొంతదడవు వసించెన్. 213

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రొద్దు జరపి యిష్టకథాప్రసంగంబులవల
నను గణికానికాయనటన చమత్కారజనితాభంగురవిలా
సతరంగంబులవలనను నంతరాంతరంబుల నయ్యానంతాకాం
తుం డొసంగు నుడుగరలవలనను గుతుకం బంతరంగంబునం
బొడమనీని యంగీకారానంగీకారంబులు కార్యసౌకర్యా
నంతరకరణీయంబులుగా నెఱుంగం బలుకుచుం దనయే
లిక యనిపిన రాకరాకానిశాకరప్రతీకాశుం డగు నమ్మన్నె
దొరకు నెఱుకపఱచినం గనలి యతం డతని కిట్లనియె.

చ. ప్రబలతరప్రభుత్వమున భాసిలుఫాదుషహా యొసంగఁగా
నిబిడతమప్రభావమున నేర్పుమెయిం గొనినాముగాని సా
హెబునవుబత్తుదీని నెవరేని యెఱుంగక యుండ దొంగవే
డబమునఁ దెచ్చికొంటిమె తడంబడ కిట్టు లనంగ న్యాయమే.

మ. బలవంతమ్మున నన్యులం గదిమి యప్రామాణ్యదుర్నీతిచే
నిలు వెళ్లింపుచు నాక్రమించుకొనలే దిచ్చోటు గాణాచిగా
నెలవై యుండెడుతావు మాకిదియ యెన్నేనాపద ల్వచ్చినన్
వలసల్పోయి యెఱుంగ మేమిపనిగా వంచింప నిప్పల్కులన్.

తే. ఏడుమూఁడుతరంబుల నిందెయుండి
యాపదలు వాపికొనుచు భాగ్యానుభవము
గొన్నవారముగాని యీకోట వదలి
పోవుట యెఱుంగ మకట యీపూటదనుక. 217

శా. మా కత్యంతవిరోధిరా జతని సన్మానించి చేపట్టి మా
రాకున్నట్టి దినాంబతు ల్సలుపుట ల్ప్రాధాన్యము ల్గాఁగ న
స్తోకప్రాఢిని నీరుకాకినెపము ల్జోడించి పల్మా ఆయో
హాకీము ల్దమ రిట్లు పల్కుటకు సర్వాంబే విమర్శింపకన్.

శా. లక్షద్వాదశశుభ్రదానకలితోల్లాసంబున న్నీమనం
బక్షీణప్రభచేఁ జెలంగ భవదీయాంచత్కృపాపాంగస
ద్వీక్షావైభవ మంది మద్విమతపృథ్వీజానిమాకోట నేఁ
డక్షుద్రోద్ధతిఁ గైకొనం దలఁచెఁ గాదా భూరివైరంబునన్.

ఆ. మమ్ము గెలిచికాని మాకోటఁ జేకొన
నేరఁ డెంతయేని వీరుఁడైన
శూరధర్మమునకుఁ జొప్పడు నగురీతి
బారుదీర్చి నడచి పోరుటెందు. 220

చ. నలువదివేలకాల్బలమున న్బలవత్తరుఁ డైనవాఁడు రా
ట్కులమణినాల్గువేలుదళ గొల్వఁగ నుండెడువారమేము వా
రలపసమత్ప్రతాపము దురమ్మున బారునఁ గాని కానరా
దలఘుమనోవినోదగతి నారసి తారసిలించి చూడుఁడీ. 221

క. ఆరాచవారి మమ్మున్
బాఱునకుం దీర్చి యొక్క పసిమినిశానీ
వారలచేతికి నిచ్చిన
ఘోరాహవ మోర్చి దానిఁ గొంటిమ యేనిన్. 222

చ. పదపడి మాయధాస్థలికిఁ బాత్రులఁ జేయుఁడు మమ్ము లేకయ
క్కడ దనమునందు నోడి తిరుగం బడి చచ్చితిమేని మీఁద రా
య్యెడి యపరాధ మూన్చినఁ దదర్హత మాజ్ఞకునియ్యకొల్పి
యుం, డెద నిరువాగువారల కడిందిమగంటిమి కాన నయ్యె
డున్. 223

మ. అదిగాదేని యతం డొసంగు ధన మెంతో నంతకే నిబ్బడీ
చ్చెద నారాచకుమారుఁ జేలు పురితత్సీమాసమేతంబుగా
మదధీనం బొనరింపఁ డెంతయును ధర్మప్రక్రమం బంచు నె
ల్లిదమా సాహసిరావు పల్కె హసనల్లఖానుఁ డావిష్టటన్.

ఉ. మన్నెకుమార నీనిరుపమానవచోనియమంబు నీతిసం
పన్నతగల్లు వారిచెవిఁ బట్టెడుఁగాని దురాగతోద్ధతిం
జెన్నెసలార మీపగతుచే మునుపల్కఁగనైన కొంటెముల్
విన్నకృతఘ్నుఁ డెవ్విధిఁ జెవిందవిలింపఁగ నోపు నస్యమున్.

చ. అకలుషసాగరాంతవసుధాధిపుఁ డయ్యుఁ దురుష్కుఁ డయ్యుఁ
బై,నొకరిదురుక్తి డెందమున నొప్పిదమై ప్రసరించి యుం
డియుం,బ్రకటితవైరబద్ధుఁడయి భాసిలునప్పుడునిప్పుద్రొక్కు
కోఁ,తికి శివమెత్తుచంద మది ద్రిప్పుట కేరితరంబు భూవరా.

చ. భవదభియాతి కిచ్చెనఁట బాసపదార్థపుఁటాన మున్నె గై
దువుఁగొని ముట్టి తప్పడని తోఁచుచున్నది దాని నింక న
య్యవనుఁడు దుష్టమానసుఁ డహంకృతిచే నభిమాన మూది
పై,నెవరును జెప్పిన న్వినఁ డదెట్టిమతంబకో రా దెఱుంగఁ
గన్. 227

మ. ఇది దుస్తంత్రము దీని కియ్యకొని నీ వీపద్ధతి న్రాచవా
రిదురాలోచన వింట మంచిపనియే రేచెర్లగోత్రీయుఁ డే

మి దివాణానకుఁ దప్పుఁ జేసె గతమే మీవారి వేధింప నీ
యుదితక్రోధరసంబుడింప్రమని వేయుం జెప్పినా రందఱున్.

చ. పనివడి వారితోఁడిచలపాదితనంబు వహింప నేల పై
కొని చనెనేని త్రొక్కటముగూడును వైచినయట్లు వైచినన్
మొనకొని వేదురైనను నమోఘముగా జయమందు నంద్రె
గా,వున ధరణీశముంటములు వుచ్చిన మేలుసుమీ తలంచి
నన్. 229

చ. విను మిసుమంత మామనవి వింతయొనర్పక యొక్కమాస
మీ,వనుపమధైర్యమంది చని యంతట నంతట యుండి తేని
యే,నినుఁ గొనివచ్చి క్రమ్మఱను నిల్పెద నీదగు కోటలోన నీ
మనమున సంశయింపకుము మన్నెకుమార శిరోవతం
సమా. 230

ఉ. వారు దివాణమాట బలవంతుల రింతటి కెన్నఁగా జమీ
దారులు మీర లట్లగుట దాప్టికమెల్లను వారిసామ్మహం
కారము మీకుఁ జెల్లుబడిగా నొరగొడ్డెము లాడి యోర్వఁ
గా,లే రెవరేని వారి కదళీదళకంటకసామ్య మాటచేన్.

సీ. కేకయాత్మజచేయు కృత్రిమంబునఁ గాన
బాములఁ బడఁడె శ్రీరామమూర్తి
గడుసుయోధనుచేత నిడుములఁ గుడువఁడే
ద్వైతవనంబున ధర్మసూతి
కలికృతంబైన దుష్కరబాధ నొందఁడే
లలనాసమేతుఁడై నలవిభుండు
గాధిసూనుఁ డొనర్చు కస్తికి నోర్వఁడే
సతియుఁ దానును హరిశ్చంద్రనృపతి

తే. యక్కటా యంతవారి కొక్కొక్కవేళ
గ్రహగతులు దప్పి వచ్చును గష్టపడియు
దుద శుభం బందరొక్కొ యాపదల కోర్చి
సంపదలఁ గాంచు మనెడుశాస్త్రంబు దలఁచి. 232

ఉ. కాన నృపాలవర్య తురక ల్బలవంతులు వారితో విరో
ధానకుఁ బోవఁగూడ దది తథ్యము సామము దాన మాదిగా
నైన నయమ్ములన్విజయ మందఁ దలంచుట మేలగు న్నయు
ద్దే నకథాచనేతి బుధుడేయనె శాస్త్రము మీఱెఱుంగరే.

సీ. బ్రాహ్మణ ద్రోహంబు పరమధర్మవిచార
మన్యాంగనాసక్తియాత్మశుద్ధి
వృత్తివిచ్ఛేదంబు విహితసదాచార
మన్యాయవర్తనం బధికతపము
నిత్యకర్మము మేదినీజనక్షోభంబు
ధార్మికపీడ హితవ్రతంబు
దుష్టభాషణము లభీష్టదైవస్తుతు
లేకవలనియమంబు దేవఘాత

తే. మ్లేచ్ఛులరు నిక్క మందులో మెఱుఁగుపాటి
పాటిదప్పిన దుర్గుణప్రాణి యైన
వానితో నీకుఁ జలమేల వలదు వలదు
తొలఁగి చనుటయె మిగుల సంతోషమనుచు. 234

చ. నయము భయమ్ము దోఁప యవనప్రభుదూత వచించుచుం
గడుఁ,రయమునఁ గోపచిత్తుఁడయి రంగనృపాలుఁడు నిట్ల
నుఁ జయా,జయములు దైవవేద్య మని శౌర్యముఁ గల్గిన

వార లొప్ప రీఁక్రియను బరాఙ్ముఖంబునకుఁ గేవలశాత్రవు
లెత్తి వచ్చినన్. 235

తే. మాననీయతఁ గాంచి యస్మద్విరోధి
జవనయవనాశ్వికులతోడ సంభ్రమించి
యెత్తి వచ్చినయప్పుడు మే మొత్తిగిలుట
రావువంశంబు దుష్కీర్తితావుఁ గనుట. 236

ఉ. కావున మీర లెంతనయగౌరవభాషణము ల్రచించినన్
భాసమొకింతయు న్విముఖభాసము గాంచదు మాకు శౌర్య
సం,భావితకీర్తియా వెలమపట్టికి ధర్మము గానిరీతి యే
లా వచియించు టర్థకృతలంపట మొప్పెద నెంతయేనియున్.

మ. ధృతి సర్పింతుఁ బదార్థ మెంతయిన నిర్దేశించినం బైనసం
గతముల్పౌరుషహానికృత్యములు దుర్గంబిచ్చి పొమ్మంట నా
బతుజాలించుమటంట వీనికి నొడంబా టొందుట ల్లేవు మా
మతిలోఁ గీర్తిధనాఢ్యు లెంచుబిరుదుల్మాయింతు రేయుర్వరన్.

క. బిరు దుడిగిపోవుకన్నను
మరణంబే మేలు మాకు మఱియు విచారం
బరయఁగ లే దిది తుదివ
త్సర మనికొనియెదను దీన సందియ మేలా. 239

క. ఋభులోకవిభునియంతటి
శుభలక్షణలక్షితునకు సొలిగెనె నహుష
ప్రభవాపత్ప్రథయిప్పటి
కభిమానం బెడలుకంటె హైన్యముగలదే. 240

తే. అర్థ మెంతైన నిచ్చెద మంతమీఁద
నొడఁబడఁడయేని ప్రాణము ల్విడుచువార

మంతయేకాని పౌరుషహాని గొప్పి
వెడలనోపము దీనికి నడల ననుచు. 241

మ. నయసంధాయకచాతురి న్మెలఁగు శాణావైతివా యర్థని, న్న
య మేర్పాటొనరించి సంధియ యొనర్పం జూడు మీవింక
దుష్క్రియకుం బూనిన వానిడెంద మదిచక్కం జేర్పలే
మన్నచోఁ, బుయిలోడం జనదంతమాత్రలకు మీబోం
ట్లెందు రాఁజెల్లునే. 242

క. మంచిది మాకర్మము వై
రించనకృత మెట్లొ యట్టిరీతిని జనుగుం
గొంచకచనుఁడీ యన మే
లంచు న్హాసనల్లిఖాను డరిగెం దిరుగన్. 243

శా. రాజీవాననవంశసంభవశిఖారత్నంబు నాఁ బొల్చు నా, గో
జీరాయఁడు రాజుమేటితురక ల్గూర్చుండఁగా నోలగం, బై
జంభాసురుపోల్కి నుండెడు సుభాపజ్జం ప్రవేశించి కే, ళీ
జైవాతృకుఁ డైనవాఁడు హసనల్లీఖానుఁ డుత్సాహియై.

మ. ధన మెంతైన నొసంగువార మని యాథార్థ్యంబుగాఁ గో
ట యీ,మని నౌబత్తుసడల్ప నోప మని యన్యాయంబుచే
నెత్తివ,చ్చినఁ బ్రాణంబుల కాసఁజెంద మని నిశ్చింత న్సముం
జంపఁ జూ,చినఁ జచ్చె మని పల్కినా రవల మీచిత్తం బనం
గ్రుద్ధుఁడై. 245

తే. తోఁకఁ ద్రొక్కిన యురగంబుతో సమత్వ
మూని హైదరుజంగు దుర్మానగరిమ
రాజు వినుచుండ నంతంత రాఁజునగ్ని
యట్టుల రవుల్కొనుచుఁ బల్కె నిట్టు లనుచు. 246

క. ఫల్లా కానిమ్మిపుడా
ఖిల్లాకిల్లాకు నడఁచి కించిన్మాత్రం
హల్లాకు నూలుకొలుపుచుఁ
జెల్లాకుం జెదరఁ జేతు శీఘ్రమె వారిన్. 247

ఆ. అనుచు నుడువునంత హసనల్లిఖానుఁడు
హసితవదనుఁ డగుచు నతని కనియె
నీకుఁ దగునె యిట్టినీతిశూన్యం బైన
జాడ పలుకుఁ బలుక సాహెబేంద్రా. 248

మ. పయికం బీమనిరో దివాణముపయి న్బాహాబలోద్వృత్తిచే
నయము ల్దప్పినచెయ్దము ల్నడచిరో నమ్మించి రమ్మన్న ని,ర్భ
యులై రాక పరాకుచేసిరో శిరోభారంబు నీకేమి దు,ర్ణయ
ము ల్రాజు వచించుకొండెమున నన్యాయంబునం గ్రమ్మఱన్.

మ. వెలమల్వా రభిమానవంతులు జగద్విఖ్యాతచర్యు ల్విని,స్తు
లశౌర్యోన్నతు లాపయిన్ నిరపరాధు ల్వారిపై నిర్నిమి,త్త
లసత్క్రౌర్యవివర్ధమానవిపు లౌద్ధత్యంబు వాటించి ని,శ్చల
వకా నీచలమూాదుకెల్ల నివి నీసర్వాధిపాహంక్రియల్. 250

ఉ. తప్పులు లేనివారియెడఁ దప్పు ఘటించి నిరర్థకంబుగా,నొ
ప్పని పూనికం గినుక యూనినఁ జేకుఱు నెట్లు నీతలం,పప్పు
రుషప్రతాపవిజితాఖిలవైరి నియుద్ధులైనవా,రెప్పగిది న్వ
శం బగుదు రెందఱ నోంచెదరో దురమ్మునన్. 251

మ. బలవంతంబున వారిపై నడచి చంపంజూచిన న్వార లె,ట్టుల
నినోర్చెర్తు రనేకవృద్ధశిశుబంధుప్రాణశుద్ధాంతకాం, తలతో
నుండెడివారిగీములపయి న్దర్పించి యుద్ధార్థివై,నిల కిట్లేగుదు
నన్న మీఁదట ఖోదా నిన్నెట్లు గావించెడిన్. 252

మ. గడిదుర్గం బదివానిపైనడరు రంగల్లోహసాళావళుల్
పిడుగుల్గా గ్రిసినట్టిపిట్టలముగా భీమోద్ధతి న్వేఁడిగు
ళ్లిడలింపంబడిపోవవే పిడుకవేట్లాటాసుబావన్న నీ
చెడుగు ల్వైరికి నోడునే యరుగునే చిచ్చుమ్ము దాకీమ్మహిన్.

తే. ఎదిరిచావును దనచావు నెఱుఁగకుండ
వెలమవర్ణంబు తెఱఁగెగు వెఱ్ఱిగలఁడె
భీతిలఁగఁ బైకి వారిట్టి బెడద డాసి
వచ్చుచో నిల్తురే పిన్నవారితోడ. 254

ఉ. వారలు ధర్మమార్గ మెడఁబాయక పైక మనేక మిచ్చుచు
న్నారమ నాయనాదరమున గ్రహియింపక పండువంటిసం
సారులయింటిమీఁది కతిసాహసవృత్తిని జంప నేగు దు
ర్వారతరాఘమిప్పుడ యవారితమై నినుఁ జుట్టుముట్టదే. 255

క. కులహానిపాపహేతువు
కలహం బరయంగ యశము గలుగదు దీనిఁ
వల దుడుగు మంచు నెంతయు
నలుక న్వాసనల్లిఖానుఁ డాడినపిదపన్. 256

తే. కొలువునం గలవారు నాగోజిరాయఁ
డాదిగాఁ గల్గువారు న్యాయంబుదొరల
నట్ల పల్కిరి యుదుటురా జంతలోన
చిరివిసపుమాట ఖానుని చెవిని సోఁక. 257

తే. వీరుసరకారుతాజమీఁదారుఁ డరయ
నెదిరిసత్వంబు తనసత్వ మెఱిఁగికొనక
వాకుముచొప్పున నడవక వికటమతిని
దిరుగఁబడి యుంట సరసంపుఁదెఱఁగె యనిమె. 258

తే. అట్టిపలు కాలకించి యయ్యార్యులెల్ల
విన్ననై మిన్నకుండి రాసన్న యెఱిఁగి,
చెన్ను మిగిలెను ఖానునిచిత్తవృత్తి
మంటకును వాఁడిపెట్టి నట్టంటరాక. 259

ఉ. అంతటఁ గొల్వువారలు నిజావసథంబుల కేగి రుగ్రతా,క్రాం
తమనోవికారులయి ఖానుఁడు రాజును లక్ష్మణాఖ్యుఁడా, చెం
త వసించు బూసికి వచించిరియాయనయాప్రసంగమా,ద్యం
తము వించు నప్పుడె దురాగ్రహుఁడై సెల విచ్చె నాజికిన్.

ఉ. సూరిజనస్తవార్హత సుశుభ్రియశోజితపుండరీకడిం
డీరమరాళనారదపటీరమహేశ్వరహీరతారకా
సారతరంగిణీదరతుషారహిమాచలశేషశారదా
శారదచంద్రచంద్రహరిచందనకొండలరాయనందనా. 261

క. దివ్యద్రుమకుసుమసమ, ప్రవ్యక్తసుగంధసారభాసురకీర్తి
ద్రవ్యార్జనాతివికస, న్నవ్యమనఃపద్మపద్మనాయకతిలకా.

మాలినీ. శ్రుతశిఖరిగుడాద్రిక్షోణిభృచ్చక్రవర్తీ
సతతనిఖిలధర్మస్థాపనోదారకీర్తీ
వితరణకృతసద్యోవిద్వదాశాప్రపూర్తీ
శ్రితజనవశలీలా సేవధీభూతమూర్తీ. 263

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాశ్యపగోత్ర దిట్టకవివంశ పవిత్రాచ్చ
నామాత్య పౌత్ర పాపరాజకవిపుత్ర శ్రీరామచంద్ర చర
ణారవింద ధ్యాన పరాయణ నారాయణాభిధానప్రధాన
మణిప్రణీతం బైన రంగారాయకదనరంగచరిత్రం బను
మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.
శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

రంగారాయచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకామినీపదాబ్జతు
లాకోటిస్ఫుటఝళంఝళారావయుత
శ్రీకరనిజమణిమందిర
రాకాచంద్రోపమేయ రామారాయా. 1

వ. అవధరింపు మవ్వాలికథావృత్తాంతం బెట్లుండె నని నిలింప
భర్త యత్తాపసప్రవరు నడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 2

శా. మూసాబూసియనుజ్ఞఁగైకొని మహామూర్ఖాత్ముఁడౌఖానుఁ
డుల్లాసం బేర్పడఁ బారుదెంచి రణలీలావ్యగ్రచేతస్కుఁలో
లాసూముఖ్యుల గొప్ప గొప్ప సరదార్లన్ వేగ రప్పించి య
త్రాసాటోపవిజృంభితాగ్రహసముద్యన్మూర్తియై యిట్లనున్.

క. ఆహవమున ధైర్యరసో
త్సాహంబు వహించు సాహసప్రాణులు మీ
బాహాబలంబుఁ జూపుఁడు
మోహీ మరుదెంచె నిదె సమున్ముఖ మగుచున్. 4

చ. మొనఁగల మేటిమానసు లమోఘపరాక్రము లద్రిధైర్యులి
య్యనుపమదుర్గసాధనరణాయతసంయదుపాయశాలి వం

చన్ందగువారు మీరలని సన్నుతిఁ జేసి తదర్హవస్త్రవా
హనబిరుదప్రధానములనందఱఁ దేల్చె ముదంబురాసిలోన్.

వ. ఇవ్విధంబునం జాంబూనదాంబరాభరణతాంబూలంబు
లొసంగిన నంగీకరించి సంగరరంగ ప్రసంగంబునకుం గు
తూహలంబు వొడమి సన్నద్ధులై పరఁగుచు. 6

మ. ముహురన్యోన్యవిలోకన ప్రభవసమ్మోదాతిరేకస్పృహా
రహితాత్మీయవిచారసూచకపరిమ్లానాననాంభోజులై
రహిఁజూపట్టియు వారలొప్పి రతిదుర్వారాస్త్రశస్త్రసిసం
గ్రహణావ్యగ్రరణార్భటీపటుతరకార్యాతినిశ్శంకతన్. 7

తే. అపుడ రంధ్రశ్రుతిప్రభునాజ్ఞ వడసి
తడసి కొనక కేగి పడవాళ్లు దండువెంట
గడిఘిరాయించి సైనముల్ గండటంచు
సైనికులకెల్ల మోహీమునాటి రపుడు. 8

చ. అతనియనుజ్ఞచొప్పునన యాహవకేళికి నెల్ల సైన్యముల్
జతనములై జతల్పడి విశాలముగాఁ దగు మందుగుండు న
ద్భుతతరలోహనాళవితతుల్ జినిసీదినుసాఫిరంగు లా
యితమొనరించి యశ్వముల నేనికలం గయిచేసి రేర్తెఱన్.

వ. మఱియునుం జమూసమూహంబులు శిరస్త్రాణకంకటంబు
లును శరశరాసనఫలకంబులును పరశు పట్టెస ప్రాస ముసల
ముద్గర పరిఘ కరవాల ఛురికాచక్ర ప్రముఖనిఖిల ప్రహ
రణ ప్రకాండంబులును భండనోచితమండనంబులును ప్రచం
డగతిం బొలిచి రణపాండిత్యంబుఁ దెలుప సన్నద్ధులై తమ
తమవాహినీనాయకులచెంగటం గుతుకంబు నినుపుచు
నిలిచియుండి రయ్యవసరంబున.

ఉ. బాహుజచక్రవర్తిపరిభావితగాండివధన్వుఁడై రణో
త్సాహముతోఁ దురంగమగజప్రజవీరభటోత్కరంబు లు
గ్రాహవదోహళిం బయిన కాంచనరత్నకిరీటమున్ సమి
త్కాహళరాజియున్ మెఱయ ఖానుఁడు మెచ్చఁగ వచ్చెఁ
గ్రచ్చఱన్. 11

శా. సారాహంకృతిమ న్నిరంకుశగతిన్ సంగ్రామరంగస్థలిన్
రారాజన్నవవిక్రమార్కు లనఁగా రాజిల్లువా రెంద ఱే
పేరు ల్గాంచి వెడందరొమ్ములపయిన్ పిస్తో ల్తుపాకీలతో
శూరాగ్రేసరులైన మూసలు ఫరాసుల్ వచ్చి రుగ్రాకృతిన్.

చ. జవజితవైన తేయములు సాహిణము ల్సులతానుచూష్టికిన్
దవిలిచె నత్తరిన్ ముదము ధౌరితరేచితవల్గితప్లుత
ప్లవనపులాయితాదిగతులన్ కలికాముఖవల్గువ ల్గన
ప్రవణమనస్కసాదిజనభావపదంబుల నాశ్రయించు-చున్.

మ. ప్రతిపక్షప్రబలావలేపహరణప్రజ్ఞాసమగ్రంబుల, ప్రతిమ
ప్రస్తుతగండమండలమదాంభఃక్షేపశామ్యచ్చమూ, ద్ధత
రేణూద్గమమున్ ప్రతప్తకలధౌతోద్దీప్తభూషాపరి, ష్కృత
ముల్ మత్తకరీంద్రముల్ మిగులరాజిల్లెన్ సుబామెచ్చఁగన్.

చ. పృథురభసంబున న్మొఱసె భీషణఘోషణదూషణక్రియా
బధిరితదిక్ప్రఘూణములు భర్మమయావయవాతిరమ్యము
ల్మథితవిపక్షపక్షబహుళప్రతివీరవిభంగరంగముల్
రథముల సంఖ్యసంఖ్యలు ఫరాసులయేలికచూడ్కికింపుగన్.

చ. అతులనిశాతహేతిరుచు లాకస మెల్లను నాక్రమింప ను,ద్ధత
గతి నేల యీనినవిధమ్మున లెక్కకు వెక్కసంబుగా,సతనికి

వేడ్క నించిరి సితాసితపీతపిశంగకంచుక,ప్రతతులఁ దాల్చి
చున్ యవనబర్బరమల్కపులిందపుల్కసుల్. 16

మ. కదనక్షోణికిని త్తెలంగున మొనల్ గట్టాయితంబైన దు,స్సదుఁ
డాసాహెబు సర్వసైన్యములలో మాద్యద్భుజావిక్రముం,డు
దృఘాటోపియితండటంచు నొగి లాడూఖాను నేమించె స,మ్మద
మొప్పన్ దళవాయి వీవ యని సన్మానింపుచున్ గ్రచ్ఛుఅన్.

శా. లాడూఖానుకు మందముం బటురణాలంఘ్యప్రతాపోజ్జ్వల
తీక్రీడాదర్పితు నివ్విధంబునన నీకిన్యగ్రణిం జేసినన్, వాడున్
జూడఁగ నొప్పె రావణబలవ్రాతంబులో తొల్లి య,ప్రీడన్ గ
న్పడు మేఘనాథుని మహోద్వృత్తి న్విడంబించుచున్. 18

మ. మదదంతిప్రతిమాన దేహలతికామం దేహుజండ్రాల్మహా,మ్మ
దుహుస్సేనుమయూరుశాత్ర వ చ మూ మత్తాహిదృప్యన్మ
యూ,రుదవాగ్నిప్రతిమల్లువిగ్రహసమగ్రున్ ।వానిదోర్వీర్య
సం,పదకున్ బాసటగా నమర్చె సమరప్రారంభసంరంభియై.

ఉ. శుంభనిశుంభులన్ దెగడు శూరులు వీరల నా జెలంగి య
స్తంభపరాక్రమక్రమవిశాలతమై జతగూడి వారు దో
స్తంభవిజృంభితాసిముఖదారుణశస్త్రపరంపరాసము [న్.
త్తంభితదీధితుల్ దివికిఁ దార్కొన నుక్కునఁ బేర్చి రెంతయు

శా. లాడూఖానుని నివ్విధిన్ సమరలీలాకేళికిన్ ముఖ్యుఁగా
నీడం బోవక నూలుకొల్పుచు లడాయీకిన్ వడిన్ మొగ్గరం
బై డాయన్ సమకట్టి జోదులఁ దదీయానీకినీశ్రేణినా [ద్ధతిన్.
డాడం బేర్కొని మార్కొనన్ నిలుపువాఁడై ఖానుఁ డత్యు

మ. నుతసత్త్వాధరితోగ్రసేనజనుఁ జానూఖానుమీర్జానుజా
నుతలోత్సారితసర్వపర్వతసమానున్ మానకౌరవ్యు ని

క్షితనానాహితవక్రదుర్గనిచయుఁ సిద్దీబిలాలానుతో [డై.
జతగా నూల్కొలిపెఁ మహోగ్రరణదీక్షాదక్షిణక్రూర్యుఁ
శా. లీలాభర్త్సితదుస్సహేనుహసనల్లీఖాను నాయోధనా
భీలప్రక్రమవిక్రమాతిశయవాగ్భీతారిదుర్మానులా
లాలోలాయతవక్త్రుఁ డైన షుకురుల్లాఖానుతో జంటగా
నోలి న్నిల్పె నరాతినిగ్రహకరోద్యోగక్రియాధుర్యుఁ డై.
శా. అత్రాసాత్మవరూధినీనికరబాహాహంక్రియాసారచా
రిత్రధ్వస్తసమస్తశాత్రవనృపశ్రేణీభుజాగర్వునిఁ
క్షత్రగ్రామణి నుగ్రవిగ్రహుని మూసాబూసి దోట్పాటుగాఁ
జిత్రక్రోధరసాగ్నిభుగ్నతనుఁ డై చేర్చెఁ రణేచ్ఛారతిన్. 24
శా. లాసూదొట్టిఫరాసుమండలము లోలస్సేనుతో జోడుగా
లాసుఁ లాసుకు ధన్నిధన్నికిని కుప్లామంటికుప్లాముతో
మూసుఁ మాసుకు కుప్పి కుప్పికిని నై మత్తేను నీరీతిగా
మూసాపూర్వులశృంఖలాకృతిని గుంపుల్ దీర్చి తోరంబు
గన్. 25

వ. యివ్విధంబున నానావిధసేనానాయకుల సమకట్టి యం
దగ్రభాగంబున లాడూఖాను కుమందమును బిజిందిదేస
జండ్రాల్మహమ్మదు హుస్సేనుమయూరును వారలకు దక్షిణ
పుదిక్కునఁ గన్నాకుగా జానూఖానుమీర్జాసిద్దీబిలాల్ఖాను
లును దదుత్తరదిశను హసనల్లీఖాను షుకురుల్లాఖానులును
బశ్చాత్పూర్వదేశంబున ఛత్రపతి రామచందురుప్రముఖరజపు
త్రసమేతంబుగా బొంస్లీక ఫారసీక యవన బర్బర
పుళింద మల్కపుల్కసాదు లగు సాదులును మధ్యప్రదే
శంబున విజయరామరాజన్య తిలకంబును నుద్ధతులము

ల్కున్న వారల కిరుగెలంకులం బొసఁగ గాలాసూపురోగ మఘరాసుమండలంబును బాదుకొల్పి నాసీరంబునం జినిసీ ఫిరంగు దాదులును టెక్కెమొనల నుక్కుగల జిరాగుత్తా లఫౌజును దాని కంతటికి జక్రవలయాకారంబులుగాఁ జెకిముకితుపాకీబారుగడిదీలను దత్తదుచితక్రమక్రియాను గుణ్యంబుగా నీలపీతారుణగౌరకడారపిశంగవర్ణస్ఫీత కేతన వ్రాతంబులును భల్లూకవ్యాఘ్ర చర్మభర్మమయవర్మ విశేషంబులును భండనోద్దండమండనప్రకాండంబులునుం గీలుకొలిపి దండాకారశకట క్రౌంచపద్మవ్యూహప్రకారం బులుగా మొగ్గరంబులుదీర్చి గడీదిరుగువా రంఘిరాయిం పు మని యనీకినీనికరంబుల కనుజ్ఞ యొసంగినం గదలి యు త్తుంగమత్తమతంగజ బృంహితంబులును సంగరాభంగుర తురంగమ హేషానిర్ఘోషంబులును శతాంగనేమీవిరావం బులును నానాయోధనోద్భటభటోత్కరక్ష్వేళారవంబులు ను శింజినీటంకారంబులును కేతనపటపటాత్కార ఘోరని స్వనంబులును నరబ్బీబాజార్ఝాంకరణధ్వనులును డమారం పుటోకుల రవలియు నేకీభవించి సర్వపర్వతప్రపంచంబు నాక్రమించి పఱతెంచు యుగసమయవిఘూర్ణమానచతు రర్ణవకలకలంబు ననుకరింపుచుం గోలాహలంబుగా విశ్వ విశ్వంభరానభోంతరాళంబు నిండి దిగంతదంతావళశ్రవణ కోటరవిపాటనద్రఢిమంబు రవకట్ట బొబ్బిలిగడీచుట్టు ముట్టి నిలిచె నంత నచ్చట. 26

ఉ. హైదరుజంగుపంపున మహాహవకేళికిఁ గోటచుట్టి బా హోద్భటవిక్రమోద్ధతి రయమ్మున సైన్యము వచ్చి నిల్చె ని

మ్రాదివిచార నైపుణ్యమెట్లని యమేయపరాక్రము రంగరాయధా
త్రీదయితుం గుఱించి విచరించిరి యచ్చటిపెద్దమానసుల్.

క. అంతట రంగారాయఁడు
చింత యొకింతయును లేక చెన్నగు ధృతి మ
త్స్వాంతమ్మున బురుజెక్కి త
దంతికగతఖానుసేన నంతయుఁ గాంచెన్. 28

తే. చూచి తలయూఁచి తద్బలస్తోమభీమ
సమరసన్నాహసాహసోత్సాహములకు
నబ్బురం బంది వీరంద అస్మదీయ
లోహనాళంపుగుళ్ల వేగిలుదురుగాక. 29

చ. అని కృతనిశ్చయుం డయి నిజాశ్రితవీరభటప్రతానముం
గని కనుసన్నలో మెలఁగఁగాఁ దగురీతిని నియ్యకొల్పి మీ
రును జతనంబుగాఁ గరసరోరుహకీలితలోహనాళులై, సుని
శితకుంతసంతతులు శోభిల నుండుఁ డటంచుఁ బల్కుచున్.

తే. మనయ రాబాసమిష్టిభీమంబుగాఁగ
మందుగుండును గట్టించి పొందుపఱచుఁ
డెందు నెందుల ననవుఁడు గ్రిందుకొనుచుఁ
దత్తదధికృతపురుషు లందఱును జెలఁగి. 31

సీ. నక్రప్రదీపనిర్వక్రశుక్రాభీల
కీల లొల్కెడుఫిరంగీలవారు
కాలకూటంబులు జ్వాలాముఖంబులై
క్రాలెడు జభరుజంగీలగుంపు
కాలకాలాయసాకారఘోరమ్ములై
పొలుపొందు గుంటికోపులబిడారు

బాడబానలశిఖాపటలీనిరాఘాట
కీల లీనెడు జర్ఘరాయిరాలగుంపు

తే. గండుమిగిలిన రేకలాతండములును
లగ్గడింపులు దించె నాలగ్గలముగఁ
గోట నలుచుట్టు లురువడి మాటులందు
బురుజులందును నిలిపి రద్భుతముగాఁగ. 32

మ. జిగురంబ్బల్లె పెనంబులుల్ దిలరసస్నిగ్ధోష్ణకుంభంబులుల్
పొగబాణంబులుఁ జిచ్చుబుడ్లు వసియార్పుం దారుఖండం
బులుల్, మృగచర్మంబుల పందులిత్తులును మొద్దీటెల్ సిలా
యంత్రముల్, జిగిగా నుంచిరి కోటకొమ్ములపయిం జెన్నొ
నుతారమ్ములన్. 33

సీ. కొనల నింగిలము గీలొక్కలిపి జానకి త్రాళ్ల
వలయముల్ కూర్పరస్థలులఁ జేర్చి
కటిసీమ నెఱ్ఱడాల్ కాశలపై మందు
సచిలాతిముసుగుదప్తా లమర్చి
వల కేలుపిడిఁదికి వంచి డా కేల్సాచి
వెడఁదరొమ్ముల నంట మడమ లూది
గుజిదప్పసీని యబ్బురపుఁజూడ్కులు వాతి
యుక్కుటీగలమీఁద నూలుకొలిపి

తే. శాత్రవభయంకరోద్దండచండపటిమ
మెండుకొనుచుండ నెలగోలు గండుమెఱసి
గండికోటతుపాకీలదండిబారు
బారుగా నిల్చె నురువడిఁ బై గణంగి. 34

మ. పులితోఁ ల్జల్లుల బారుటీటియలగుంపు ల్గిల్కఁ ద్రాకంచుటం
దెలపల్లెంబుల్బాకులుం దుముకుకత్తేలుఁ మొలామాకటా
రులు జందాళ్లు బేజుమాలు పనిదీర్పుం గష్నువాల్గుజ్జుక
త్తులు నిమ్చాలు ధరించి వీరభటులందు న్నిల్చి రుజ్జృంభ
తన్. ౩౫

క. బులుగారు పేటివాలా
జిలుఁగుసిలేబత్తరులును జికిలీతరవా
రులు సింగిణీతరకసం
బులుదాలిచి నిలచి రెల్ల బురుజులరౌతుల్. ౩౬

సీ. ఘనభుజాబలశాలి కాకర్లపూడి వేం
 కటరాజు కొంతసంఘంబుతోడ
నరనుతశౌర్యుఁ డిన్గంటిధర్మారాయ
 భూకాంతుఁ డొకకొంతమూకతోడ
స్థిరతరధైర్యుండు చెలికాని వేంకట
 క్షితిపాలుఁ డొకకొంతసేనతోడ
శాత్రవముఖసరోజాతారి దామెర
 ధర్మరాయఁడు గొంతదళముతోడ
తే. బశ్చిమోత్తరదక్షిణప్రాగ్దిశాభి
భాగకుడ్యంబులకు నెక్కి ప్రబలబలస
మృద్ధిసన్నాహములతోఁ బ్రసిద్ధగరిమ
బారుదీర్చిరి కోట నల్వాజులందు. 37

మ. ధృతిని న్గంటినృసింహరాయఁడను పృథ్వీభర్తయెంతేసము
ద్ధతమై బాజులయేటు లాడు ప్రజకుం దగ్గైన మొగ్గైన మ

ద్ధతుగ్గావై ప్రకటించుచు న్నిలిచెఁ జెంత న్పాండవశ్రేణి కి
ష్టతము న్నాజికి సైన్యనాథుఁ డగు ధృష్టద్యుమ్నుచందం
బునన్. 38

చ. కరులు రథంబు లశ్వములు కాల్బలముల్ సమరోచితక్రియా
సరణి నలంకృతంబు లయి సత్వరగా నరుదెంచె నంత ని
ష్ఠురభుజసాహసద్రఢిమ జొప్పడ జాగ్రతతోడ దానునుం
గురుతరలీలమై పసపుకోకలు దాలిచి నిల్చె నాజికిన్. 39

శా. రంగారాయనృపాలుఁ డిప్పగిది వీరగ్రామణుల్ మెచ్చ స
ర్వాంగాలింగితశాలిబాసిచయహృద్యత్కంచుకభ్రాజియై
వెంగళ్రాయుని కాత్మసోదరున కుర్వీభార మర్పించి సూ
నుం గౌతూహల ముప్పతిల్లఁ దదధీనుం జేసి యాపిమ్మటన్.

క. చెలికాని వెంకభూవరు
నలఘుస్థైర్యంబు మెరయ నవరోధజనం
బుల నాలోకనయాత్రకు
నలువొందఁగ నీయ కొల్పు మని దృఢమతియై. 41

చ. అపుడు ధరామరాగ్రణుల కానతుఁడై తిలభూహిరణ్యగో
కపిశపిశంగవస్త్రతురగప్రకరాదులు చాల నిచ్చి ని
శ్చపలమనస్కతన్ వివిధసారతతిన్ భజియింపుచున్ త్రివి
ష్టపపదవీసమాక్రమణసంభవలగ్నవిచారమగ్నుఁడై. 42

క. ఖానునియడకు జిరాయ
త్ఖానాబాయన్న ననిచె కడువడి రంగ
క్ష్మానేతయమరలోక
ధ్యానారూఢాత్ముఁ డిట్లు తగదని తెలుపన్. 43

చ. అతఁడును నట్లు యేగి యనయ మ్మిది వారలు పిన్నవారితో
హాత మగువారు మీరు తెలియ న్బలుక న్వివరించు కేని
యు,ద్ధతమతులై దురం బగు విదారణపుం బని పూని
యిట్టిదు,ర్మతి విడవేని పైనుసురుమానదు నీకు నిజంబు
ఖానుఁడా. 44

తే. కోట విడిచి పోవ రాటోపములు జూపి
తిరుగబడి దురంబు నెరపనోప
రాత్మఘాతవలన నభిమానరక్షణం
బనుమతించువార లకట వారు. 45

మ. నయ మింతేనియు లేక మీర లటు లన్యాయంబుచే రాగని
ర్భయతం దాల్చుచు మేము మానుషప్రవర్ణం బౌట మీ
కిట్లు ని,ర్దయ యొప్పఁగ విధి లేదు చావక యధర్మవ్యాప్తి
చేకూరు మీ, పయి జైఁ జేసెడు బుద్ధి లే దిది మనోవా
క్కాయకర్మంబులన్. 46

చ. మరణము డాసినప్పు డసమానపరాక్రమశక్రసూతిభూ
వరతిలకంబు రంగనృపవర్యుఁడు పోరున నోల మాస చే
కురఁ డటమీఁద నెందఱునుఁ గూల్చునొ చచ్చెడువాని
కుర్వి సా,గర మది జానుదఘ్న మగు గా యని యాయన
యేగ క్రిమ్మరన్. 47

తే. అంత నచ్ఛిద్రకర్ణుఁ డుద్వృద్ధవాగ్ని
పగిది మండుచు నిప్పుడ బవరమునకు
నూలుకొల్పెద నని లేచి మోఁలనుండు
పసిడిజలపోతఖాతి నీపైవి దొడిగి. 48

శా. బంగారంపుఫరంజుక్రొంజికిలివాల్పట్టైనడాలున్ జిరా, సింగా
ణిందోనలన్ వహించుచు సిరాజీఫారసీదేశపున్, టాంగణ్గు
ఱ్ఱము నెక్కి వచ్చెను నిజాంతఃక్రోధవాఃపూరముల్, పాం
గన్ హైదరజంగు జంగ మనగం బో నాచమూభూమికిన్.
శా. సేనావారముఁ జొచ్చి వచ్చి యతఁ డక్షీణానురాగంబుతో
నానాసైనికనాయకప్రతతిలో నాసీరదేశంబులం
దేనుంగుంగముల న్దురంగమములన్ యేయేనిశానీలతో
జానాజోదుల నెల్ల నారసి సమిజ్జాగ్రత్త్వరోదగ్రుఁడై. 50
శా. జానూలాడుఫరాసుసిద్దిరజపూర్జండ్రాల్ల హమ్మాదుము
ఖ్యానీకిన్యధినాథయోధులసముద్యద్దర్పసందీప్తులన్
గానిండాలము చాల మేలయిన లగ్నం బంచు రావించె స
న్మానింప న్ద్వర నేగి వారును రణోన్మాదానుమోదాత్ములై.
శా. డేరీజాకెదుటన్ ఫిరంగులగముల్ ఢీకొల్పి ఘోరాహవో
దారస్వైరవిహారసారకలవాదర్పాంధబంధూభవ, న్నీరం
ధ్రాదృతవీరపాణులు కృపాణీప్రస్ఫురత్పాణులున్, గ్రూర
ప్రాణులు నైన దాడుల రవుల్గొల్ప న్నియోగించినన్.
మ. జినిసీదీర్చి ఫిరంగుదాదులు సముత్క్షిప్తాంశుకస్తోములై
యనలజ్వాలలు కోలల న్గమిచి హాహారావ ముప్పొంగఁ ద
ద్ఘనవప్రోరుకవాటపాటనకళాగాఢోద్యముల్లక్ష్యదృ [లన్.
ష్టిని యొక్కుమ్మడి నాదుకొల్పిరి దిశాశ్రేణుల్ కడుం బెగ్గి
చ. అపుడు ధరాతలం బదరె నద్రులు మ్రొగ్గతిలెన్ దిశాతల
ద్వీపములు దిర్దిరం దిరిగె దీర్ణము లయ్యె హరిత్పరంపరల్
తపనహిమాంశు లొత్తిలిరి తారలు డుల్లెఁ బయోధు లింకె
ని,ట్లపరిమితంబుగా మొఱయునాజినిశీనినదంబుడంబునన్.

శా. రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రతతిభీరాభూతఘోరివ్యథా
ముద్రాముద్రితచిత్తతంబొరసి గుంపుల్ గూడె మింటన్ జగ
ద్విద్రావద్రథిమైకభీకరతమావిర్భూతధూమధ్వజో
న్నిద్రోపద్రవకృచ్ఛతఘ్నిపటలీసీరంధ్రనాదార్భటిన్. 55

తే. కటకటా యిట్టిదుస్తంత్రకార్యమునకుఁ
బూనినయతండు మూఁడవపూటయందుఁ
గులిశధారానిహతిఁ గూలు కొండకరణి
గంతుగొనఁగలఁ డని పల్కె గగనవాణి. 56

క. నెత్తురులసోనవాన వి
యత్తలమున నుండి తొరఁగె నవనీస్థలిపై
మొత్తంబు లగుచుఁ గడువడి
నుత్తలపడి రాలె నపుడు నుల్కాతతులున్. 57

సీ. తట్టికోటయగల్చి దారుణోష్మలు గ్రమ్మ
వంకదారుకు డాసి వ్రాలునవియు
నినుపతల్పులు ఘణిల్లునఁ దాకి పిఱిఁదిక్క
రవలిపై వచ్చి నెట్టవియు నవియు
ద్వారబంధపుఁగమ్మి దూఱి యవ్వలికంట
డుస్సి పాఱఁగ నొడి డొల్లునవియు
గుఱిఁ దప్పి పఱతెంచి కోటముంగలిహస్తి
నఖపుదుమ్ములరేచి నక్కునవియు

తే. నగుచు నొండెడ నెడయాక నంటి తూఁగి
బంతు లాడినపగిది గుభాల్గుభాలు
నినదభయదార్భటులశతఘ్నిప్రయుక్త
తాళఫలసన్నిభాయసగోళతతులు. 58

సీ. గంధాశ్మనికరదుర్గంధధూమస్తోమ
సంఛాదితాఖిలాశాచయంబు
బహులశతఘ్నీగుభాల్గుభారభటికా
బధిరీకృతేంద్రసభాతలంబు
కేతనాతతమరుద్వ్యాపితఝూంకరణప్ర
కంపితసకలలోకవ్రజంబు
భేరికాఘాన్నాదభీతావనీధరా
గ్రస్థలస్థాయి మృగప్రకాండ
తే. మశ్వఖురకోటిఘట్టనాయాసచకిత
ధరణిధరణాక్షమాత్తభూత్కరణభగ్న
మాన శేషాహిరాట్ఫణామండలంబు
తొలుఫిరంగులజగడంబుకలన నిలిచె. 59

శా. జెట్టిం జీమలుబట్టిన ట్లపుడు నిశ్రేణుల్ శిరస్త్రాణముల్
కట్టుం గోలలు పాఱచిప్పలుసురంగంపుఙ్ సుతారుల్ జురా
తొట్టుల్ కుంజరపుంజముల్ మడుపుఁగత్తుల్ మొత్తమై రాగడీ
జిట్టుఙ్ జిట్టున లగ్గకెక్కుటకునై చేరె న్బలస్తోమముల్.60

మ. రణఘాటీలును దంధమాలు గడిమోర్చాలుఙ్ ఫిరంగీలు చి
క్కణమౌ సూరతుమందుగుండ్లు పొదులుఙ్ గాఢంబుగా
కోటచుట్టణుమాత్రం బెడయీక యీకవిడిన ట్లంతంతకుఙ్
డాసి రాఁ, గణఁకం గాంచి తదంతరస్థభటసంఘాతంబు
నిర్భీతమై. 61

ఉ. వచ్చెను హద్దు తప్పి బలవర్గ మనర్గళవిక్రమోద్ధతిఙ్
హెచ్చియగడ్త డాసి యని హెచ్చరికం గడిమన్నెవీరుతో
నొచ్చము మాని తెల్పనపు డుక్కున హూయని సన్నకొల్పి

మీ, యిచ్చకు వచ్చినట్టు లేక నేయుఁడనె స్తనపాలవరాళి యున్. 62

తే. సంధి పొసఁగమి నిట్టి దుస్సంధి గూడె
నింకఁ బోదని యొండొరు లెచ్చరింపు
కొనుచు బురుజులఁ దగు ఫిరంగులన గాదు
కొలుప సాగిరి వేనవేల్గుమ్ములు గూడి. 63

చ. చొరఁబడి వచ్చువారి గుఱిఁ జూచుచుఁ గొంకక జేరుగళ్ల
లో,నురువడి వంచిపట్టి యెడ యూదక పై నెలగోలురగ్గిడీ
యురువడి వెంబడి న్నిలిచి యొత్తుచు నేయఁగ మ్రోఁగి
పెల్లుగాఁ,బరువడి నొక్కపెట్టునఁ దుపాకులు ఢామ్ముఢమీ
ఢమీలునన్. 64

శా. వాసిం బేర్కొను రంగరాట్తనుజదవ్యాసంగము ల్గాని యా
మూసాబూసి ముఖాహితాననవాంభోజాతగంధగ్రహే
చ్ఛాసంరంభనిగుంభితారవములై చంచద్గతి న్వచ్చు భృం
గీసంఘంబు లనంగ వ్రాలెను దుపాకీగుండ్లు రివ్రివ్వనన్.

సీ. కోటపేరిటిశక్తి గ్రుడ్లెఱ్ఱగావింపఁ
బోరిఁబోరి రాలునిప్పులో యనంగ
రణదుర్గమీద సీరంధ్రంబుగాఁ జల్ల
రాజిల్లు నాచార లాజ లనఁగ
గడిదుర్గ మనియెడి కాలాహి గ్రక్కిన
క్రొవ్వేడిమివిసంపుగుళిక లనఁగ
రంగరాయకుమారమణాభ్రమునఁ బుట్టి
దొరఁగెడు పిడుగుకుక్కతునక లనఁగ

తే. లెక్క కెక్కుడుగాఁ దూగు రేకలాలు
గుంటికోపులు జబరుజంగులు ఫిరంగు
లొక్కమొగి గాతు గావింప నుక్కుమెఱసె
గుండ్లగుంపులు జడివాన గురిసినట్లు. 66

క. ఇరువాగుదొరలదళములు
మొఱసె నగారాలు మేరుముఖపర్వతముల్
దురమున కొండొరు దారసి
యురువడి ఢీఢీకుక్కలాడు నోఁబునఁ దలుచై. 67

శా. భేరీభాంకరణంబులుం గరిఘటాబృందిష్ఠఘీంకారముల్
ఘోరాటోపవిజృంభితారిజనతాకోదండటంకారముల్
వీరవ్రాతభయంకరారభటిమద్విఖ్యాతహుంకారముల్
నీరంధ్రింబులుగాఁగ రెండుదెసలన్ నిండెన్ బ్రచండోద్ధతిన్.

మ. తమప్రాణంబులు వైరికోటులును దత్ప్రాణప్రతానంబులుం
దమకుం గైకొనకుండ మార్పులకు నై దార్కొన్న యా
యోధనో, ద్యమలీలావసరంబునం దెగర నేయం దోఁచు
పిష్టాతక,క్రమమై వైచె ధరారజంబు హయరింఖాసంఘసం
ఘాతమై. 69

తే. అట్టియద్భుతరసదిదృక్షాతిశయము
చొక్కఁగ విమానతతు లెక్కి నిక్కినిక్కి
చూడసాగె వియచ్చరస్తోమ మప్పు
డభ్రమున నుండి తముఁ దాఁకు ననెడుభీతి. 70

తే. అంత నేనును గలహాశి నగుటఁ జేసి
కుతుక ముదయించి వచ్చి భారతరణంబు

నాఁడుగాఁ గూటిపేదనై నేఁటి కిందు
గంటి నని కుధచవిసరుచు నుంటి మింట. 71

మ. అపు డన్యోన్యజయాభిలాషలరణాహంకారహుంకారపూ
ర్వపరిస్ఫీతనిజప్రతాపకలనావైదగ్ధ్యముల్ మీఱఁ దో
రపుఁ గిన్కన్ రిపుకోటిబి ట్టదుక దుర్గస్థాయులుం గోట బో
ల్కి పడంగా యవనోగ్రసైన్యముఫిరంగీల్ గుప్పి రొక్కుమ్మడిన్.

మ. ఇరువాగుందళముల్ ఫిరంగులగముల్ హేరాళమై పర్వ ని
ట్లురువేగంబున నేయుగుం డ్లెగిరి రొంయుండొంటి న్వడిం దాకె ని
ష్ఠురనిర్ఘోషముతోడ మిన్నొరయుచున్ క్షోణీస్థలిన్ వ్రాలి క్రి
చ్చుఱ పాతాళతలంబు ముట్టనరిగెన్ సంగ్రామరంగంబునన్.

మ. గజముల్ ఘోటకముల్ బడల్పడిచనంగా వారువప్రం బొగిన్
రజమై కుప్పలు గూడి రాలి పడ సంరంభంబుచే వీరలున్
భుజగర్వం బనివార్యమై పొదలఁగాఁ బోరాడి రమ్మన్నె రా
డ్ధ్వజినుల్ మ్లేచ్ఛభటుల్ పరస్పరజయాధ్యాసీనభావంబునన్.

శా. ఈలామండనముల్ జటిల్పడ జజాయీ లేకలాలున్ ఫిరం
గీలున్ రువ్వినగుండ్లు పెన్పొగలు నింగిం గ్రమ్మె నిమ్మై తమో
జాలంబుల్ సమరాంగణంబు మెఱసెం జాలంగ కీనుంగుపెం
డ్లైలూనాకృతిఁ గాంచె బొబ్బిలిగడీయాలంబు సోలింపుచున్.

మ. పరుషాంభోధరమండలం బురువడిం బ్రస్ఫీతగర్జాసము,త్క
రమై క్రాలు మహాశనిప్రతతి నాఁ గారామసింగీలఘో,రర
వం బొల్కెడు వేడిగుం డ్లురల హోరాహోరిగాఁ బోరిరి, ట్లి
రువాగుం దొర లంత భీతికరమై యేపారె నాలం బొగిన్.

చ. బలముల నెచ్చరింపుచుఁ దుపాకులమూఁకలు దంధమాలు
ని,ట్టలముగ మోరిజా ల్బురుజు డాయఁ గిలార్చుచు లాడు

ఖానుఁ డుజ్జ్వలతరకోపవహ్నికణ సంజ్వలితేక్షణుఁ డై
కడంగికో, ల్తల నడపించె సైన్యముల దర్పవిజృంభణ ముప్ప
తిల్లగన్. 77

శా. శాతాసీప్రభ లాఁకసం బలముగాఁ జండాభ్రల్మహ్మాదుసం
జాతక్రోధరసప్రసారితజిగీషాభీషణౌద్ధత్యవా,చాతంత్రంబు
వెలార్పుచుం గడువడిన్ సన్నద్ధుఁడై తూఁగి సం,ఖ్యాతీతం
బగు సేనతో నడచె హుంకారింపుచున్ లగ్గకున్. 78

మ. పృతనామండలికుండలీకృతధనుర్బృందంబుతో సందడిం
చి తుపాకుల్పయినుండి రా ఫలకముల్ శీర్షంబులం జేర్చియా
తతహేతి ప్రకరంబు డుస్సికొని యుద్ఘాటింపుచు న్గోడ కు
ద్ధతిడాబాలును నొడ్డుగుంటలును నండ్లాఁగడాయం జనెన్.

శా. కేడెంబుం దరవారుఁ గేలఁ గొని యక్షీణప్రతాపాద్భుత
క్ష్వేడారావ మొసంగ దానును దుపాకిం ద్రిప్పుచుం దేవస
మ్రాడావాసపురంబుపైఁ దొడరు వృత్రప్రక్రియం గ్రుద్ధుఁడై
లాడూఖాను కుమంద మేస్త్రైలు గడీ లగ్గల్ గొన న్రావడిన్.

చ. బురుజులమీఁద నుండి పరిఫుల్లసరోరుహగర్భనిర్గళ
ద్గురుతరచంచరీకములకోపునఁ బెద్దతుపాకిగుండ్లు ని
ష్ఠురగతిచిత్తవాన తెరసోకిన చాడ్పున జాలగోత్తలన్
విరిగిరి బెగ్గడిల్లి పురి విచ్చిరి నొచ్చిరి మ్లేచ్ఛు లయ్యెడన్.

చ. మునుమునఁ దారసిల్లి తన మొగ్గరపుం బలుమానుసు ల్గడున్
వెనుకకు నోల మాస గొని వీఁగినఁ గ్రమ్మఱఁ గూడఁగట్టి మీ
ఘనతరదుర్గసాధననికామపటుత్వముఁ జూపుఁ డంచు నె
ట్టనఁ బురికొల్పి యిట్లులవడన్ నడపించెను లాడుగోడకున్.

మ. మనలాడూచెరలాడు సైన్యములతో హూండ్యక్షత్రిక్ గోడ స్త్తై
కొనఁ దా లగ్గకుఁ దూగె నంచు విని యత్యుగ్రాత్మవర్గంబు నె
క్కొనఁగా రాజవతంసుఁ డుద్ధతులముల్కుం గారునిస్సాణని
స్వనవిస్ఫోటితదిక్పరిఘాణు లగుచున్ సన్నద్ధులై తోడ్పడన్.

మ. తనకుం బాసట గాఁగ నిల్చిన భుజాదర్పాధికప్రాణులన్
ఘనులన్ వారలఁ గాంచి కయ్యమునకుం గాల్ద్రువ్వుచున్
బిచ్చలిం,చిన తోడ్పాటున కుబ్బి బొబ్బలిగడీఁ జేకొందు నే
నిప్డు డం,చును లాడూతనదోఃప్రసంగగరిమల్ శౌర్యముల్
వితర్కింపఁగన్. 84

చ. గజఘరజంగు పెంపున నికామతరత్వరఁ గొల్చుచుం జమూ
వ్రజముల నూలు కొల్పి పురి వాయక యుండ మఱల్చి
కొంచు భూ,రజము మఱుంగుగా నుఱక రౌతులబాసటఁ
దూఁగి డాసె లా,డజినము నెత్తి నత్తమిల నత్తమికందఱుఁ
దన్నుఁ జూడఁగన్. 85

శా. మూసాబూసియురాజు నాశ్వికబలంబుల్ ఫారసీకాగ్రణుల్
లాసూదొట్టిఫరాసుమండలము కిల్లా బెగ్గటిల్లంగ ధా
రాసంపాతము గాఁగ నొక్కమొగి గర్నాలుం దుపాకీలు సం
త్రాసం బానఁగ గుప్పి రెల్లెడల నీరంధ్రంబుగా నత్తఱిన్.

వ. ఇట్లురువడింపుచు లాడూఖానుండునుం దనయిరుగెలం
కుల నుఱక మొఱయు ఢక్కాహుడుక్కాపటహాత్మటభే
రీభాంకారంబుఁ గరిఘటాఘీంకారంబులుఁ బ్రమత్తరా
హుత్తప్రకాండ కుండలితకోదండ మౌర్వీటంకారంబులుఁ
బదాతిజనహుంకారంబులు బిట్టుఱికి జెట్టిమగలలో నొం
డొరులం బిలిచికొను నెలుంగుల కలకలంబులుఁ దుములం

బులుగా బురుజులపై నుండి వాఁడిలు లోహనాళప్రయుక్త భయదాయకాయోమయఘుటికాపరంపరల తుంపరలకుఁ జెదరక తురంగమఖురాహతధరాపరాగపటలంబు రోదసీకుహరంబు నిండ మెండుకొని నిశ్శ్రేణికానికాయాదిసాధనంబులతోఁ గిలార్పుచుం గదియబలు తెంచు నవసరంబున.

మ. పటహధ్వానవిఘూర్ణితాఖిలదిశాబ్రహ్మాండభాండంబుగాఁ
బటుసంరంభముతోడ బొబ్బిలిగడీపై నుండు జోదుల్ నిజో
ద్భటదోఃపాండితిఁ జూచి మింట సురబృందంబుల్ వెరం
గంద నొక్కట మ్రోయించిరి రామసింగులు ఫిరంగీల్
గుంటికోపు ల్వడిన్. 88

సీ. తోలుదాల్త బాడబజ్వాలనకణాలోల
ఖేలనల్ గల తుపాకీ లమర్చి
యావెన్క నుద్వేలదావపావకశిఖా
భీలంబు లగు జజాయీలు దీర్చి
యాపిఱుందయు గాంతయమదంష్ట్రికాచయో
త్తాలంబు లగు రేకలాలు నిలిపి
యాపిమ్మట నటద్విరూపాక్షఫాలాగ్ని
కీలలీనెడు ఫిరంగీలు నించి

తే. జబురుజంగులు బెనచి బిట్టుబుకనేయ
బదరికామలకామ్రజాంబవకపిత్థ
తాలకూష్మాండసన్నిభోత్తాళగోళ
జాల మయ మయ్యె యావనసైన్య మపుడు. 89

సీ. కత్తళమ్ములు చించి బత్తళమ్ములు ద్రుంచి
వెడఁదరొమ్ములు దూసి వెడలిపాఱి

కండలు తేమలించి గుండెలు గమలించి
కందనగాయలు గాడిపాఱి
తలలు ముక్కలుజేసి దౌడ లుక్కఱ డాసి
మెదడు బైలురుకంగఁ బొదువఁ బాఱి
వీనులు వదలించి జానులు విదళించి
తిత్తులు దిగదీయ హత్తిపాఱి

తే. పిక్క యంకిలి చంకిలి ప్రక్క డొక్క
మూపు వీపనఁ గాళ్లేలు ముక్కుఁ జెక్కు
కన్ను వెన్ననకుండఁ జీకాకుపఱచె
సుడుసుడులు గట్టి యగ్గుండ్లసోనవాన. 90

మ. కరియూథమ్ములు మొగ్గి బెగ్గిలెఁ దురంగశ్రేణిపై వ్రాలెఁ ద
త్తురగస్తోమము కాల్బలంబులపయిం దూలాడుచుం గూలెఁ ద
త్త్వరపాదాతిచయంబు బాఱుగ గడేతండంబుపై సోలెఁ
జెం,దిరవుం గొండలువోలె నెత్తు రొలుకన్ ధిక్కారముల్
మానుచున్. 91

వ. అది మఱియునుం గాక కాకోలకబళనారంభసమయ సంరం
భ విజృంభిత శాంభవ ఫాలఫలకవిలోకన జ్వాలన కరాళాయ
మానకీలాకలాపంబులం బోనిశతఘ్నికాపరంపరలు వఱపి
నం దేఱపి యీక మంటలు గ్రక్కుచుం గ్రిక్కిఱిసి చుఱు
కుచుఱుక్కనం గాడిపాఱం బోఁడిమి చెడి పుడమిం గూలు
మాతంగంబులును మతంగజవ్రజంబుల తిరుగుడులం గుది
వడివడి దప్పి దప్పిగొని కుప్పలుగా నొఱగు తురంగంబు
లును దురంగమనిపాతవేగంబునం గొందలం బంది క్రిందం
బడి నలిగి బొందులు వదలు రావుత్తులును రౌతులనం

దడిఁబడి కోలు చే యాడక వ్రాలుఁ గాలుబలంబులును
బాదాతిజాలంబులు పలువలుఁకం బాఱినజజాయీగుండ్ల
తాఁకునం దేకువ సడలి వడి దరగి తోఱఁగు గడిదీసమూ
హంబులును రేకలా రాకరకు మైమఱువులు రువుల్లుగా
డుస్సి పాఱినం గాయంబులవెంబడిం బాఱు నెత్తురుటేరు
లం దేలియాడు యవనపుల్కసాదికళేబరంబులును దుపాకీ
ధమాధమీకారంబులకు నాకులం బంది డిందం బాఱి
కొఱప్రాణంబులతో విలవిలం గుదులుకొను రాజన్యమండ
లంబులును దండధరపురోన్ముఖులై యాత్మవర్గంబులం ద
లఁచి నెవ్వగలం బొగలు రజపుత్రవ్యూహంబులును
పరాసు లగు ఫరాసులును గాందిశీకు లగు ఫారసీకులును
శరణాగతవింధ్యపక్కణు లగు ధక్కణులును బలాయ
నాయత్తు లగు డలాయత్తులును నొగిలిన వీరభటులును
సాధ్వసస్వాంతు లగు సార్జంతులును నిగూఢప్రచారు
లగు మయూరులును నధిగతార్తప్రణాదు లగు సోలుదా
దులును విహ్వాలితాకారు లగు సుబేదారులును దెగిన
కుత్తికలును జిమ్మనగ్రోవులం జిమ్మిన వడువున న్వోడలు రక్త
ధారాపూరంబులును వండం దఱిగినట్లుండు కండలకొండ
లును బ్రేవుల ప్రోవులును బిండిలిపిండు లైన గుండియలును
ఖండంబు లైన కాలఖండంబులును రజంబు లైన భుజం
బులును జెక్కుచెక్కైనడొక్కలును బరెవరె లైన పుఱి
యలును దుత్తునియ లైన మేనులును బగిలిన యురంబు
లును దుమ్ము లైన యమ్ములును లుంఠితంబు లైన కంఠంబు
లును దుండంబు లగు కోదండబులును నిసుము లైన యసి

ముసలంబులును సంజాతవినిపాతంబులగు కేతనంబులునుం
గలిగి రౌద్రరసాతిరేకంబునకు సూచకంబై లులితకేశ
జాలంబు శైవాలంబుగా గళితమణిభూషణమణివిసరం బిసు
ముగాఁ దేలి యాడు చిందంపుపరువు నురువుగా నడు
గునఁ జేరిన మెదడు కర్దమంబుగా నంతరాంతరంబులం
గనుపట్టు ప్రపదంబులు కూర్మంబులుగా ముక్తాహారవారం
బులు జలవ్యాళంబులుగాఁ గరవాలచక్రంబులు నక్రం
బులుగా నవిరళంబుగాఁ బ్రవహించుశోణితతరంగిణీగణం
బులవలనం దలంపను విలోకింపను దరంబు గాక భీభ
త్సాత్మకంబై కత్తెరబంటిగా నెత్తురులు గ్రోలి మత్తం
బులై నృత్తంబులు సలుపుచుం బాతరలాడు భేతాళంబు
లును గ్రొవ్వుముద్ద లుద్దవిడి దద్దయు దనివిదీఱ నార
గించి గుఱ్ఱునం ద్రేచుపిశాచంబులును గండలు మెసఁగి
క్రొటికలు గొఱికి కండనగాయలం గలిగిన చవులు
వరికించి గుండియలు దిని పిండుఁగట్టి తాండవం బొనరించు
భూతంబులును పీనుంగులై పడియున్న నేనుంగుల ఫాలం
బులు గద్దియలుగాఁ గులంబు పెద్దల నాసీనులం జేసి కపాల
పాత్రంబుల నతిహితంబు లగు లోహితజలంబులు దెచ్చి
యర్ఘ్యపాద్యంబులం దేల్చి ఖేటకంబులు పళ్లెరంబులుపఱచి
మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జాదిపదార్థంబులువడ్డించిచుట్టంబు
లకు విందులువెట్టుఢాకినీలోకంబులును కుణపప్రతానంబుల
పయింబడి యాంత్రంబు లురలం దిగిచి మెసఁగు సృగాల
కంకగృధ్రంబులుం గలిగి భయానకంబునకు దానకం బై

దురవలోకనీయం బగుతత్సంగరం బభంగురభంగిం గను
పట్టె నయ్యవసరంబున. 92

శా. చెల్లాకుం జెదరైన సైన్యసమితిం జేఁ జాఁచి రావించి యీ
కిల్లాలగ్గల కెక్కుటొక్కగణనా కేడించి పోరా దటం
చల్లాడూ మొదలైన జట్టిమగలయ్యాజిఁ విజృంభించుచున్
ఫల్లంబుల్ గొని గోడపైఁ దొడరి దోఃపాండిత్యముల్ జూ
పుచున్. 93

చ. బురుజుల నిచ్చెనల్ బెనఁచి భోరున గైతలు లంప తాలుభీ
కరగరిమన్ గిలార్పుచును గత్తులుఁ గేడెములుం గరంబులన్
శిరమునఁ జూచి పట్టి తనచేతికరామిడి మించునట్లుగాఁ
గరమరుదొప్పఁ జిల్లపరిగా నడిపించెను లాడు గోడకున్.94

ఉ. తగ్గఫరాసుమండల ముదగ్రతమై బిరుదుల్ వచింపుచున్
లగ్గల కెక్కి రాబురుజులన్ దగు మన్నెకుమారసైన్యముల్
వెగ్గల మైన కోపమున వెన్కొనుచున్ నురుమాడు వీఁకచే
నగ్గలికన్ దుపాకులఁగిలార్చుచు నేయుచురోయుచు న్వడిన్.

సీ. పొంగులు రాఁ గాగి పొరలు నూనియ ముంచి
గరిగెల వంచి యుక్కరగఁ జల్లు
జిగురుటంబలి వేడి దిగుపాఱజాఱగాఁ
గుండలకొలఁదిగాఁ గ్రుమ్మరించి
వసియార్పు దారుయంత్రసముత్కరంబులు
మేను లుచ్చి చనంగ మీటివైచి
రొండొంటెఁ దోడుగా గుండియ లొదలల్
గుటి చేసి తెర్చించె నాగుండ్లు దొలిపి

తే. బిరుసులఁ దెరల్చి క్రొంబొగల్ గురియ నినుప
గొట్టములు వ్రాల్చి మొద్దీటెగుముల గ్రచ్చి
చిచ్చుబుడ్ల నగల్చి నిస్త్రింశతతులఁ
బొడిచి పడఁద్రోచి రాసేన కడిమిదొరఁగ. 96

ఉ. బాకుల మొద్దుటీటెయల బల్లెములం జుజుకత్తులం గటా
రీకయి జారులం బొడిచి క్రేళ్లురుకం బడఁద్రోచి రేఁచి ఖి
ల్లాకరుదెంచు నయ్యవనులం ద్రుటిమాత్రములోన నంత న
మ్మూఁకలలోనలాడు తనముఖ్యతకొంచెము వచ్చెనంచు గిన్.

ఉ. కేడెము నెత్తి నుంచుకొని కేవలరౌద్రరసంబు పొంగి రాఁ
బ్రోడ యితం డనంగ నధిరోహిణివెంబడిఁ బెళ్కు రాతులం
దోడుగ నెక్కి రాఁదొణఁగెడు క్రదరోషవిఘూర్ణమానుఁడై
లాడు తుపాకిదెబ్బలఁ గలంకక కైదువఁ గేలఁ ద్రిప్పుచున్.

మ. తనదర్పం బిరువాగువారుగన నౌద్ధత్యంబునం బేర్చి ని
చ్చెన వెంటన్ బురుజెక్కు నప్పు డదె వచ్చెన్ వ్రేయుఁ డం
చొక్కగుం,డున వ్రేయం దలవ్రక్కలై చెదర లాడూఖా
నుఁ డల్లాన బీ,యనుచుం బిల్లమిరంబు వైచెను గతాహం
కారుఁడై యుర్వికిన్. 99

సీ. దంభోళిధారావిదారితంబై డస్సి
యవనిపైఁ గూలు కులాద్రివగిది
హర్యక్షఖరనఖరాంకురచ్ఛిన్నమై
తొరఁగెడు మత్తకుంజరముకరణి
వైయాఘ్రనిశితదంష్ట్రాయాసితంబయి
పొడవణంగెడు నాలపోఁతుభంగి

శాతపరశ్వధాఘాతనిర్దళితమై
కడువడి నొరగు వృక్షంబుమాడ్కి

తే. బురుజుపై నుండి వ్రాలు నిష్ఠురతరంపు
దెంచె నాగుంటితాఁకు నుదీర్ణమైన
నెత్తిచేఁ దూలి యిలఁ బడి నెత్తు రొలుక
లాడుఖానాఖ్యుఁ డూడఁ గలంగిరంత. 100

శా. హాహాక్రందననిస్వనాకులము భీత్యావేశసంత్యక్తచే
తోహంకారము విస్మృతప్రహరణస్తోమం బుదారస్ఫ్రుహే
రావాలుత్తాశ్వచయంబు విహ్వలితవీరవ్రాతముత్సారితో
త్సాహాందోళితరాజకంబు నగుచుం దత్సైన్య మార్తిం
గనెన్. 101

చ. పిడుగులు రాలినట్లు లతిభీషణవేగసముద్గమంబులై
పడియెడు లోహనాళముఖభాంకృతి మద్ఘుటికాపరంపరల్
కడువడి మేను లుచ్చి చనఁగా వెర గాసిలి నిల్వరించుచో
ప్వడరమి వీఁగి పాఱె యవనాధిపసైన్యము దైన్యమందుచున్.

చ. విశకలితాశ్వికావలియు విహ్వలితోరు చమూసమూహ
ముఙ్,భృశపరిధావమానకరిబృందముపై వెఱ పేది యిట్లు
క,ర్కశుఁ డగు లాడుపాటుఁ గని గాఢవిషాదమనస్కతం
జతు,ర్దిశలకుఁ బాఱు సైన్యసమితిం గని ధైర్యదశావశా
త్ములై. 103

చ. కనుకనిఁ బాఱు సైనికులఁ గ్రచ్చఱ హైదరుజంగు సాం
త్వన,ధ్వనులు నిగుడ్చుచుఙ్ బహువిధమ్ముల ర మ్మని క్రమ్మ
రించి త,ద్ఘనరథినీపరంపరకుఁ గాపులుగాఁ బురికొల్పి

కొందఱుర్, మొసల సమర్చె లాసుమఖమూర్ఖఫరాసుల
శౌర్యరాసులన్. 104

మ. నిబిడక్రోధరసంబు జొబ్బిటిల ఘన్నీలానుకుప్పీముఖుల్
శిబికావల్గితకాయులై నిజభుజాసిప్రాతరోచిచ్ఛటా
శబరీభూతదిశాదశాంతు లగుచున్ శౌర్యంబు దీపింప కో
టబురుంజుల్ గడియంగ డాసిరి గరిష్ఠం బైన వేగంబునన్.

తే. ఇత్తెఱంగునఁ బురికొల్పి హెచ్చరింపఁ
గొత్తడములకు లగ్గ కెక్కుటకు నేగి
యాత్మవర్గంబుఁ దోడ్తోడ నరుగుదేర
మార్కొన గడంగెను ఫరాసుమండలంబు. 106

తే. ఇత్తెఱంగున గడియంగ నేగుదెంచి
తన్మహావప్రదుస్సాధ్యదార్ఢ్య మరసి
మొఱకులయ్యును నొచ్చెడివెఱవుబొట్టి
గరిమ దమలోన నొండొరుఁ గాంచికొనుచు. 107

ఉ. ఎక్కడికయ్యెపుం దమికి నేడ్తెర మార్కొనుటబ్బుపౌరుషం
బక్కట యెట్టులైన వెడయాసల గెల్తు మటంచు నిగ్గడీ
కెక్కఁ దలంచి కొండపయి కెక్కుపిపీలిక లట్లు పాఱుచో
నుక్కరవాఱిలుగుండ్లజడి నొక్కట రూపరకుండు టెట్లకో.

మ. అనుచుం గొందలమందు డెందములతో నాందోళనోద్వ్రా
త్తి గైకొనుచుం గొత్తల నప్పరాసులు ననేకుల్ ఖిన్నతం
జెంది ఖా,నుని నిందించి రితండెపో మనల నున్మూలంబుగా
నొంప వచ్చిన దుశ్శీలుఁడ కారణంబ యని తచ్చేష్టావిధు
ల్ దల్పుచున్. 109

చ. రణధరణీతలంబుల ఫరాసు లజేయు లటంచు నెంతయుం
బ్రణుతి వహించి యుత్తటి నపాకృతవిక్రము లన్న దుర్యశో
వ్రణము భరింప నోపమని వారలు గోడకు లగ్గ కెక్కఁ గా
రణమునఁ గాలు ప్రోలి కెదురం గమకించిరి చంచలాత్ములై.

ఉ. అప్పుడు పూసపాటికులజాగ్రణి రాజు ఫరాసువారి కిం
పొప్పఁగఁ దోడు వచ్చి సమరోచితకృత్యములైన యుద్ధతుల్
ముప్పిరిగాఁ గిలార్చి బలముల్ బురికొల్పి తుపాకి నాదుచే
నుప్పరవీధి బిట్టదుర నోహరిసాహరిగాఁ బెనంగఁగన్. 111

సీ. పొగబాణములగముల్ నిగుడింప గ్రమ్మెడు
ధూమంబు పెనుమొగుల్ దొంగలింప
నొరనెడలించిన తరవారుమిసమిస
ల్దొలుకాఱుమెఱుపుల చెలువుఁజూప
రామసింగులభీకరము లైన మోర్చెతలు
యురువడియురుముల తెఱఁగునింప
బారుతుపాకుల మేరమీఱినగుండ్లు
వడగండ్లపాటున వడువు దెలుప

తే. పీను లానంగఁ దిగిచిన విండ్లపెంపు
లిందిధనురాకృతిస్ఫూర్తి నీనడింప
వాడివాలంపుఁదుంపరవానగురిసె
రామరాజన్యసైన్యధారాధరంబు. 112

ఉ. దానికి వన్నెవెట్టినవిధమ్మున దర్ప మెలర్పఁగా శత్రుఘ్నని
చయంబు రంజకము నించుట యేయుట కన్న వ్రాల్చినం
తైన యెడంబుఁ జూపక రయంబ డిగి రీతిపులాములాసుమ
త్తైనుముఖుల్ ఫరాసులడరించిరియార్చి గుభాల్గుభాలునన్.

ఉ. చూపఱ కెట్టిబెట్టిదముఁ జూపు ఫిరంగులతాఁకులన్ గడీ
రూపఱకుండునే యని నిరూఢముగా మదిఁ దోఁచ నయ్యెన
ర్గ్లాపటువేగదర్పితమహాధ్వనికిన్ నొకఁ గండి నించి తా
రాపథమధ్యసీమ సమరప్రకరంబు కరంబు మొత్తమై 114

ఉ. ఒండొరు లెచ్చరించుకొని యుక్కున గోడకు డాయ నేగి ప
ద్గండతమై శరాసులును ధాత్రీపసైన్యము లొక్కపెట్టునన్
గొండకు నెత్తెఱన్ గదియ గోత్రపాళ్ళ తెఱంగున న్వియ
త్ఖండలిఁ బీట లెత్తఁ గరిమన్ మొరయించు కణాన కార్ఖటిన్.

చ. బురుజులవెంట నిచ్చెనలు పూనిచి చీమలు ప్రాఁకినట్లు లు
ద్ధురగతి నెక్కి రస్మగలు దుర్వహగర్వహృతిప్రచండని
ష్ఠురతరలోహనాళముఖజృంభదురుస్వననిస్సరస్మహా
త్తరఘుటికానికాయపరితఃపతనంబున కళ్కుపూనకన్. 116

ఉ. అంతట రంగరాయవసుధాపతిచంద్రుని వీరయోధుల
భ్రాంతసమున్నతిం జెలఁగునట్టిబురుజులమీఁద నుండి ది
గ్దంతిచయశ్రవఃస్ఫుటవిదారణకారణదారుణాయసా
త్యంతవిశాలనాళగళితామితగోళము లార్చి రుప్పినన్. 117

సీ. వడివాళ్ల కెక్కి వెన్నడితాఁకు రేకలా
లగ్గలం బైనచో డిగ్గ నుఱికి
బెదరక పైనెక్కి బెడిదంపు టడిదంపు
పోటుల బెగడొంది పుడమిఁ గూలి
సాబాలు మిడిమించి సాగిరానురవడిఁ
గ్రొవ్వాడి కైదువుల్ గ్రుచ్చుడుల్లి
కోటకొమ్మలు డాయఁ గుఱుచయీటెలనాటి
పడఁద్రోయఁ జదికిలపాటుఁ గాంచి

తే. రక్తధారాపరంపరాసిక్తమైన
ధరణినరుణితకాయులై పరిణమించి
పొరలుచుండియుఁ గ్రమ్మఱ నురువడించి
లగ్గలకు దూఁగిరి ఫరాసు లగ్గలికల. 118

శా. వేలారుల్ పటుశౌర్యవిస్ఫురణచే వీఁకన్ గడీ కెక్కి తాఁ
గేలిం బెట్టుచు రేకలాజబరుజంగీ రామసిం గీఫిరం
గీ లొక్కుమ్మడిఁ గ్రందుకో నురవడిం గిల్లాపయి న్బొల్చువా
రాలంపుం గినుకం గిలార్చి ఘనలక్ష్యస్ఫూర్తిఁ బైల్వ్రేల్చినన్.

శా. అంగాంగంబుల వ్రయ్య నుక్కరిపుళిందానీకినీశ్రేణిత
ద్రంగల్లోహవిశాలనాళనిగళద్రాఘిష్ఠగోళావళిన్
భంగంబందుచు వ్రాలె నయ్యాహిమరుగ్భానూష్మలం గ్రాఁగిఖ
ట్వాంగశ్రేణుల రాలు మత్కుణగణవ్యాపార మేపారఁగన్.

మ. డిగి లీలాసుముఖు ల్ఫరాసుదొర లుడ్డీనాభియానోత్పత
త్ఖగవేగంబున గోడపై కెగరి రాకల్పాంతవేళానట
న్మృగభృచ్ఛేఖరశూలసన్నిభములౌ నిస్త్రింశముల్డుసి యా
పగఱం దాఁకి ఘుసుక్కునం బొడిచి చంపం గూలి రుర్వీస్థ
లిన్. 121

చ. ఉరువడి నోహటించి నిజయోధవరు ల్పరవాహినీసము
త్కరముల నీటెనూటులను గైదువపోటుల గుండ్ల యేటులం
బరిపరులై పడం జదుపుపాటవముల్ గనుఁగొంచు రంగభూ
వరతిలకంబు మెచ్చెఁ బెఱవారలధైర్యవిజృంభణోద్ధతుల్.

చ. అరిమురిరావువంశమణి యక్కజమంద ఫరాసువారిఁ గొం
దఱ బురుజెక్కి పాలకిపదస్థుల దన్నియు దొమ్మిపేరు నా
బరఁగిన జోదుల న్మెఱుఁగుపారినకత్తుల నోది వంపఁగాఁ

గజకుకలుకున్న నన్నరికి గండలు జేసిరి పక్ష్మనాయకుల్.

చ. ఎడయిడ కయ్యములైల్లఁ దెర వెత్తినచాడ్పున నగ్గి చాయకు
న్నిడుతలు వోలి మెక్కి మిడిమించుచు మాయిశిఖాయిగుం
పు నప్పడలఁ గిలార్చి నాడు దుముకత్తుల సాగుల చిప్పటీలె
లం,బాడిచి పడంగఁ ద్రోచిరి రిపుప్రతతు ల్వారఁ గంది చూ
డఁగన్. 124

శా. శ్రీరామాస్త్రనికృత్తరావణశిరశ్శ్రేణీక్రియ ప్రావరం
గారాయప్రభువీరయోధవరదోర్ఘన్గ్రహారంబులన్
ఘోరాకారతురుష్కసైనికులు చెక్కుంజెక్కు లై వారు ప
ల్లాఱున్ మార్కొనువారు నై యరిది గ్రమ్మం బోరి రాగుబ్బఁ
గన్. 125

వ. మఱియు నిత్తెఱంగున నం బవరంబున కెదిరి యదపుగుండె
యుం బిక్కచెదురు లేక యప్పుడ్డే గగ్గోలుపడ నడిచి
పొడిచి నైచినం గెడలుకొనుచు బిలుకుమార్పం దక్కిన
జోదు లెదు రెక్కుచుం దనివిసనక మోల మాసగొనినవీకం
బెనంగువారును నై నయప్పక్ష్మనాయకానీకినీప్రకరంబు లడి
దంబులం గ్రుచ్చియు గదాఘాతంబులఁ దెరలించియుఁ
గటారంబులఁ గ్రుమ్మియుఁ జిప్పయీటెలం జిమ్మియు లగ్గదిం
పులం బొంపిరివోవునట్లు నైవం జేవ సడలి యడలుచుం
బురివిచ్చి విస్రస్తశిరస్త్రాణంబులును విధ్వస్తకంకటంబులును
విశీర్ణతనుత్రాణంబులును విగళితకరవాలంబులును విదారి
తకోదండంబులును విభ్రష్టఖేటకంబులును విలుంఠితకంఠ
నాళంబులును విఖండితభుజాదండంబులును విచ్ఛిన్నఫాల
ఫలకంబులును వినున్నకర్ణపుటంబులును వినిపాతితకేతనం

బులును విశకలితమతంగజంబులును విపాటితఘోటకంబు
లును విభీతపాదాతంబులును విస్ఫుటితపటహజాలంబులు
నుం గలిగి యత్తాలిగల నంబరాసులు గతాసులై పడినం
దిక్కరి గభీరనీరకాసారంబు గండ్లువడిన వడువునం బటా
పంచలై చాంచల్యంబు నొంది పుళిందులఘాఁజు భగా
యించి చనుటయు. 126

మ. కృశమై మేనులు డుస్సి పాఱెడు ఫిరంగీగుండ్లచే డస్సి ఘాఁ
జుశిక స్తవ్యొ ఫరాసులెల్లను బరాసుత్వంబునం బొంది ర
క్ష్వాశతాంగేభభటాలి వ్రాలె ననుచుం జారుల్ నివేదింప ఖా
నుశహా యక్కఱఁ జెందె లేఁతమొగము న్మార్వ్భాసము
చ్ఛ్రాయమున్. 127

ఉ. మానసుమోధనుం డయిన మన్నెకుమారుని వీరమోధులు
చ్ఛ్వానశతఘ్నికల్బరపుబోడిమిరీతి పులాములాసుల
స్సేనులసీనులై కలన జిందఅవందఅలైనవార్త యా
ఖానునిమానసంబునకు గాఢవిషాదము నించె నయ్యెడన్.

మ. షుకురుల్లాహసనల్లిఖాన్సుఖతురుష్కుల్లానునిం డాసి మ
న్నెకుమారాగ్రణికోట చేకురమికి న్నివ్వింత చింతింప నే
టికి లాడూప్రభృతుల్యమావసథవాటిం జేరుమాత్రానఁ దా
వకశౌర్యం బరివోయెనే యకట యీవంత ల్మతి న్మానుమీ.

చ. అరిజయశౌర్యధుర్యమహిమాతిశయాన్వితు లయినవారి మ
మ్మరయుము నీరిపుప్రతతి యంతయు నుచ్చి చనంగఁ గోట
చే,కురు పనిఁ బూని దూగెదము కోలు మసంగెద మోట
లేక మా,బిరుదుమగంటముల్కలను పెంపు గ్రహింపు మ
టంచుఁ దెల్పినన్. 130

క. తెప్పిరి లేచి భేరాలున
ముప్పిరిగొను కినుక విత్తు మోసులు చూపన్
దెప్పరపుదిటముఁ దాల్చుచు
కప్పురశివసత్త్రిపోల్కాఖానుం డంతన్. 131

వ. తత్కాలంబున. 132

సీ. బిరుదువక్కాణించి భిస్నిని వేసవే
త్తేజీలు గొలువ సిద్దిబిలాలు
సూరెల సమకట్టి బారుతుపాకుల
తండము ల్నడువ నుద్ధతులముల్కు
పాలకీ యిరువంక బలసి యీటెలవారు
పరపంజికొన పూసపాటిరాజు
డాసిరాహుత్తులు డాల్తరవారులు
డుస్సిరాపీకిని హస్సనల్లి
తే. ఛత్రపతిరామచందురుజానుఖాను
లాదిగాఁ గల్గుజోదు లంతంత నరుగ
నరుఁ గవియవచ్చు కురుబలోన్నతి వహించి
తురకదళకోటి లగ్గల కురువణించె. 133

తే. జలజబంధుండు దాఁ గర్మసాక్షి యయ్యు
దారుణము పుట్టఁగలదని తపనుఁ డగుచుఁ
జూడ నోపక తొలఁగె నాశోభ దొఱఁగి
చరమగిరిగహ్వరముఁ జేర నరిగె నపుడు. 134

తే. అరసి చూడ రజోరుణావరణదీని
నంటఁ గాఁ గూడ దనక లోలాత్ముఁ డగుచు
బగలు పద్మినిఁ గూడిన పాతకంబు

దివసమణి కప్రకాశతఁ దేకయున్నె. 135

చ. రణహతవీరయోధతను రక్తతరంగిణులం బరాంతరాం,గణ
ములు ముంచి పాఱె నన గాఢరుచిం బొలు పొందె యాత్ర
జ్యం,భణము నెలార్చుచుం గడుజపాకుసుమప్రతిమానశోణి
తాం,గణితనవీనకాంతికలికాకలితమ్ములు సాంధ్యరాగముల్.

సీ. అరుణాకంఖాణరింఖాఘాతమై మించు
నస్తగైరికరజోవ్యాప్తి యనఁగ
సమయవసంతము తమిరాలియవ్వని
పాఁబఁ గొందు చివురాకుజొంప మనఁగ
నినని వేశంబున కిడు ప్రతీచీశైల
రక్తరాంకవకుటీరం బనంగ
రవిహరిత్వముఁ దాల్ప రహిఁ గొల్వ నేతెంచు
గరుడుని ఱెక్కల కళ యనంగ

తే. నపుడు మూర్తిత్రయీమయుఁ డైనలోక
బాంధవునిరాక కెదురేగు పశ్చిమాచ
లాశ్రమర్షికషాయవస్త్రాంశు వనఁగ
సంజకెంజాయ తారకాసరణిఁ బొదలె. 137

చ. కొలకొలఁ గూయుచుం గుములు గూడి కులాయగృహాం
గణంబులన్, మెలఁగె విహంగమావళులు మిత్రశిలాతతియుం
గవోష్ణమై, చెలఁగె మరీచికాప్రభలు జీర్ణములై నిబిడాభివృ
ద్ధులుం, దొలఁగె మలీమసస్థితులతోఁ దులదూఁగె దిగంత
రంబులున్. 138

చ. దినమను పెందటాక మతితీవ్రగతిం దెగి కాలనీర మె
ల్లను జనఁగాఁ దదంతరవిలక్షితకోకనదంబు తూలి వా

లినగతి వ్రాలె హేళి కడలిం దదుదారసరోరుహోన్నమ
ద్ఘనతరభృంగసంఘములకై వడిఁ బెల్లగసెఁ దమచ్ఛటల్.

సీ. గగనతమాలవృక్షము తమోంబుదలీలఁ
బొలుపొంది ప్రాచినపుష్పవల్లు లనఁగఁ
గటికచీఁకటిపెరికాళిందిలోపల
మొనలెత్తు నెలిదమ్మిమొగ్గ లనఁగ
స్వర్లోకమానులు సాంధ్యార్చనకుఁ జేయు
గంగాఘసైకతలింగము లన
భయదశతఘ్నికార్భటులకుఁ జదలేటి
నడటు నేచినయంచకొదమ లనఁగ

తే. ఘోరసమరస్థలీహతవీరవార
పరిణయావసరాప్సరోభామినీప్ర
కల్పితవితానకలితముక్తాగుళుచ్ఛ
బంక్తులనఁ దారకాతతు ల్బలసె మింట. 140

మ. తమిసాయాహ్నవిరోధిహేళిపయి సంధ్యారాగరక్తప్రవా
హముగాఁ బోరుచుఁ బట్టి యస్తగిరిదుర్గాంతంబున న్వైవఁ
ద,త్క్రమ మాలించి వియోగచింత నతికార్శ్యం బొందు
చుం బద్మినీ, రమణీరత్నము నించు నూర్పు లనఁగా రాజి
ల్లెఁ గ్రొంజీకటుల్. 141

సీ. జంభారిపురిసరిద్దుంభనం బెదఁగోరి
వర్ధిల్లు యమునాప్రవాహ మనఁగ
గమకించి చక్రవాళము దాఁటి యుద్వృత్తిఁ
బొదలినతిమిరంపునది యనంగ
నస్పంద మగుచు మేరుస్పర్ధఁ బెరిగిన

గజ్జలాచలవలత్కాంతి యనఁగ
గగనలక్ష్మీతనూస్థగితమై నిబిడత
దులకించు పచ్చికస్తూరి యనంగ
తే. దండధర గదాదండ వేదండ తుండ
నీల నీరద నీలిమ లాలితంబు
జారిణీజారసమ్మోదకారి యగుచు
నంధతమసంబు పర్వె రోదోంతరమున. 142
తే. అట్లు ఘోరాంధకారమాయావరణము
రణ మొనర్పఁగఁ దివురువారలకె కాక
యఖిలజనులకు నిమ్నోన్నతానభిజ్ఞ
తావిచారంబుఁ గఱపె నత్తఱి గణింగి. 143
ఉ. నెక్కొని కర్కశుం డయిననిష్ఠురపుందురకాతఁడెంతయున్
వెక్కసమైన కోపమున వెన్కొని తమ్మొగి హెచ్చరింపఁగా
నెక్కొనుకోట నల్గడల నిక్కడ నక్కడ నాక తేకువం
గ్రిక్కిఱియంగఁ బౌఱి పరికింపఁగ రానిబలం బసంఖ్యమై.
శా. దట్టంబై యపసవ్యసైన్యచయ ముద్ఘాటించుచు న్మించి తా
రిట్టట్టై కరదీపికాతతు లిలాయీలు న్మతాబా ల్గడీ
చుట్టు న్నిల్పిరి వేనవే ల్వాలమరాజోదు ల్ప్రయాయత్తులై
లట్టా ల్గట్టిగఁ బట్టి బిట్టడచి రా రావుత్తుల న్బత్తిగాన్.
ఉ. వెన్నెల దీర్చి కాచినచవిం గడుచందురుజోతివెల్లువల్
చెన్నెసలార విస్ఫురదసిప్రముఖప్రకరాదిసాధనా
భ్యున్నతి నొంచి చించి రిపుయోధతతిం బదివేవు రన్యమా
సన్నత లైకభాగవినివిష్ణులఁ జేసిరి మన్నెసైనికుల్. 146
తే. కోటచుట్టును బ్రతికోట గొలిపినట్లు

బిట్టలముఁ గ్రాఁగఁ బీనుంగుఁ బెంట లయ్యె
నట్టులయ్యును బిరుతీక యవనబలము
లక్షలకొలంది పొదువుచు లగ్గ కెక్కె. 147

శా. అర్ణోరాశితరంగమండలభరన్యాయంబుగాఁ బైపయిన్
గర్జానుంతులు నిండి మెండుకొనుచున్ గాఢోద్ధతింబర్వినా
కీర్ణాంతర్గృహపంక్తి సంగతుల ముంగిళ్ల న్మహాజారంబులన్
నిర్ణిద్రంబుగఁ గోటలో రిపుభటానీకప్రయుక్తంబులై. 148

ఉ. అప్రతిమాభిమాననిధి యైన మహాగుణశాలిరావువం
శప్రభుమౌళి యిబ్బల మసంఖ్యము దీని వధించు టెట్లు భీ
మప్రదరంబునం బిలుకుమారియు నోటమిలేక మించి యీ
వప్రము నిండబారె ననివారణమై యిఁక నిల్వ వోవునే.

ఉ. వేలకొలంది చచ్చుచును వీఁగుచు దక్కినవీరు లెక్కుచుం
బోలినకిన్కచే మిగులఁ బోరుచు నుండెద రిట్టిపట్టునన్
నాలుగువేలకాల్బలమునం దిట మూఁడి యపారమైన యి
య్యాలమునన్ జయించుటడియాసనిజంబని తావితాకుఁడై.

సీ. తనతమ్ము నవనిభృద్ధైర్యమహాశౌర్య
వేంగళరాయభూవిభుని నొకనిఁ
దనదుమామ నమేయదర్పదర్పాధీశు
చెలికాని వేంకటక్షితిపు నొకనిఁ
దనబాంధవుని రిపూత్కరవనీఘోరద
వాగ్నిదామర్లదమ్మన్న నొకనిఁ
దనసైనికాగ్రణి ననుపమదోర్వీర్యు
నినుగంటి నర్సావనీశు నొకనిఁ

తే. బిలిచి యసమానకక్ష యిబ్బలము పెంపు

తెంపు సైరింపరా దింకఁ దెగువ జేసి
మనల శుద్ధాంతకాంతా ప్రమాపణంబు
నెఱపి యభిమానధనమె మన్నింప లెస్స. 151

మ. బలవంతుం డగు వైరిపైఁ దొడరి దోఃపాండిత్యముల్జూపి రక్ష
విలసత్ఖ్యాతియు మానరక్షణము సద్వృత్తిం బ్రవర్తిల్లి రక్ష
కులముం బెద్దలు మెచ్చికొంటయును గల్గున్నీఁద నాతారకా
జలజాతాప్తనిశాకరం బగు యశస్సంపత్తియుం బర్వెడిన్.

ఉ. మానము గాచుకోఁదలఁచుమానుషము ల్గలవారు పౌరుషే
యానకు భూషణంబుకుల మారడిఁ బుచ్చక సాహసించి నా
కీనిపుణప్రతాపధృతి యెన్నిక గావున నస్థిరంపుఁబ్రా
ణానకు డాగి శాశ్వతధనంబు యశం బది మాపుటొప్పునే.

చ. అనిబహుభంగులం దెలియ నాడినమీఁదటఁదత్సహోదరుం
డనియె విరోధిదుష్టమతి యైన దురాత్ముఁడు రాజు యావనా
వనిపతితద్వశుం డగుచు వర్తిలుఁ గావున వారి నోర్చుచిం
తనమును దాలదవ్వు లన తారసిలం గల దంచుఁ దెల్పితిన్.

క. వినరైతి రిట్టిహేతువు
జనియింపఁగ వలసె మనకు సాంఘాతికమై
మొనకొనియె మరణకాలం
బనుమానం బింక నేమి యనవుడు నంతన్. 155

క. చెలికానివంశసంభవు
నలఘుతరస్థైర్యు ననిచె నవరోధవధూ
కులకంఠనాళకృంతన
కలనాదారుణవితానకఠినత నెఱపన్. 156

తే. అతఁడు నభిమానరక్షణార్థ ప్రచార

దారుణాకారసాహసోద్ధత్య మమర
నంతిపురి కేగ మొఱసె దిగంతరములు
ధరణి వడవడ వడఁకె భూతలముబెగడె. 157

తే. రాయమణి రాణితనకుమారాగ్రయాయి
నపుడు కొండొకదాదికి నప్పగించెఁ
గోట వెడలించి బ్రతికించుకొమ్మటంచు
నట్లు గావించె నద్దాయి యడలువోడమి. 158

తే. మఱియు నారాయమన్నినిమానవతియుఁ
బాణితలమున శాతకృపాణిఁ బూని
దానిచే మేను దోరఁగె మద్వైరివంశ
మకట నిర్వంశ మగుఁగాక యని శపించి. 159

తే. అపుడు పశుపక్షిమృగములు నవనిజనము
లభ్రవాణియు విస్మయం బందికొనుచు
నమ్మహావీరపత్నిశాపమ్మువలన
నట్ల కాఁగల దని కొనియాడి రంత. 160

క. ఘననిశితఖడ్గధారణ
మొనకొని చెలికానివంశమూర్ధన్యుఁడు పెం
పున వడివడి నంతఃపుర
వనితాజనతాతిచిత్రవధ విధి నడపెన్. 161

తే. తక్కఁగల యట్టి యభిమానధనులు వెలమ
లొక్కనూరిండ్లవా రనలోగ్రశస్త్ర
నిహతులై రంగనాశిశుసహితు లగుచుఁ
దద్విదారణ మెంతని తలఁపవచ్చు. 162

తే. దేవతిర్యఙ్మనుష్యులం దీవిధంబు

పెంపు. గనలే దటంచు నిలింపులెల్ల
వెలమవర్ణంపుసాహసవిక్రమములు
భళిభళీ యని పొగడి రభ్రమున నుండి. 163

మ. అపు డాశాకరికర్ణకోటరపుటాహంకార నిర్వాపణా, నుప
మస్వానవిఘూర్ణమానపటహం బొక్కంట మ్రోయించి
రో, షపరీతం బగు మానసంబున ధరా జంభారి రంగ
క్షమా, ధిప రత్నంబు బురుంజు లెక్కిన విరోధిశ్రేణిపై
మార్కొనెన్. 164

శా. దివ్యాస్త్రప్రణిపాతనంబునకు నుద్విగ్నంబుఁ గైకోకప, ద్మ
వ్యూహం బభిమన్యుఁ డేడ్తెర విభేదప్రౌఢిమై చొచ్చిన, ట్టవ్వా
జోద్ధతి నేకవీరుఁడయి ఘోరారాతివిభ్రాంతిశ, స్త్రవ్యాపా
రము చీరికిం గొనక యాశౌర్యాఢ్యుఁ డూలొక్కంటయున్.

ఉ. సింగపుఁబిల్ల బారిఁ బడి చిందరవందరలైన కొమ్ముటే
నుంగులుపోలె బెబ్బులిఁ గనుంగొని పారెడులేళ్లపోల్కినా
రంగనృపాలుఘాటి కెదురన్నిట నిలుచుకయేని లేనివే
ర్మిం గడుభీతి నొందియును మేటిమగల్తు రకల్మషోగ్రులై.

చ. పలువురుగూడి యొక్కమొగి బాణకృపాణపరంపరాసము
జ్జ్వలతరచాకచక్యము దిశావలయంబుల కెక్కి పాఱ నూ
ర్పులు నిగిడించుచుం జెలగి పోరికిఁ దార్కొనునంత వాలునుం
బలుకయుఁబూచిపట్టెనరపాలశిఖామణియోహటించుచున్.

చ. తరమిప్రతాపదర్పితులఁ దద్రిపుయోధుల నూచముట్టఁగాఁ
గరములు పెందొడల్దలలు కంఠతలంబులు చెక్కుచెక్కుగా
నరకుచు దూగి పాఱవడి నల్వుర ముప్వుర హత్తికుత్తుక
ల్దరగెఁ జలంబు చేధుమికి లాఘవలంఘనలక్ష్యచాతురిన్.

చ. పరివరలైన మేనుల నపారములై ప్రవహించుచుండ నె
త్తురు జడిసోన వెల్లువలు తూములు వెట్టినయట్లు వచ్చి పె
న్నురువులు గట్టిపాఱ యవను ల్బిగ డందుచు వీఁగి వచ్చియు
ద్ధురశరజాలము ల్వఱపి తుత్రించిరి రాయకరాగ్రిఖడ్గమున్.

ఉ. ఉక్కున మిక్కుటంపుఁ దమి నొక్కట నుక్కుటలుంగుటీలు
కెం, పెక్కఁగ నుంగవం దొరఁగు నింగిలపు స్రజ ముప్పతిల్లఁ
గాఁ, బ్రక్కన బూచి పట్టి భుజగర్వసమున్నతు జానుఖాను
నిఁ, దొక్క యగల్ప వాఁ డవనిఁ ద్రెళ్లను రాయనికుంత
సంహతిన్. 170

మ. ఉదితక్రోధమునం బెనంగు నృపవర్యుం జూచి జంత్రాల్మహామ్మ
దుహుస్సేనుమయూరుదారుణరణోన్మాదంబునం డాసి యు
న్మదుఁడై యమ్మరిఁ బోసి రేఁచి తునిమె న్రావ న్వయోత్తంసు
చే, తిదృఢంబైననిశాతకుంతము హాతాద్వేగంబుచేసత్తఱిన్.

ఉ. రావుకులాగ్రగణ్యుఁడవురా భళిజోదువునీవె యంచు వీ, రా
వలి మెచ్చఁ గ్రచ్చఱ శరాసనముం గొని యంబుఁ గూర్చి నీ
చేవ యణంతుఁ జూడు మని శాతశరంబునఁ ద్రుంచె నిష్ఠురా
రావ మెలర్ప వానితల రౌతులు భీతిల జాతశౌర్యుఁడై. 172

చ. అది గని రోషరూషితహృదంతరుఁడై తరవారు దుస్సి దో
ర్మదము వెలార్చుచుం బిలుకుమార్చి నసేకులయోధవీరులం
గొదగొని సంకెల ల్గెడపుక్రోల్పులిపోలిక సీతఁ డింక నే
జడిపెద వీరినం చెదిరి సాహసశాలిబిలాలురాయనిన్. 173

తే. అట్లు చనుదెంచువాని దురాగ్రహాగ్ర
హాగ్రసితచిత్తు నతిమత్తు నప్రవర్గ్య
ఘోరరథినీయుతునిఁ జూచి యారవీని

సాహసోత్సాహ మని కడు సరభసమున, 174

మ. చల ముప్పొంగ నభంగసంగరకళాసంరంభియై యిట్లు మి
న్నులు ముట్టన్ గరులంటఁ దూపుగముల న్నోనెసి యేనెసి
యమ్ములకు మ్ముల్వడి రొమ్ములెమ్ములగల న్మన్నేసి యన్నేసి
మా,ఱులుచే వెల్లినపోటు లోటుగని తీరన్ బాకు సారిం
చుచున్. 175

మ. అరివర్గంబులు జుట్టిముట్టి తనబాహాహాంకృతిస్ఫూర్తిఁ జూ
పఱు లగ్గింప నిలింపకోటిచదలం బైపై నిరీక్షింపఁ ద
త్కరవాలమ్మున రంగరాయవసుధాకాంతుండఖండోద్ధతిన్
శిరముం ద్రుంచెఁ గరీంద్ర మబ్జముబలెం శిద్దీబిలాల్ఖానునిన్.

వ. ఇట్లమ్మహీమండలాఖండలుం డుగ్రవేదండంబు శుండాదం
డంబునం గమలషండంబు దెమల్చినపగిది నిజభుజాగ్రజా
గ్రన్మండలాగ్రంబున నుదగ్రభంగిం గదిసి సవ్యాపసవ్య
ప్రచారంబులం జెలంగి సెలగివైచుచుం బ్రచండగతి నఖం
డదోఃపాండిత్యంబు నెఱపునప్పు డుప్పరం బెగసి ఛత్రపతి
ప్రభృతిరజపుత్రవ్యూహంబును షుకురుల్లాదిసాదినికురుంబం
బులును బహుపదాతివిసరంబులుం బ్రసారిత కరవాల భిం
డివాల నిశిత విశిఖ జాల ప్రముఖ నిఖల సాధనులై యా
యోధనంబున నయ్యశోధనుం బొదివి పదివేవు రేదువెఱ
కినకరణిం గఱకుటంప జల్లుజల్లునం బయిం జల్లుటయు గా
యమ్ము గాయమ్ముల వఱ్ఱుగా నోనాటినం దొరఁగు శోణితా
సారంబు మేర మీఱం గుసుమితకింశుకాకారంబు పూని
యుం దిటంబు సడలక కొంతసేపటికిం బడలిక గ్రమ్మం గ్రమ్మ
ఱఁ జముదాడువెఱికి జళిపించుచుం బ్రత్యాలీఢపాదస్థుం

డయి నిలిచి ఘూంకరించుచుం డఱముచుం గఱచివయిచు చుం గొంతపడవు పోరి యనంతరంబ బలిమి దఱిగి మైసోలి తొరఁగి మింటికెగయు తగరుజక్కోలికపోలికం బ్రద్యోత మాన జ్యోతిర్మయస్వరూపమ్మున నమ్మహావీరపురుషమూర్తి మూర్తిత్రయీమండలుం డగు మార్తాండునిమండలంబుఁ జించుకొని యభ్యంచితప్రకారంబున నిర్దివిజపురి కరుగు దెంచె నప్పుడు. 177

ఉ. అవ్వల నెట్టులుండెను దదాత్మజుఁ డాధరణీశుసోదరుం
డెవ్విధిఁ గాన్కరై రి దుర మిట్టి విదారుణావృత్తిఁ బర్వుచో
నెవ్వగ మానె నిట్టికరణిం ధరణీజనకోటికాత్మ నం
చవ్వోయిగండ్ల వేల్పుడుగ నాలపుదిండ్ల యగార లిట్లనున్.

వ. అంత నగ్గడీదుర్గంబునందుఁ గ్రందుకొని యమందమంద రాచల విఘూర్ణమానార్ణవమధ్య ప్రభూతభీతికరకాలకూ టానలజ్వాలాభీలంబై దవానలావేశితకుత్కీలంబుచందంబు నం గీలిలీలాకలాపం బపారంబై ప్రళయకాలానలంబై ప్రవర్తితవైశ్వానరప్రతాపంబులం దిరస్కరించుచుఁ జిటచ్ఛిట చటచ్ఛటార్భటీనిర్దళితదిక్కోటరం బగుచు నుద్దండ దండ ధరమండలాగ్రంబులం బోని చండ జిహ్వామండలంబులు పుండరీకప్రభవాండభాండంబు మండిపడం జేయ భూయిష్ఠ ప్రకారంబున నిండికొనుచుం గండు మిగిలి యనేకప్రకార విధ్వస్తస్త్రీబాలవృద్ధాది బహుప్రాణిలోకభీకరంబై తొంటి కాలంబునాఁటి ఖాండవదహనంబుచందంబున నిర్ధూమ ధామంబుగా మండం జొచ్చె నప్పు డుప్పరం బెగసి బురుంజు లెక్కిన ఫిరానుమండలంబు లుద్దండ వేణుదండ మండలా

ఖర్వపర్వపటపటాత్కారంబు ఘోరంబై యనేకశతఘ్నికా
నికాయనిక్రామ భైరవారావశంక ననుకర్షింపం జంకు వొడ
మి పుడమికిం దిరుగ నుఱికి మహాద్భుతరసవిభుగ్నమానమా
నసులై గడీక నతిదూరంబునం దిరుగువారం బరువకట్టి
నిలిచి రాసమయంబున. 179

తే. దాది గొనిపోవు రంగరాట్తనయమణికి
నష్ట మేతెంచికొని పోయి యవనపతికి
నప్పగించిరి తద్భటు లాదరమున
నతఁడు నబ్బాలు నతికరుణార్ద్రుఁ జేసి. 180

ఉ. ఆదొరసోదరుం డగు బలాఢ్యుఁడు వెంగలరాయమౌళి తా
హైదరుజంగులక్కురునకై నడవం దలఁచె న్యుగాంతవే
ళాదవపావకాకృతి నలంఘ్యపరాక్రమదర్పితాత్మ సే
నాదృఢబాహుసాహస మనంతవికాసము నింపఁ దృప్తుఁడై.

ఉ. భాసురశౌర్యుఁ డాంధ్రకులపావనుఁ బాపనృపాలవర్యు ము
న్నే సమకొల్పె రంగధరణీధవమౌళి మదగ్రజుండు దు
శ్శాసను నోహటింపఁ దగు సాహసవంతుఁడు భీమసేనుఁ డే
కాసడి సన్నవాఁ డనినకై వడి రాజు బలంబు డింపఁగన్. 182

ఉ. కావున నింక లక్కురుచి కాకుపడ న్జగడం బొనర్చు టే
చేవ యటంచు నెంచి నృపసింహ మఖండితరోషఘూర్ణమా
నావిలమానసుం డగుచు నాహవదోహళకాహళానకా,రా
వము మిన్నగల్ప నగరాజితగోపుర మెక్కి యుక్కునన్.

తే. ప్రకటబలుఁ డందు నిలిచి నాలుకలు గ్రోయు
నుగ్రతక్షకకర్కోటకోపమాన

మాననీయశతఘ్నికామండలంబు
నాదుకొలిపించె లష్కరుమీఁదఁ బెనఁచి. 184

సీ. ఒకఫిరంగీగుండు నికటస్థలీవల
ద్బృహత్సామజములఁ గుప్పలుగఁ గూల్చె
నొకజజాయీవ్రేటు ప్రకటధాటీనట
ద్వరఘోటకములఁ జుప్పర మడంచె
నొకరేకలాదెబ్బ యుద్ధతారాతిరా
ట్పటకుటీరములకంజము లగల్చె
నొకతుపాకీతాఁకు సకలారిసైనిక
నికరాంగలతికల వికలపఱచె

తే. మాటుమఱుఁగున గుఱిఁ జూచి వేటకాండ్రు
మెకములఁ దెరల్చుచాడ్పున నొకట నొకట
లష్కరు చికాకుపడ నేయ లలి దొరంగి
రాజశిబిరంబు లేచి దూరంబు దొలఁగె. 185

చ. అపు డుదయాద్రిమీఁదఁ గన నయ్యె సుధాంశుఁడు పచ్చ
తఘ్నికా, విపులరవార్భటు ల్దలియు వేడ్క నభోభువనం
బున న్సరీ,నృపపతి లేచి పూర్వశిఖరీంద్రము పేరిటి ఫుట్టు నె
త్తున,చ్చపుఫణ మట్లు తత్కలిత శాఙ్గపదం బనఁ దోచు కం
దుతోన్. 186

క. నెలపొడిచెం జెంగలువలు
నలివిడిచెం జక్రవాకనయనోదకముల్
జలజలవిడిచె న్వెన్నెల
జిలజిలదిక్కులకు నొడిసెఁ జీఁకటు లెడసెన్. 187

వ. తదవసరంబున: 188

సీ. కదనరంగస్థలి కలియుగార్జునుఁ డన
నలరారు రావుచిన్నయ్యగారు
కాకర్లపూడివెంకటరామరాజాది
తేజోదివాకరుల్ రాజపరులు
యినుగంటివంశపావనులు ధర్మారాయ
నరసింహరాయభూనాథముఖులు
పరుషాభియాతిభీకరసాహసౌద్ధత్య
బాహుశౌర్యులు కంది బండవార
తే. లాదిగాఁ గలశూరాగ్రయాయులెల్ల
బలసి యిరుదెస నడతేర నలఘుపటిమ
భర్గభార్గవవిక్రమపరిక్రమంబు
డంబు నెఱపంగ గదలి బీరంబు మెఱయ. 189

సీ. బిస్నినిఁ బఱతెంచు బిరుదు రాహుత్తుల
కత్తులతళతళ లాఁరోఁనంగ
నిరుచక్కఁగనుపట్టి మెలగోల్తుపాకుల
మూఁకలకలకలంబులు చెలంగ
బారుగా నిలిచిన పందీటిమొనగాండ్ర
కనుగాండ్రతనము భీకరత నెఱప
నురువడిఁ బఱతెంచు నొంటివస్తాదుల
ముస్తాదు లంతంత మురువుఁ జూప
తే. వెలమదొర లెంద ఱేని దోర్వీర్యకలనఁ
గలనఁ బిరుతీనిమగఁటిమ ల్దెలుప నుఱక

కలఁకుదన మ్మొప్ప నపుడు లష్కరున కెదుర
వెంగలన్నృపాలమణి కోటవెడలి నడచె. 190

ఉ. ఏనిక దోయిమీఁద నెనయించు డమారపుటోకు లాకసం
బానఁ బ్రభాసమానసనుదార్భటిమద్భటకోటిసింహనా
దానకు దానకుంభితమదద్విరదాకృతి గాంచి శత్రుసం
తానము భీతిలన్నడచి డాఁకొనె వెంగళరావు లష్కరున్.

మ. అవనిం బెల్లుగఁ బద్మనాయకులు దృప్యద్వైరివక్షంబుపైఁ
గవియం దానును బద్మనాయకసమాఖ్యం బూని యుం
డుట, స్ఫావె యంచు నృపచే మహోన్నతగజాయూథస్థితిం
బొల్చె నా,రవిబింబ ముదయాచలేంద్రశిఖరాగ్రం బెక్కె
శోణద్యుతిన్. 192

ఉ. దృప్తనిరోధియూధములతో నెదిరించుటకై చతుస్సహా
స్రాప్తబలంబుతో నెదిరి సాహసధుర్యుఁ డితండు జూడ సం
సప్తకకోటిపైఁ దొడర సాగిన క్రీడియె కానిచో సము
ద్దీప్తము లకుపాయదళ దీని నెదుర్పగ నోర్వ కొప్పనే. 193

చ. అని యవనీజనంబులును నభ్రచరుల్వారఁ గంది చూడము
న్మనుజనిశికిమార్కొనుట ముఖ్యముగాఁ దలపోసి తూగునె
శ్కొనుకినుక న్నిజాప్తభటఘోరశరాగ్నులఁ జుట్టుముట్టి క్ర
క్కన రవళించుచుం దదధికారి పుళిందవని న్దహించుచున్.

చ. అతులితబాహువిక్రమసమగ్రత నిట్లరుదెంచు వెంగళ
క్షితిపుబలంబుమీఁద జినిసీపయి కావు వసించు యోధసం
తతులు ధమాధమీనినదదర్పితభూరిశతఘ్నికల్రయో
ద్ధతి నిగిడింప నప్పగలఁ దాకి మగంటిమిచూపు తెంపునన్.

సీ. ఒహోహుభీరభటులవారకహాకహార్భటులకు
రణభేరికాఢాంవిరావములకుఁ
జటులతురంగహేషానిస్వనములకుఁ
గరిఘటాపటలఘీంకారములకు
రాహుత్తఖడ్గధారాచకచ్చకలకుఁ
గోదండశింజినీనాదములకుఁ
గెరలి మోఁగెడు తుపాకీధాంధమిలకు
రహఫిరంగీగుండ్ల రాకడలకు
తే. దిటము చెదరక బెదరక యడరుదొట్టి
కిట్టిలముగాక జిగిసీని జుట్టుముట్టి
కప్పికుప్లాము మొదలుగా నొప్పువారిఁ
దదధికారులఁ జంపిరి దర్ప మెసఁగ. 196

తే. అప్పటిరణంబునందైన నొప్పి దప్పు
లెన్న నిరువాగునందు న న్నిన్నియనక
జరిగె నభిమన్యుయుద్ధావసరసముద్ధ
వీరరససంహతానేకవీరసరణి. 197

చ. కదన మపారమై పఱచెఁ గత్తులు గత్తులు నీటు లీటియల్
గదియ నెకాయెకిం బడి చెకాచెకలై తునియంగ నొండొ
రుల్, చెదరక గ్రమ్మ నెత్తురులు చిమ్ముకరమ్మున జొత్తుపావలై
చిదురుపలై ధరం దొఱగి చెయ్వులు దక్కి భయంబు నిం
పుచున్. 198

మ. అమరుల్దానవులు న్సరోషకలనాహంకారులై తారసిల్లి ము
దం బుచ్చి చనం బెనంగునటు లోలిం దాఁకి యన్యోన్యశఖ

ష్టముఖాఘాతముల న్నికశ్చరణవక్షఃకంఠము ల్వ్రోస్సి తుత్తు
ములై రయ్యిరువాగువార లప్పు డాదోర్నామ్నియుద్ధంబునన్.

సీ. ఈటె లీటెలఁ జుట్టి యెగచి కఠారము
ల్పొఱికి పేసురములు విరియఁ గ్రుమ్మి
తరవారు తరవారు నొఱసి మిణుంగురు
ల్గురియంగ జబ్బల కుఱికి నరికి
బల్లెము ల్బల్లెలఁ బాపి చంకిలి ద్రాసి
యలుగక డంబాన నంటఁ గ్రుచ్చి
కత్తికత్తి నగల్చి తుత్తునైలై రాల
విసరి యొండొరువులఁ గసి మసంగి

తే. గుండియ ల్వ్రీల నేజాల గ్రొలఁది గ్రుద్ది
ప్రేవు లురులంగ సాదుల జావఁ బొడిచి
పోటుదోటోనిబిరుసునఁ బోరి రిట్టు
లుభయసైనికయోధు లాయోధనమున. 200

చ. కణఁగి పరస్పరంబు సెలకట్టకపోవుడు ఘోరయుద్ధ మా
ఫణిపతికి న్వచస్పతికి భారతికి న్వశిపోవ దెంతయుఁ
గణుతి యొనర్పనైననది గన్గొనఁ జొప్పడు తొంటి రామరా
వణు లరణంబుకన్నఁ గురుపాండవయుద్ధముకన్న మిన్నయై.

వ. మఱియు నవ్వీరపుంగవుం డగు వెంగళరాయధరాపురంద
రుని బలంబులు భుజాస్ఫాలనంబులు సలుపుచుం బలంబున
నావిష్కృతక్రోధరసాధీనులయి ముష్కరతురుష్కధాను
ష్కానీకినీనికాయంబుఁ బొదివి హతప్రత్యాహతంబులు
గాఁ బోరిపోరి యితరేతరకరవాలధారానిపాతంబును బర
స్పరకఠారికావిపాటనంబును నన్యోన్యకుంతనికృంతనంబును

మిథఃకర్కశగదావిదారితశారీరావయవంబునుం గావించు
చుం బిరుతివియక ఖడ్గాఖడ్గియుం గుంతాకుంతియుం గచాక
చియును బాహాబాహియునుంగా సంకులాహవం బతి
భయావహం బయి పరఁగం బ్రవర్తిల్లు నప్పుడు. 202

క. ఒకధూము రేఁగి లష్కరు
పికపికలై తుములరణము పెంపున నన్యో
న్యకరాసిసంహతులచే
వికలతఁ గని రొరులు తమరు వీ రనుకొనకన్. 203

సీ. సంకెల ల్దెగ నూడ్చి సాధ్వసావిలములై
బెగడొంది పఱచు స్తంబేరములును
గట్టుత్రాళ్లు గలించి కళ్లెల కాఁగక
భీతిల్లి పరువెత్తు వీతితతులు
తరవార్లు మఱచి కత్తళములు జీరాడ
నూడనిఁబాడు రావుత్తవరులు
దండుకల్లిల్లిచే నొండొండుగానక
కానకై జరగెడు కాల్బలంబు
తే. లాయురవశిష్టులై తారుగాయగాండ్రు
జీవితాశలు వదలి భుజించుకొనుచు
నొరలు బిబ్బీలు నగుచు లష్కరు చలించె
మందరోన్మథితాంభోధిచంద మొంది. 204

చ. అపుడు నబాబుదుర్గమతమోద్భుతశౌర్యపరాంగవేంగళా
ధిపభటనిర్నిరోధసముదీర్ణపరాక్రమదీర్ణనైజయూ
థపగతదైన్యమారసి నితాంతసమాకులచిత్తవృత్తియై, నృ
పవరుఁ బూసపాటికులునిం గని యిట్లనియె న్ప్రియమ్మునన్.

ఉ. వెంగళరాయఁ డెంత రణవీరుఁడొ కాని నితాంతవిక్రమా
భంగురశక్రసూతియయి భాసిలుచు న్మదుదగ్రసర్వసే,నాం
గములెల్ల తుత్రిళ్లడచె నాతని యాహవకేళి కిప్పు డె,న్నం
గఁ ద్రిగర్తసైన్యము లనం గనుపట్టెడు నిబ్బలావళుల్.

క. రేచెర్లగోత్రసంభవు
లై చెన్నగు వెలమవారి యభినవశౌర్య
ప్రాచుర్యబలముఁబోలిన
దేచాయం జూడ మవని హిందువులందున్. 207

సీ. మెకములనడుము చించుకవచ్చు బెబ్బులి
పోలికె బొబ్బిలిపురినృపాలుఁ
డుడివోని కినుకచేఁ దొడరి యీశిబిరంబు
నడిబారు చొచ్చి వెన్నడినవారు
ఘోరదావాగ్నిచే నీరసారణ్యంబు
బొడ వడంగుడునట్లు కడిమిదొరఁగి
చనియె నస్మత్సేనసంగ్రామరంగంబు
వీనుంగుపెంటయై పేర్చె నింక

తే. నేమిసేయంగ నోపుదు నేర్పరించి
వీరు నెవ్వాని నోడఁగూర్తు వీరినోర్వ
మున్నె సేనాధిపతులెల్లఁ జన్నవార
లంతకునియింటి కంతంత నతిథు లగుచు. 208

తే. వారు స్త్రీబాలవృద్ధసంహారఘోర
దారుణవిపత్తి కోడఁబడి బారుకట్టి
మరణమున కెత్తివచ్చు నస్మానధనులు
బహుజనహతంబు సేయరే భండనమున. 209

తే. రావుహారల యుగ్రశౌర్యప్రసంగ
మది యమానుష మని వింటి మ ట్లెఱిఁగి.
నీదురాలోచనాసముత్పాదనమునఁ
గానలే నైతి నిటువంటిహాని యగుట. 210

మ. తెగి వంచించినఁ గార్యహాని యగు నీతీవ్రప్రతాపంబు గా
నఁగ నౌ మీఁదటఁ దద్బలప్రథితజన్యప్రౌఢితో నుండి రా
పగ సాధించుట కీవు సైన్యపతివై బాహాబలోద్వృత్తి చూ
పిగురుత్వంబు వహింపు మింక యనినన్ భీతిల్లి రాజోర్వునన్.

క. విధివోమినట్ల యగు నని
పృథురభసం బొప్పఁ దురగభీషణహేషా
విధురితదిఙ్ముఖుఁ డగుచుం
బ్రథనమునకు నరుగుదెంచి పార్థివుఁ డలుకన్. 212

మ. భుజగక్రూరశరాసవల్లరికరాంభోజంబునం గీలుకొ
ల్పి జిరాగుజ్జపుఘోఁటుతోడ నతఁడుం బెల్లార్చి కాకప్లపూ
డి జగన్నాథధరాధినాథు లగు రాడ్వేదండము ల్పుట్టి రా
నిజదోశ్శౌర్యము చూపఱు ల్మిగులమన్నింపంగ నత్యుద్ధతిన్.

తే. నడచె వెంగలరావుసైన్యంబుమీఁదఁ
దనభుజాదండమండితధనురఖండ
చండమౌర్వీనినాద ముద్దండ మగుచు
సకలదిక్కాండజనములఁ జెవుడు పఱప. 214

చ. పరుషపరాక్రమాభినవభార్గవమూర్తికి వెంగళక్షమా
వరున కెదుర్ప లేననియొ వారక తాం డ్రకులీనుహేతిశాం
కరికసుభిక్షు సేయనగు కాంక్షనొ నెమ్మదిలో జనించె న
త్వరతరమై పలాయనపుయోజన యోజననాథమాళికిన్.

శా. ఆరాజన్యునిషేఁజూపైఁ బ్రళయరౌద్రాకారుఁడై పేర్చుచున్
వీరగ్రామణి రావువంశమణిదోర్వీర్యాధరీభూతనా
నారాతిం జెలికానివంశజుని నన్యాసాధ్యుదక్షున్ననున్
ధీరస్వాంతుల కందిబండకులులం దీకొల్పె నుద్వేగుఁడై.

శా. వారు ఘోరశరాసపల్లరుల నిస్వానంబు లభ్రంపగా
నీరేజాంతరధాత్రరాష్ట్రిభయకృన్నిరంధ్రమంద్రధ్వనిన్
మీర న్రాజవతంసుసైనికులకై మేకొంటయుం దచ్చమూ
వారంబు ల్పురికొల్పి డాసి కతిదుర్వారాసిధారారుచిన్.

మ. ఫులులుం గ్రోల్పులులుం గరు ల్కరులునున్ భూమీధ్ర
ము ల్భూధరం,బులు నంభోనిధులం బుఘు ల్గడియు చొప్పు
తెల్పుచున్ రాచబిడ్డలునుం బెల్ల ద్దొర ల్దురమ్మునకు నొడ్డా
రించి క్రొవ్వాఁడి శా,కులతో గ్రుమ్మెసలాడ సాగి కలుకన్
గోవిందశబ్దార్భటిన్. 213

సీ. కరికాండతుండద్రుఘనతాడనంబుల
వకవకలై కృకాటికలు పగుల
భీకరకరవాలభిండివాలాదుల
దాఁకుల నొగిలి కంధరము లగలఁ
బరిఘనిష్ఠురభూరిపరిఘాతనమ్ములఁ
దుండమ్ము లగుచుఁ బెందొడలు విఱుగఁ
బుంఖానుపుంఖప్రపూరితశరవృష్టి
నెమ్మోముఁ దమ్ములయెమ్మె చెఱుప

తే. నిరుపమానాహవోద్వేగనిర్ణిరోధ
విక్రమక్రమనైపుణీవినిహతాత్మ

పరచమూమండలముగాఁగ నురువడించి
యొండొరులఁ దాఁకి పెనఁగిరి గండుమెఱసి. 219

మ. హయరింఖాతతధూళిధూసరితమై యాగ్నేయయంత్రావళీ
రయనిర్యద్బహుధూమసంవళితమై రక్తాంబుధారాసము
చ్చయసంఛాదితమై ధనుర్విగళితాస్త్రధ్వస్తసేనాతనూ
భయదంబై కనుపట్టెఁ దత్సమరభూభాగంబు భీభత్సతన్.

సీ. శాక్తికప్రతతిపై శాక్తికానీకంబు
చక్రిహస్తులమీఁదఁ జక్రిధరులు
శస్త్రపాణులమీఁద నైస్త్రింశికావళుల్
నైస్త్రింశికులమీఁద నస్త్రధారు
లస్త్రధారులమీఁద నసిముసలాయుధు
లసిమౌసలికులపై నాశ్వికులును
నాశ్వికసమితిపై నలుకగౌంతికులును
గౌంతికవ్రజముపైఁ గావచికులు

తే. తూగి యిరులాగుదొరలతోఁ దొడరునపుడు
తుమురుతుమురును బొడిపొడి దుమ్ముదుమ్ము
నున్నినున్నియు నురుమునై చూడనయ్యెఁ
గదనరంగంబు నూర్పుడికళ్ల మగుచు. 221

మ. మరణేచ్ఛారతిఁ బద్మనాయకులధర్మవ్యక్తదోస్సారసం,గరు
లై రాచకులంబువారు సరిగాఁ గయ్యంబు వాటించుచోఁ
బరుషారాతితమస్సముద్ధతిహృతిప్రజ్ఞాసరోజాప్తులై, యురు
సంరంభవిజృంభితాగ్రహముచే నొప్పారు వేండ్రంబునన్.

సీ. జగడంపుటంచు లేనుఁగులపై కుఱికి బి
ట్టురిమి తుండంబులు నరికినరికి

పందీటె లలుగంటిపాఱ నుక్కున శిలే
బక్తరగుజ్జాలబసికిబసికి
వెన్నులు సరికట్టి విసిరి సిఫాయీల
చిప్పయీపెలఁ గ్రుచ్చి చిమ్మిచిమ్మి
కడిఖండములుగాఁగఁ గాల్పార పేరెద
ల్చికిలీకతారులఁ జించిచించి
తే. యలుకమై సూర్యసోమవీథులు పడఁగఁ
గొట్టి గోరించి లమ్కు కిట్టిట్టుపఱచి
తూలితుండెంబు వాడుచు దురముసందు
విక్రమప్రౌఢి నెఱపిరి వెలమదొరలు. 223

మ. అరిరాజన్యపయోధి నిర్మథనదీక్షారంభసంరంభమం, దరు
లా వారలఁ గిట్టి నెత్తురు వసంతంపుం జడిం దోఁగఁగా
శరవర్షంబులు గప్పి రప్పు డలుకన్ క్షత్త్రాగ్రణు ల్కార్ముకో
త్కరమౌర్వీనినదంబు లంబునిధినాదంబు న్విడంబింపఁగన్.

మ. కరవాలమ్ము లొఱ ల్వెడల్చుకొని ఖడ్గాఖడ్గిగా నంత దా
మరదమ్మప్రభుఁ డాదియైన వెలమ ల్మత్తద్విప శ్రేణిఁ దా
మరపువ్వు న్గోలనుంబలెన్ గలనభీష్మప్రౌఢదోఃక్రీడ చూ
పి రొగిన్ నెత్తురుటేటివెల్లివరద ల్పొల్పెఁ దత్రై పాఱఁగన్.

మ. అపు డన్యోన్యశరాసిభీషణరణవ్యాపారపారీణతన్
రిపులాటోపము లొప్ప రాచకొమరు ల్వెల్మ ల్బహుక్రోధవై
రపరీతాత్ములునై పరస్పరహతిం బ్రాణాంతపర్యంతముం
జపలత్వంబు వహింప కిట్లు పెనఁగెన్ సంగ్రామరంగంబునన్.

తే. శోణితనదీపరంపర లూన్పడనయ్యెఁ
దేలియాడెడు మత్తశుండాలజాల

చలద్ఘురకళేబరముల నావలగమించు
మావటీల్కర్ణధారుల కీవిఁ దెలుప. 227
తే. అట్టిజగడంబుఁ బటిమభయంబుగొలుపు
టంతయు నెఱింగి బాసట యనిచెఁ దనదు
మూలబలముల నారాజముఖ్యుఁ గవియ
నపుడు హైదరుజంగు రయంబు మెఱయ. 228
ఉ. ఆదళమీద మార్కొని యహంకృతి మత్సరవాహినీసము
త్పాదితఘోరవీరరణపాండితి యోర్చుచుఁ జెండుబెండుగా
మోదిరి వెల్మవార లసి ముద్గర పట్టిస భిండివాల శూ
లాదుల సాదులం ద్రిజగదద్భుతశౌర్యరసంబు పెంపునన్.
శా. ఆదుస్సాధులు సాదు లప్పుడ యుతాశ్వాసాదితస్తోములై
మీఁదం జెందెడుబాణవర్షములచే మేను ల్సరంధ్రంబులై
ఛేదచ్ఛేదములై పడ న్నడఁచి కాశీసేతుపర్యంతభూ
ప్రాదుర్ఖ్యాతయశోభిరాము లగుచున్ భాసిల్లి రాభూపతుల్.
క. శంకాతంకములేక ని
రంకుశగతి నడచి బలచయంబులతోడన్
వెంకయ్యమొదలు గలవీ
రాంకుల మైదొరగి చేరి రమరావతికిన్. 231
తే. వెంగళనృపాలమణియు నిజాంగలతిక
గాయములవఱ్ఱుగా మహోగ్రాజియందు
ఖానుసాహెబుఢేరాకు గదియ నడచి
చేర్చె నిల మేను ప్రాణావశిష్టుఁ డగుచు. 232
తే. లక్షదళమీద నాలువేల్దళముతోడ
కయ్యమున కెక్కుట సమానకక్ష యనుచు

నివ్వెరపడంగ వలువదు నవ్వుగాదు
దీపమింతైన గెలుపదే తిమిరహృతికి. 233

ఉ. ఆరణమధ్యసీమ హతులైన బలంబుల నిందు నందు వే
ర్వేర వచింప నేలపటువిక్రమధుర్యులు రావువారిలో
వారల రందరుకా యవనవర్గములో గజరాజసంగతం
బై రహినొక్కలక్షపడిరందుల నొక్కొకరుండు దక్కఁగన్.

వ. అప్పు డయ్యవనశిబిరంబు గ్రందుకొని. 235

సీ. వాజిశాలలు రిక్తవాహంబు లగుటయు
నదరురాహుత్తుల రొదలుకతన
నాలానములవారణావలిఁ గానని
హస్తిపకుల యంగలార్పుకతన
భర్తృజామాతృసోదర పుత్రాదు లాజిలో
వ్రాలుట కోఁ జలు బిట్టులకతన
రహితాప్తవర్గమై బహువిలాపస్త్రీలఁ
బోరలు సైనికసముత్కరముకతన

తే. నొంచి కాకు వహించి యత్యుగ్రుఁ డగుచుఁ
దడయ కేతెంచి యప్పు డుద్ధతులముల్కు
చాల నిందించె హైదరుజంగుఁ బిలిచి
యిట్టిదురవస్థ నినుఁ గూర్చి పుట్టె ననుచు. 236

ఉ. బొబ్బిలివారితో మనకు బొం దుచితం బని మున్ను మందరుం
డుబ్బి లిఖించె నాతనిహితోక్తి గ్రహింపక జిద్దు దెచ్చి పై
నబ్బురు మైనికిల్బిషపుటంబుధి ముంచితి వింతవట్టుః నీ
కబ్బదె కొద్దినాళ్ల కహహా యిఁకఁ జేసినయంతఁ దప్పకన్.

క. అని నిష్ఠురోక్తు లాడుచు
ననిలో మఱికోటలోన నరయుచుఁ దన్వా
జ్జనవిసరమరణదీక్షా
జనితాశ్చర్యంబు మదివిషాదముఁ గొలుపన్. 238

తే. యుద్ధరంగంబునం బడియున్నవీరు
జీవశేషునివెంగళరావు నరసి
చాల మన్నించెఁ దనకృపాచ్ఛాదనమున
నతనియగ్రజతనయ సంయుతముగాఁగ. 239

శా. మూసాబూసి కృపాప్రసాదమున కామోదించి యావెంగళ
క్ష్మాసంక్రందనుఁ డన్న లేకొమరుతో శారీరశస్త్రివ్రణా
యాసంబుం బెడబాసి సర్వధరణీశాభ్యర్చితఖ్యాతిచే
భాసిల్లెం దనమే ల్సహింపనిరిపుప్రాణాలిజాలిం బడన్. 240

తే. విజయరామరాజు వెంగళరావుతో
ననియె నీదు బంధుహితజనంబు
చనిన పిదప నీవు సంత్యక్తనుండవై
చనక బ్రతికి తేల యనెడు నంత. 241

క. నీవిభవమెల్లఁ గనుఁగొన
జీవించినవార మిట్టిచేష్టకు నీకుం
గావలయు పనులు దైవము
గావించు నటంచుఁ బలికెఁ గనలి యతండున్. 242

శా. ఆరాజన్యునిరాకపోకడల తూర్యస్వాన మాలించి దు
ర్వారక్రూరతరాఘపుంజ మితఁ డౌరా యంచు నీనేలపైఁ
బారేచీమలు మింటిత్రోవ నరిగేపక్షుల్మోద ల్గాగ నం
సారు ల్దూరనివారు వానవెలిగాఁ జన్వారు లే రుర్వినిన్.

వ. తదనంతరంబున నారాజకుంజరుండు దనయభీష్టసిద్ధికిఁ దద్ద
యుం బ్రమోదం బందుచు నిజశిబిరంబునం బటకుటీరం
బులో నోలగంబుండి బొబ్బిలిపురంబునం బట్టాభిషిక్తుండ
నగుదు నని తత్పురాలంకరణంబునకుం దత్సమయసముచిత
మంగళద్రవ్యానయనంబునకు నచటికిం దన దేవుల సమా
కర్షణంబునకుం బ్రయత్నంబునం బొరలుచుండె నంత
మఱునాటిదివసంబున. 244

శా. రాజన్యైకవధావధానవిధికై రంగత్క్షమానేతముల్, రాజీ
వాప్తసమానతేజు ననివార్యస్థైర్యధైర్యాచలుల్, రాజాం
కోట నమర్చె నేఘునుని ధీరస్వాంతుఁ డాకీర్తి వి, భ్రాజచ్ఛౌ
ర్యుఁడు తాండ్రవంశజుఁడు తద్భారంబు తాఁబూనుటన్.

మ. తనజాయాదినిబర్హణజ్వలితవార్తాకర్ణనోత్థవ్యథా, జనితంబై
పెరరేఁచురోషపటిమన్ క్షత్రాగ్రగణ్యైకహిం, సనదీక్షాధర
తిన్నై పరాక్రమము మించం దాండ్రపాపయ్యచ,య్యన నా
త్మీయుల నిర్వ్వరం దనకు సాహాయ్యంబుఁ గావించుచున్.

ఉ. దేవులపల్లి పెద్దనృపతిప్రవరుండును బుద్ధరాజు వెం
కావనిభృచ్ఛిఖామణియు హైహయసన్నిభవిక్రమాఢ్యులై
క్రేవల నేగుదేరఁ దన కేవలశౌర్యరసప్రభావసం
భావనపిక్కటిల్ల రణపార్థుఁడు తాండ్రకులీనుఁ డత్తఱిన్.

తే. అధికబలుఁ డైన యతనితో నాహవమున
కెదిరి నడచుట కూడని యిచ్చఁ బేర్చి
యొరు లెఱుఁగకుండ గూఢసంచరణకలనఁ
గడఁగి పరిమార్చు టుచితంబుగా యటంచు. 248

సీ. రామచంద్రునివంటి రాజత్పరాక్రమ
శాలి వాలిని ద్రుంచు జాణతనము
పార్థునంతటిజోదు పరఁగ దేవవ్రతు
మఱుపెట్టి నొంచిన నెఱతనంబు
ధర్మనందనుని యంతటిమేటికుంభజ
హరణార్థమై బొంకు దొరతనంబు
ననిలజుఁ డట్టివాఁ డతిరహస్యంబుగాఁ
గీచకుఁ దునిమిన రాచతనము
తే. తప్పు గనకుండుటలు ప్రసిద్ధంబుగాదె
జగతి నటుగాన గూఢప్రచారచర్య
నహితు నొంచుట ధర్మవే యని గ్రహించి
పనిచె నొకచారు నతఁ డుండుపట్టుఁ దెలియ. 249

క. ఆకంచుకి యల్లనఁ జని
యాకఱకుఁ రాచతేనియావసథసమా
లోకన మొనర్చి క్రమ్మరి
యాకీ లెఱిఁగింప నెఱిఁగి యెఱిఁగి యతండున్. 250

శా. అంతం దత్సహచారియుగ్మకముగా నారాత్రివేళ స్మహా
ధ్వాంతం బెంతయు నిండికొన్న యెడఁ దద్రాజన్యసేనానివే
శాంతస్సంచరణంబున స్సమయపర్యంతంబు ప్రొద్దుచ్చి ని
శ్చింతం జేరిరి శత్రురాట్పుటగృహశ్రేణీబహిర్ద్వారమున్.

తే. చేరి యచ్చేరువ నొకింతసేపు దడసి
యాలకించుచుఁ గడునిశ్చలాకమైన
తరిని ధేరాకనాతుకుట్టొరసి దానిఁ
దనక రాచూలిచేఁ జించుకొనుచు నేగి. 252

చ. తెలతెలవేగు నంతట నతిస్థిరత న్నృపసుప్తమందిరం, బలనిక
టస్థజాగ్రదుదర్కకయుగ్మము హెచ్చరించుచుం, నలికిడి
పుట్టనీక నిశితాసి నగల్చి మృగంబునొంపు బె, బ్బులిగతిం
బొంచి పొంచి చని భూపతి యున్నతిరంబు డాయుచున్.

సీ. మణికుండలద్వయీఘృణిమండలంబుల
దుమికెడు చెక్కుటద్దములవాని
నల వసంత జయంత నలకూబరాదుల
నట్టిట్టుపఱచు సోయగమువాని
భాగ్యలక్ష్మీసభాభవనాయితము లైన
తామరసాభనేత్రములవాని
హంసనంసత్తూలికాభ్యంచితం బైన
హాంబట్టుపఱుపుపై నొప్పువాని

తే. హస్తకములకృతోపబర్హంబువానిఁ
గించిదున్మీలితాక్షుఁడై మించు విజయ
రామరాజవసుంధరారమణుఁ గాంచి
తాండ్రపాపయ్య కోపంబు దీండ్రిలంగ. 254

తే. పులిపులి యటంచు మిగుల నార్పులు నిగుడ్చు
నంతలో మేలుకాంచి యయ్యవనిపాలుఁ
డిమ్యెలుంగెల్లఁ దాండ్రపాపయ్యపలుకు
తెఱఁగుఁ దెలిపెడు నంచుఁ జింతిలుచు లేచి. 255

క. తరవా రరసెడునెడ త
త్తర వాఱక తాండ్రకులసుధాధాముఁ డుదా
త్తరవారభటిన్మదవ
త్తరవారణమునకుఁ దూగు తద్రిపునరణిన్. 256

తే. కదిసి పైఁబడి యొకకేల నదిమినట్టి
వాఁడివాలున వక్షఃకవాటపాట
నంబు గావించె నతని యానాభికుహర
విదళితాంత్రవ్రజంబులు వెలికి నుఱుక. 257

సీ. నరసింహనఖరకోణప్రభిన్నహిరణ్య
కశిపుప్రకారంబు గారవించి
మరుదాత్మసంభవు కరవాలదళితదు
శ్శాసనాకారంబు నీసడించి
కుంభజాతాత్మజాకుంఠకృపాణికా
భిన్నధృష్టద్యుమ్ను చెన్నువడసి
వైనతేయత్రోటికానిర్దళన్మహో
రగరాజతేజంబు రహిఁ వహించి

తే. ధరణిఁ దొరఁగెడు పార్థివోత్తమునిఁ జూచి
నల దిలీప భగీరథ నహుష రంతి
శంతనులపోల్కిఁ దగెడు రాజన్యమణికి
నీకు నిటువంటిదశ యబ్బెనే యటంచు. 258

మ. అపు డాతాండ్రికులాభిమాననిధి యాహా రాజదేవేంద్ర నీ
విపులప్రాభవశక్తి నీనిఖిలపృథ్వీభారధౌరేయతా, నిపుణ
త్వంబును భాగ్యము న్వృథ చన న్నీచేయు దుశ్చేష్ట ని
ట్లుపభోగింపఁగ నయ్యె నిట్టివెత యం చుద్వృత్తి వర్తిల్లఁగన్.

తే. తాండ్రిపాపయ్య సలుపుధౌర్త్యంబువలన
క్షత్రివర్యుండు పులివాతకండ యయ్యె
ననుడు రొదపుట్టె నంత నయ్యవనినాథు
బలము లార్తరవంబునఁ గలయఁ బర్వి. 260

సీ. తనచావు సర్వసిద్ధంబుగా మది గోరి
సాహసకృతికినై చన్నవానిఁ
దనయేలికవిరోధిదర్పంబు మాపుట
పరమార్థ మని యెఱుపఱచువానిఁ
దమపడినట్టి బన్నముల కిక్కార్యంబు
ఫలరూప మని యాత్మఁ దలఁచువానిఁ
దనకులస్వాములందఱు మెచ్చుకొనఁ నోర్చి
పగదీర్చుకొన్న సంభ్రమము వానిఁ
తే. దాంధ్రకులజునిఁ బొడివిరి దారుణముగ
ఘోరయుద్ధంబు సలిపి యవ్వీరవర్యు
జదిమి వైచిరి కఠినని స్త్రింశతతుల
నతనిసహాచరయుగళిసంగతముగాఁగ. 261

సీ. లీలమై జాభరల్లీయుబాదుర్లాది
సర్లస్కరుల గిట్టి జయముఁ గాంచి
యసురు లాఖానుని యంతలేసి సుబాల
నొగిజిలేబునను గొల్పించి మించి
కిమిడిచీఁకటిరాజ్యరమలు చూఱలు గొని
తద్దుర్గములమీఁద దాడివెట్టి
యాగాతమీకటకాంతరాళక్షమా
తలము నేకాతపత్రముగ నేలి
తే. గరిమ జగదేకవీరవిఖ్యాతి నొంది
విక్రమము గన్న రాజన్యచక్రవర్తి
వకట నేఁ డిట్లు తాంధ్రపాపయ్య యనెడి
వెలమబెబ్బులిపాలైతివే నరేంద్ర. 262

తే. అనుచుఁ బరివేదన మొనర్చి రమ్మహీశు
హితపురోహితబాంధవప్రతతులెల్లఁ
దిటితే గుద్దినట్లును గట్టికుడుపె
నితనిదుష్కృత మని పల్కి రితరజనులు. 263

ఉ. ఆతదనంతరంబున మహాకులతన్ శిబిరంబులో జన
వ్రాత మొనర్చు క్రందలివిరావముచే నిదమిత్థ మన్న వా
ర్తాతతిశూన్యమై కలవరంపుఁదనంబున నెట్లొ కాకయన్
భీతిపరాసు ఱేడు కొలిపించె నగాదు ఫిరంగు లాపయిన్. 264

తే. ఆఫిరంగులరవళికి నానృపాలు
శిబిరమెల్ల చికాకయి చెదరఁ దొణఁగె
నపు డరాజక మైన తదావసథముఁ
గొల్లపఱిచిరి కొల్లరు ల్గొల్లగాండ్రు. 265

వ. అంతట. 266

తే. రావువారిసంబంధి యుగ్రముగ వచ్చి
నృపునిఁ జంపుట నుభయసైనికులు వినిరి
రాజుచావుకు నంత ఫరాసుబలము
సంతసం బందె హైదరుజంగు తక్క. 267

మ. చని యారాజకళేబరంబు గని తచ్ఛారీరసంబంధు లం
తనితాంతార్తిని రోదన ల్సలుపుచు న్నానావిధానూనత
ద్ఘనసైకాద్భుతకృత్యసంపదలచందంబు ల్వితర్కించుచుం
దనరం దన్మరణాతిచిత్రమహిమ ల్తర్కించి వాక్రుచ్చుచున్.

వ. అంత. 269

సీ. సంపూర్ణరుచి మించు చంద్రబింబములేక
పరఁగెడు నక్షత్రపంక్తిమాడ్కి

వృషభహీనంబైనవిహ్వాలత్వముఁ గాంచి
కనుగొని పరచు గోగణముభంగి
సురుచిరాకృతిఁ బొల్చు తరలరత్నము వీడి
దొరఁగెడు ముత్తెంపుసరులరీతిఁ
గరచరణాంగరేఖావైఖరులు గల్గి
శిరముఁ జెందని కళేబరముభంగిఁ
తే. జతురచతురంగనికరసంగతము నయ్యు
రాజమణిశూన్య మగుట ని స్తేజ మగుచుఁ
దన్మహారాజసైన్య మంతయును గదలి
వేగ తరయానమునఁ జేరె విజయనగరి. 270

శా. గంధాంధద్విపమండలంబులు మొదల్గా తద్ధరిత్రీభుజ
స్కంధావారముచూఱగొన్నతుదమూసాబూసికిన్రావుసం
బంధుం డొక్కరుఁ డేగుదెంచిబలిమిం బైవ్రాలి రాజన్యహృ
ద్గ్రంథిచ్ఛేదన మాచరించె నను వార్తల్వచ్చుచో నత్తటిన్.
చ. వెలమలసాహసం బమరవీరులయందు సురేంద్రనందనా
దులయెడ నైనఁ గాన మని తోరపుటక్కజమంది యందిపై
నలఘుపరాక్రమాతిశయుఁడైదగు తాండ్రకులాగ్రగణ్యుదో
ర్బలము నుతించె బూసి బహుభంగులఁ దత్కృత మాత్మ
మెచ్చుచున్. 272

శా. ఎన్నన్రాని మహాభిమానినిధులౌ యీవెల్మవారింటిపై
కెన్నండున్వినలేని కృత్యమునకిట్లేతెంచు రాజన్యపా
పౌన్నత్యంబునఁ దాండ్రపాపనృపవర్యాకారతన్మృత్యు వా
సన్నంబై తెగటార్చె దుష్కృతి ననిష్టప్రాప్తి గాకుండునే.

క. అనుచుఁ బరాసులదొరతన
మనమున నిర్వైరఁగు గాంచి మన్నేహంకీ
రుని రావువంశసంభవు
ననఘమతిం బిలువ బంచి యాదర మొదువన్. 274

ఉ. వెంగళరాయభూవిభుని విశ్రుతకీర్తిని గారవించి త
త్సంగరపాండితీమహిమ తద్విజయద్రఢిమంబునుం దదీ
యాంగబలప్రభావము ముదావహమై బరగ న్నుతించి యి
చ్చెం గడువేడ్కఁ గొత్తపలిసీమ మొద ల్గలకొన్ని రాజ్యముల్.

క. హయములు మఱియుం గుంజర
చయములు మృదులాంబరములు జాగీరు లుదా
రయశుఁడు మూసాబూసియు
రయమున నిడి యేగె హైదరాబాదునకున్. 276

తే. అంత నా రావువంశనీహారధరుఁడు
కొత్తపలిరాజ్య మేలుచోఁ గొమరుమిగిలి
కలితకళ్యాణవిభవసంగతి వహించె
భావిసౌభాగ్యసూచకప్రౌఢి మెఱయ. 277

మ. కలితప్రాభవధుర్యుఁడై కొనియె వెంగల్రాయ డంతః విని
శ్చలశౌర్యోన్నతిచేఁ దలిర్చుచు సమంచల్లీలఁ జెల్వొందు బొ
బ్బిలిరాజాములువాటియందు మును తత్పృథ్వీశ్వరాజ
ప్తి ను, న్న లసత్సైన్యముమీఁదఁ దారసిలుచుఃతాణా
లుతాయించుచున్. 278

సీ. రాజకీయవిధాన యోజనోద్యోగంబు
లంచితస్థితి విమర్శించుకొనుచు

ననిశప్రజానుపాలనమార్గములయందు
విహితక్రమంబులు వెదకికొనుచు
గురువిప్రబాంధవోత్కరములపట్టున
ననువొంద హితవృత్తి నరసికొనుచు
ధర్మార్థసంగ్రహతత్పరజ్ఞానంబు
తెఱఁగు ప్రాజ్ఞులయందుఁ దెలిసికొనుచుఁ
తే. దనయశశ్చంద్రికలు దిగంతమును నిండ
నామృగాంకార్కముగ నతం డాత్మవంశ
ముత్తరోత్తరవృద్ధిఁ బెంపొందుచుండ
సొంపు దీపింప నవని పాలింపుచుండె. 279

క. అని బొబ్బిలిరంగారా
యనృపాలచరిత్ర మెల్ల ననిమిషపతికిన్
వినిపించి నారదుండును
ననుమతిఁ గొని చనియె నంత నంతర్హితుఁడై. 280

క. ఇది యానుపూర్వితముగాఁ
జదివిన వ్రాసినను వినిన జనులకుఁ గడున
మ్మద మొదవించును సంప
త్ప్రదమై యభిమానశౌర్యధైర్యాస్పదమై. 281

ఆశ్వాసాంతము.

శా. సాధుస్తోమనికామరక్షణకళాచంచద్గుణాలంక్రియా
రాధాసూనుసమానదానకలనా రాజన్నిజప్రక్రియా
బోధాగాధరమాధురీణహృదయా పుంభావశుంభద్వయా
మాధుర్యైకనిదానవాక్సముదయా మల్రాజువంశోదయా.

క. విరియాలగోత్రవారా
కరరాకాకైరవాప్తకారుణ్యరస
స్ఫురణాభరణాధరణీ
భరణక్షమదోఃప్రసరణపండితశరణా. 283

మాలినీ. వనధినిభగభీరా వైరివన్యాకుఠారా
తనురుచిజితమారా ధర్మమార్గప్రచారా
జనవినుతవిహారా సత్యవాచోవిచారా
కనకశిఖరిధీరా కాంతమాంబాకుమారా. 284

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కాశ్యపగోత్ర దిట్టకవివంశ పవిత్రాచ్చనామాత్య పౌత్ర పాపరాజకవిపుత్ర శ్రీరామచంద్ర చరణారవింద ధ్యాన పరాయణ నారాయణాభిధానప్రధానమణిప్రణీతం బైన రంగారాయకదనరంగచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును తృతీయాశ్వాసము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి
ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రితము—18-9-1914.